

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKOKUL EĞİTİMİNİN KALİTESİNİ ARTIRMADA
OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ VE OKUL SOSYAL HİZMETİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esmâ Aynur GÖKGÖZ

**Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Hizmet**

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Bedrettin KESGİN

EYLÜL - 2014

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKOKUL EĞİTİMİNİN KALİTESİNİ ARTIRMADA
OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ VE OKUL SOSYAL HİZMETİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esmâ Aynur GÖKGÖZ
(127203006)

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Hizmet

Bu tez .././20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esmâ Aynur GÖKGÖZ

10 Eylül 2014

ÖNSÖZ

"İlkokul Eğitiminin Kalitesini Artırmada Okul-Aile İşbirliği ve Okul Sosyal Hizmeti" adlı çalışma, eğitimin kalitesinde ailenin öneminin vurgulanması, okula hazırlık amacıyla gerek okul öncesinde gerek ilkokul eğitimi sürecinde ailenin rollerinin neler olduğunun belirtilmesi, ilkokullarda görülen öğrenci davranış sorunlarının nasıl ve neden çözülmesi gerektiğinin belirtilmesi, okul-aile işbirliğinin öneminin anlatılması ve bunda okul sosyal hizmetinin gerekli olduğunun açıklanması için araştırılmaya değer bulunmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yardım edip destek olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bedrettin KESGİN'e, yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve birikimlerini bizimle paylaşan bütün değerli hocalarıma, araştırmanın yapıldığı Yalova Merkez Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu'nda yardım ve kolaylıklarını esirgemeyen Okul Müdürü Serdar Kara'ya, araştırmaya katılan okul öğretmenlerine, öğrenciler, öğrenci velilerine ve çalışmamda yardımlarını esirgemeyen ismini sayamadığım diğer kişilere de teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bizleri eğitimin ve okumanın önemini aşılayarak büyüten rahmetli babacım Âli Cenap ERDEM'i rahmetli anarak, okul hayatımız boyunca fedakârlıklarını ve yardımlarını esirgemeyen annem Fatma Gül ERDEM'e, tez çalışmam boyunca manevi desteklerini esirgemeyen eşim Ahmet GÖKGÖZ'e, kardeşim Şeyma Dilek ERDEM'e, babaannem Esmâ ERDEM'e ve amcam Cengizhan ERDEM'e ve hayatımın neşe kaynağı biricik kızım Nuray GÖKGÖZ'e teşekkür ederim.

Esmâ Aynur GÖKGÖZ

10 Eylül 2014

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TÜRKİYE MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE İLKOKUL EĞİTİMİ.....	7
1.1. Eğitimin Tanımı.....	7
1.2. Eğitim Türleri.....	8
1.2.1. Formel Eğitim.....	8
1.2.2. Enformel Eğitim.....	9
1.3. Milli Eğitim Sisteminin Yapısı.....	9
1.4. İlkokullarda Eğitim Şekli.....	12
1.5. İlkokullarda Eğitimin Unsurları.....	15
BÖLÜM 2: İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ İLE BU ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİNDE AİLE VE ÇEVRE FAKTÖRLERİNİN ETKİLERİ.....	19
2.1. Öğrencilerin Gelişim Özellikleri.....	20
2.1.1. Psikanaliz Kuramı (Sigmund Freud).....	20

2.1.2. Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı (Erik Erikson).....	22
2.1.3. Bireysel Psikoloji Yaklaşımı (Alfred Adler).....	23
2.1.4. Benlik Kuramı (Carl Rogers).....	24
2.1.5. Bilişsel Gelişim Kuramı (Jean Piaget).....	24
2.1.6. Ahlâki Gelişim (John Dewey, Jean Piaget, Lawrence Kohlberg).....	25
2.2. Anne-Baba Tutumu.....	26
2.3. Anne-Baba-Çocuk İlişkisi.....	30
2.4. Çocuk-Çevre İlişkisi.....	36
BÖLÜM 3: İLKOKUL EĞİTİMİNİN KALİTESİNİ ARTIRMADA AİLENİN ROLÜ VE OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ.....	39
3.1. Eğitimde Ailenin Rolü.....	40
3.2 Okul-Aile İşbirliği.....	55
BÖLÜM 4: OKUL SOSYAL HİZMETİ VE İLKOKULDA OKUL SOSYAL HİZMETİNİN GEREKLİLİĞİ.....	60
4.1 Sosyal Politikanın Tanımı.....	60
4.2. Sosyal Hizmetin Tanımı.....	61
4.3. Sosyal Hizmet Türleri.....	63
4.4. Okul Sosyal Hizmeti.....	64
4.4.1. Okul Kavramının Tanımı.....	64
4.4.2. Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı ve Kapsamı.....	64
4.4.3. Okul Sosyal Çalışmacısı.....	67
4.5. İlkokulda Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliliği.....	71
4.6. Okul Sosyal Hizmeti ve Aile Eğitimi.....	75

BÖLÜM 5. ALAN ARAŞTIRMASI.....	80
5.1. Araştırmanın Konusu.....	80
5.2. Araştırmanın Amacı.....	80
5.3. Araştırmanın Önemi.....	80
5.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	81
5.5. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi.....	81
5.6. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları.....	82
SONUÇ VE ÖNERİLER	97
KAYNAKÇA	109
EKLER	118
Ek 1	118
Ek 2	121
Ek 3	122
Ek 4	123
ÖZGEÇMİŞ	132

KISALTMALAR

- BEP** : Bireysel Eğitim Programı
- LYS** : Lisans Yerleştirme Sınavı
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- NASW** : Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- RAM** : Rehberlik Araştırma Merkezi
- SSWAA** : Amerikan Okul Sosyal Hizmeti Birliği
- TV** : Televizyon
- TKY** : Toplam Kalite Yönetimi
- vd.** : ve diğerleri
- vb.** : ve benzeri
- YGS** : Yükseköğretime Geçiş Sınavı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Aile Problemlerinin Çocuğun Başarılarını Olumsuz Yönde Etkileme Durumu	82
Tablo 2. Çocukların Ödevlerine Kimin Yardımcı Olduğu.....	83
Tablo 3. Ailenin İş Çokluğunun Çocukla İlgilenme Durumuna Yansıması	84
Tablo 4. Misafirlğe Gitme Ya Da Misafirin Gelme Durumunun Başarıya Yansıması.	84
Tablo 5. Evde Ders Çalışılacak Bir Odanın Olma ya da Olmama Durumu	85
Tablo 6. Çocuk Ders Çalışırken Yanında TV İzlenme Durumu	86
Tablo 7. Verimli Ders Çalışma Konusunda Velilerin Bilgilerinin Olup Olmaması.....	86
Tablo 8. Veli Toplantılarına Katılma Durumu	87
Tablo 9. Veli Toplantıları Dışında Velilerin Öğretmenle Görüşmesi	88
Tablo 10. Anne Babanın Kitap Okuma Alışkanlığı	89
Tablo 11. Aile İle Birlikte Kitap Okunması	89
Tablo 12. Çocuğun Fikirlerine Değer Verilip Verilmemesi	90
Tablo 13. Çocukla Evde Vaktin Değerlendirilme Şekli	91
Tablo 14. Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Velilerin Neler Yaptıkları	92
Tablo 15. Çocuğun Davranış Problemlerine Ailenin İlgisi	93
Tablo 16. Velilerin Okuldaki Aile Seminerlerine Katılma Durumu	94
Tablo 17. Düzenli Ders Çalışma Alışkanlığı	94
Tablo 18. Çocuğun Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekli	95
Tablo 19. Evde Çocuğun Başarısını Ödüllendiren Kişi	96
Tablo 20. Okul Dışında Okul Başarısını Arttırmak İçin Yapılanlar	96

ŒEKİL LİSTESİ

ŒEKİL 1. Milli Eğitim Bakanlığı TaŒra TeŒkilat Œeması.....9

YAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: İlkokul Eğitiminin Kalitesini Arttırmada Okul-Aile İşbirliği ve Okul Sosyal Hizmeti	
Tezin Yazarı: Esmâ Aynur GÖKGÖZ Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bedrettin KESGİN	
Kabul Tarihi: 10.09.2014	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 132(tez) + 14(ekler)
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
<p>Bu çalışmanın amacı ilkökul eğitiminin kalitesini arttırmada aileye düşen sorumlulukların ve ilkökulda veli kaynaklı görülen problemlerin neler olduğunu tespit etmek okul-öğretmen-veli-öğrenci işbirliğinin gerekliliğini vurgulamak, okullarda karşılaşılan problemlerle tek başına öğretmenin ve rehber öğretmenlerin yeterli olmadığını bunun için okullarda kurulması gereken bir okul sosyal hizmeti birimlerinin kurulması gerektiğini vurgulamak ve okul sosyal hizmeti biriminde sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve sosyologların birlikte çalışmaları gerektiğini nedeniyle birlikte belirtmektir.</p> <p>Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen Yalova İli Merkez Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu'nda araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında dördüncü sınıf öğrencilerine ve okul öğretmenlerine kişisel görüşme, dördüncü sınıf velilerine anket çalışması uygulanmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Bu veriler yapılan mülâkatlarla desteklenmiştir.</p> <p>Çalışmayla velilerin ilkökul eğitimi alan öğrencilerin gelişim özellikleri de dikkate alındığında çocuklarına iyi bir rol model olmaları gerektiği, bu amaçla öğrencilere ailenin de kitap okumada örnek olması gerektiği, velilerin çocukların temizlik, beslenme alışkanlıklarını takip etme, kuralları tanıtmaya, sorumluluk bilincini kazandırma, şiddet göstermeme ve arkadaşlarıyla iyi geçinme konusunun üzerinde durma, izlenen programları takip etme, ders çalışan çocuğun yanında televizyon açmamaya dikkat etme, veli toplantılarına katılımı sağlama ve veli toplantıları dışında da öğretmenle görüşmeye gelme, okul-öğretmen-veli-öğrenci işbirliğine dikkat etme, çocukların defterlerini, kitaplarını kontrol edip, ders araç gereçlerin ders programına göre eksiksiz getirilmesinin takibini yapma, okula ve öğretmene değer vermesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu konularda aileye destek olacak ve okul-aile işbirliğine katkı sağlayacak okul sosyal hizmetine ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Eğitim, aile, ilkökul, öğrenci, okul sosyal hizmeti.	

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: The School-Family Cooperation in Enhancing The Quality of Primary Education and Social Work İn School.	
Thesis Author: Esma Aynur GÖKGÖZ Advisor: Yrd. Doc. Dr. Bedrettin KESGİN	
Date of Acceptance: 10.09.2014	Total Number of Pages: viii (pre text) + 132 (main body) + 14 (apendices)
Department Social Work	Field of Study: Social Work
<p>The aim of this study is to determine the responsibility of the parents and the problems that resourced from the parents, emphasize the necessity of cooperation between school-teacher-parents-students, simply teacher and counsellor are not enough to cope with the problems that are encountered at school therefore it is necessity to establish social service units and in these units there must be a social service expert, psychologist and sociologists and they must work together in this process.</p> <p>It was made a research in Yalova Mareşal Fevzi Çakmak Primary School by using convenience sampling method. In the extent of the research 4th grade level students and school teachers were applied an individual interview and those 4th grade level parents' were applied a survey. Data that was acquired from the survey was analyzed with the SPSS programme. These data was supported with the interviews.</p> <p>This survey shows that parents should be a good role model towards their children when it is noticed primary students' progress. With this purpose, families should also be model to the students in reading books. Parents dwell upon the subjects such as; students' hygiene, nutrition habits, the presentation of rules, gaining responsibility consciousness away from violence and giving importance to get along with their friends, following the TV programme, paying attention to keep the TV off while the child is studying, supplying the participation to the parents' meetings, paying attention to the school-teacher-parent-student cooperation, checking the students' notebooks and books, following the materials of the lessons systematically, giving value to the school and teacher. This will support the family and school-family matters will contribute to the social work in school cooperation is needed is highlighted.</p>	
Keywords: Education, family, primary school, student, social work in school.	

GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğumuyla başlayıp ölümüne kadar devam eden, istendik davranış değişikliği oluşturma ve beceri kazandırma sürecidir. Eğitim, bireyin davranışlarında olumlu değişimlerin olmasını sağlayan faaliyetler bütünüdür. Yine eğitim, bireyin yaşamını kaliteli bir şekilde devam ettirmesine katkı sağlayan bir faktördür. Ayrıca eğitim, bireyin okul hayatıyla başlayan bir süreç olmayıp içine doğduğu çevreyle beraber başlayan bir süreçtir. Birey içine doğduğu evre ile etkileşime geçerek içinde yaşayacağı toplum ve çağın özelliklerini eğitimle edinmektedir. Dolayısıyla eğitim bireyin sadece okul hayatıyla değil doğumuyla başlayan bir süreç olarak görülmektedir.

Bireyin evresi, kendisiyle aynı kan bağı ile birbirine bağlı bireylerden oluşabileceği gibi, bireyle hiçbir kan bağı olmadığı hlde onunla aynı çatı altında yaşayan, onun sosyal, ekonomik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bireylerden de oluşabilmektedir. Bireyin içinde yaşadığı evre onun ailesi olarak görülebilmektedir.

Eğitim aileyle başlayan, okulla devam eden yaşam boyu öğrenme sürecidir. Yani eğitim aslında okulda değil evde başlamaktadır. Çocuğun bilişsel gelişimi dikkate alındığında evdeki eğitimden kasıt elbette okuma yazma öğretmek demek değildir. Evde başlayan eğitim, çocuğun konuşma becerisi, görgü kuralları, birtakım toplumsal kurallar (arkadaş ilişkileri, komşuluk ilişkileri, vb.), sorumluluk bilinci kazanma, düzenli olma, karşısındaki insanı düşünme, iyilikte bulunma, zarar vermeme ve çevresindeki varlıkları ve renkleri tanıma, ona birey olduğunu hissettirme, onu dinleme, başkasını dinlemeyi öğrenme, kanaatkr olma, vb. gibi becerileri kapsamaktadır.

Birey, bebeklik, okul öncesi ve ilkokul yaşlarına tekbl eden gelişim süreçleri boyunca öğrenmeye taklit ederek, gördüğünü yaparak, rol model olarak katılmaktadır. Bebeklik ve okul öncesi dönemde ailesinin, ilkokul döneminde ailesinin yanında ve okulda zamanını geçiren bir çocuğun gelişiminde aile, okul, ğretmen birlikte etkili olmaktadır. Bebeklik ve okul öncesi dönemde ailenin yanında geçirilen ilk altı yıllık süre azımsanmayacak bir süre olarak görülmektedir. Bu süreçler çocuğun kişiliğinin oluşumunda önem arz etmektedirler. Yani eğitim, daha ocuk okula gelmeden önce başlayan ve okulda devam eden bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Çalışmanın Konusu

Bu tez çalışmasının konusu “İlkokul Eğitiminin Kalitesini Artırmada Okul-Aile İşbirliği ve Okul Sosyal Hizmeti” kapsamında aile, ailenin önemi ve sorumlulukları, ilkokul eğitimi, öğrenci ve gelişimi, okul-aile işbirliği ile okul sosyal hizmetinin gerekliliğidir.

Çalışmanın Önemi

Bir çocuğun kişilik oluşumunda, başarılı olmasında aile bireylerinin tutum ve davranışları etkili olmaktadır. Aile bireylerinin tutumları ve davranışları çocukların kişiliklerini etkileyecek nitelikte önem arz etmektedir.

Zorunlu eğitim basamağının birinci kademesini oluşturan ilkokul, tüm eğitim sürecinin temelini oluşturması açısından önem arz etmektedir. Bu kadar önem arz eden eğitim sürecinin kaliteli geçirilebilmesinde öğretmen ve okul tek başına yeterli olmayıp buna ailenin mutlaka destek olması gerekmektedir. Çünkü bireyin yaşam sürelerini geriye almak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle yaşanan her anın kaliteli bir şekilde geçirilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir.

İlkokul, bireyin okul hayatı sürecinin temeli olarak kabul edilmektedir. Bu temelin sağlam atılmasında da öğretmen tek başına yeterli olamamaktadır. Bu temelin sağlam olmasını isteyen herkesin öğretmene destek olması gerekmektedir. Örneğin; çocuğun başarısına katkı sağladığı düşünülen sorumluluk sahibi olma, düzenli olma, okula karşı olumlu tutum geliştirme, arkadaşlarıyla iyi geçinme, kurallara uyma gibi özelliklerin tek başına öğretmen tarafından verilmesinin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle okuldan gelen bir çocuğa okulda neler yaptığını soran, çocuğun defterini günlük kontrol edip düzenine tertibine, işlenen konulara göz atan, çocuğuna değer verip onu dinleyen, arkadaşlarıyla iyi geçinmesi gerektiğini, okul ve sınıf kurallarına uyulmasını nedenleriyle birlikte çocuğuna anlatan ve öğretmene değer veren bir ailenin olmasının başarıyı etkileyeceği düşünülmektedir.

İlkokul eğitiminin kalitesini artırmada gerçekten aile önem arz etmektedir. Bu nedenle ailelerin bu konuda gereken hassasiyeti gösterip kendi üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerekmektedir. Bu konuda gerekli kurum ve kuruluşların da hem ailelere hem öğretmenlere destek olmaları gerekmektedir.

Birey, biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden gelişim gösteren bir varlık olarak kabul edilmektedir. Bireyin gerek gelişim özelliklerinden, gerek çevresel gerekse ailevi nedenlerden kaynaklanan sorunların çözülmesinde devletin sosyal politikası kapsamında sosyal hizmet uygulamalarından yardım alınmaktadır.

Sosyal hizmet, bireyin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilen hizmetlerin tümü olarak kabul edilmektedir. Sosyal hizmet kapsamında bireylerin maddi yoksunluklarının giderilmesi için yapılan faaliyetlerinin yanında özellikle psikolojik ve sosyal vb. gibi alanlarda ortaya çıkan manevi yoksunluklarının da giderilmesi için faaliyetler yapılmaktadır. Bireyin yaşamı boyunca gerek kendinden gerekse kendi dışından kaynaklanan maddi manevi sorunlarla tek başına baş etmede birtakım zorluklar yaşamaktadır. Devlet kurumları, özel ya da gönüllü sivil toplum kuruluşları aracılığıyla verilen sosyal hizmet faaliyetlerinden yararlanan bireyler sorunlarıyla baş edebilmeyi ve baş etme yollarını öğrenmektedir. Bu yüzden özellikle insan kavramının söz konusu olduğu aile ve okullarda sosyal hizmet kavramının iyi anlaşılması gerekmektedir.

Sosyal hizmet öncelikli olarak dezavantajlı gruplarla ilgilenmektedir. Fakat sosyal hizmete tüm insanların ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle bazı ailelerin çocuk yetiştirirken yeterli bilgiye sahip olmamaları, nasıl davranacaklarını bilmemeleri, çocuk gelişimi hakkında bilgi sahibi olmamaları, kurallara önem vermemeleri, çocuk yetiştirmede tutarlı davranmamaları, ailevi sorunlar ve bunların çocuklara yansıtılmasına bağlı olarak gelişen çocuk davranış sorunları vb. sebeplerden dolayı çocukların başarılarında düşme, arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumsuzluklar vb. görülmektedir. Öğrencilerde görülen davranış sorunlarının çözülmesinde okul idaresi, öğretmen, rehber öğretmen tek başlarına yeterli olamamaktadır. Çünkü insanların özel hayatına elbette müdahale edilemez. Lâkin aile içerisindeki sorunlar çocukların davranışlarında hırçınlığa, saldırganlığa sebebiyet veriyorsa ve bu durum çocuğun sınıf arkadaşlarına zarar vermekte ise artık bir şeylerin yapılması gerekmektedir. Oysa öğretmenlerin de birbirine zarar veren öğrencileri uyarıda bulunma, aileleriyle konuşma yapılırsa da tam anlamıyla çözüme ulaşmak bazen mümkün olamamaktadır.

Dolayısıyla hırçın, şiddet içerikli davranış sorunları gösteren öğrenciler; diğer çocukların okula olan güvenlerinin sarsılmasına neden olmaktadır. Şiddet gösteren

bir çocuğun bu davranışlarını artık sürekli hâle getirmesi ve öğretmeni dahi dinlememeye başlamaları zarar gören çocukların ve ailelerinin okula karşı güvenlerini yitirmelerine neden olabilmektedir.

Ayrıca ailelerin çocuklarını gelecek eğitim öğretim kademelerinde başarılı olmalarında çocuklara faydalı olacağı düşünülen planlı olma, sorumluluk sahibi olma, boş zamanı değerlendirme, gelişim özelliklerini bilme vb. gibi konular hakkında ailelerin bilgilendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu açıdan bakıldığında okullarda yapılan rehberlik servisi çalışmaları rehber öğretmenler, okul idaresi çalışanları ve öğretmenler tek başına sorunların kaynağına inmede yeterli olamamaktadırlar. Ayrıca sorunlu davranış gösteren öğrencilere ve ailelerine yardımcı olunması ve diğer öğrencilerin de başarılarının düşmemesi için öğrenci ve ailelere destek sağlayacak çalışmaların yapılması ve ailenin ilkökul eğitimine mutlaka katkıda bulunması gerekmektedir. Yapılacak çalışmalarında okul-aile işbirliği ile yapılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir. Çalışmada da bu durum açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada okul-aile-öğrenci işbirliğinin sağlanmasında okul ve aile arasında köprü görevi görecektir okul sosyal hizmetinin gerekliliğinde dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın Amacı

İlkokul eğitiminde öğrencilerin dersler, okul ortamı, arkadaş çevresi, aile ya da başka faktörler ile okul ders saatleri içinde veya dışında karşılaştıkları sorunların çözümünde rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni yetersiz kalabilmektedir. İlkokullarda eğitim kalitesinin artırılmasında, öğrencilerin okuldan, aileden ve sosyal çevreden kaynaklanan sorunlarının çözümünde önemli bir görevi yerine getireceği düşünülen okul sosyal hizmeti kavramı son zamanlarda sıkça tartışılmaktadır.

Bu çalışma ile velilerin çocuklarıyla, öğrencilerin aileleriyle olan ilişkisi ve ilkökul eğitimindeki sorunları yakından gözlemleyen öğretmenlerin bakış açısıyla okul sosyal hizmetinin gerekli olup olmadığını ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışma ile ailenin öğrenci başarısını artırmada etkili olması için ailenin rollerinin neler olduğunun gözden geçirilmesi, okul-aile-öğrenci işbirliğinin ve bu işbirliğinde

okul sosyal hizmetinin gerekliliğine nedenleriyle birlikte dikkat çekmek ve öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin araştırılması amaçlanmaktadır.

Sorunların küçük yaşlarda çözülmesi gerekmektedir. Bireyin ilk altı yılını geçirdiği ailesinin özellikleri ve ailesinin bireye verdiği aile eğitiminin kalitesi onun yaşamını etkilemektedir. Okul öncesi dönemde ailenin çocuğuna verdiği eğitimin onun okul hayatının başarısını etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle ailelerin okul öncesi dönem çocuk eğitimi konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Bu eğitimin ilkökul döneminde de okul başarısı, arkadaş ilişkileri, ders çalışma, başarı, çocukların yetenekleri vb. gibi konularında da bilgilendirilmeleri ve bu bilgilendirmenin düzenli aile eğitim programları kapsamında yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda okul sosyal hizmetinin gerek aile eğitimlerinin yapılabilmesi, ailelerin sosyolojik açıdan incelenebilmesi, çocukların psikolojik yönden yaşanan sorunların çözülmesinde ailelere ve çocuklara yardımcı olunabilmesi için eğitimin temeli okulda çocukların sağlıklı yetiştirilmelerine yardımcı olunabilmesi için okul-aile işbirliğini de destekleyecek okul sosyal hizmetine ilkökulda gerek olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle ilkökulda gerekli olduğu düşünülen okul sosyal hizmeti birimlerinin gerekliliği yönünde yeterli çalışmanın olmaması nedeniyle de bu çalışmaya gerek duyulmuştur.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen Yalova ili Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu'nda çalışılmıştır. Tez çalışması kapsamında yapılan araştırma okul müdürü, iki okul müdür yardımcısı, bir okul rehber öğretmeni, özel eğitim sınıfına giren sınıf öğretmeni ve okulda çalışan diğer sınıf öğretmenleriyle beraber toplam 32 adet öğretmenle mülakat (kişisel görüşme), 112 adet dördüncü sınıf öğrencisiyle mülakat (kişisel görüşme), 106 adet dördüncü sınıf velisiyle anket çalışması yapılmıştır. Tez çalışması kapsamında uygulanacak formlar araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formlar, dördüncü sınıf öğrencileri ile okul öğretmenlerine ayrı ayrı hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan iki farklı görüşme formu ile dördüncü sınıf velilerine yönelik hazırlanan bir anket formundan oluşmaktadır. Öğrenciler ve öğretmenlerle görüşmeler araştırmacı tarafından yapılmıştır. Veli anket formu ise öğrenciler aracılığıyla velilere gönderilmiş ve veliler tarafından doldurulmuştur. Görüşme formunda açık uçlu sorular

bulunmaktadır. Anket formunda da hem tek seçenek hem de birden çok seçenek işaretlemeli sorular bulunmaktadır.

Çalışma; giriş, beş bölüm, sonuç, öneriler ve eklerden oluşmaktadır.

İlk bölümde Türkiye milli eğitim sisteminde ilkökul eğitimi, ikinci bölümde ilkökul çağındaki çocukların gelişim özellikleri ile bu çocukların eğitimlerinde aile ve çevre faktörlerinin etkileri, üçüncü bölümde ilkökul eğitiminin kalitesini artırmada ailenin rolü ve okul-aile işbirliği, dördüncü bölümde okul sosyal hizmeti ve ilkökulda okul sosyal hizmetinin gerekliliği, beşinci bölümde ilkökullarda aile-okul işbirliğinin ve okul sosyal hizmetinin gerekliliğine yönelik bir araştırma açıklanmıştır.

Sonuç ve öneriler kısmında da çalışmadan genel olarak elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar kapsamında uygun görülen önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: TÜRKİYE MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE İLKOKUL EĞİTİMİ

İlkokul, okul öncesinden gelen zorunlu bir eğitim basamağıdır. İlkokul, formel eğitimin örgün eğitim kısmında yer almakta olup plânlı, programlı bir şekilde yürütülen bir eğitim kademesidir. Türkiye’de ilkokullarda verilen eğitim, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak yapılmaktadır.

Bu bölümde, eğitim kavramına, kısaca eğitim türlerine, milli eğitim sisteminin yapısına, ilkokullarda eğitim şekline ve ilkokul eğitiminin unsurlarına değinilecektir.

1.1. EĞİTİMİN TANIMI

Eğitim, “kişiyi, hayatı boyunca kendine ve topluma faydalı olacak şekilde bedenî, zihnî, ruhî ve sosyal yönleriyle sistemli bir biçimde işleme sanatıdır” (Seyyar ve Genç, 2010:196).

Eğitim, bireye toplumda ona her yönden fayda sağlayacak istendik davranışlar edindirme sürecidir. Eğitim; “insanın doğumdan ölümüne değin toplumsal ilişkiler içinde yaşadığı kesintisiz değişim süreci, kültürlenme ve toplumsallaşma süreci” (Tomanbay,1999:76) olarak ifade edilmektedir.

Ayrıca eğitim, “yetişkin nesiller tarafından, başta çocuk ve gençler olmak üzere, sosyal hayata henüz hazır olmayanlar için bilgi, hüner, beceri, güzel ahlâk, terbiye edinmeye yönelik uygulanan faaliyetlerin bütünüdür” (Seyyar ve Genç, 2010:196).

“Toplumların görevi olan kültürlerini sürdürmek ve geliştirmek, yetişmekte olan kuşağın eğitim ve öğrenimiyle olur. Eğitim çocuk doğar doğmaz ailede başlar ve okul içinde ve dışında yapılan eğitim ve öğretimle birlikte yaşam boyu sürer” (Yavuzer, 2004:145)”.

Eğitim sürecinde bireye bedenî, zihnî, ruhî ve sosyal yönden birtakım beceriler kazandıranlar bireyin ailesi, çevresinde yer alan diğer kişiler ve okul çağında da öğretmenleridir. Bu durumda hem aile hem öğretmen bireyin eğitiminden sorumlu olmaktadır.

Eğitim, ęđretimi de içine alan bir kavramdır. Öğretim bireye bilgi kazandırma kısmını kapsarken, eğitim de bireye ęđretilen bu bilgilerle onun davranışlarını, tutumlarını olumlu bir hale getirmeyi kapsamaktadır. Yani eğitimsiz ęđretimin, ęđretimden yoksun bir eğitimin olması mümkün olmamaktadır (Seyyar ve Genç, 2010:196). Dolayısıyla eğitim dediğimizde aklımıza hem eğitim hem de ęđretim gelmektedir.

Eğitim, “bireyde psikolojik fonksiyonlarının (zihinsel, duygusal, psiko sosyal) zgr ve tam olarak gelişip, olgunlaşmasına olanak veren ortamların, şartların sağlanmasıdır” (Arı, vd., 2005:128).

Eğitim sürecinde birey; aile, arkadaş, ęđretmen, evre, akrabalar, büyükler, komşular, kitle iletişim araçları ile karşılaşmaktadır. Bunların zellikleri de bireyin eğitiminde etkili olmaktadır.

1.2. EĞTİM TÜRLERİ

Bireyin yaşamı boyu karşılaştığı eğitim sürecinde edindiği becerileri aldığı eğitime göre formel eğitim ve enformel eğitim olmak üzere iki tür eğitim bulunmaktadır. Formel eğitim ve enformel eğitim kavramları şu şekilde açıklanmaya çalışılmıştır:

1.2.1. Formel Eğitim

Eğitim kurumlarında, okulda verilen planlı ve programlı, olumlu davranış kazandırmaya dönük, kontrollü olarak yapılan ve profesyonel kişiler tarafından verilen eğitimidir. Formel eğitim de kendi içinde ikiye ayrılır:

a) rgn Eğitim: Okullarda verilen eğitimidir. Okulöncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim (lise), yükseköğretim, uzaktan eğitim basamaklarından oluşmaktadır. Eğitim basamakları birbirinin önkoşuludur.

Özellikle rgn eğitimin okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim (lise) eğitim basamaklarında Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği amaçlar doğrultusunda eğitim yapılmaktadır.

b) Yaygın Eğitim: Belli bir yaş sınırı yaygın eğitimde bulunmamaktadır. Halk eğitim, hizmet içi eğitim kursları ve özel kurslar yaygın eğitimin içinde yer almaktadır.

1.2.2. Enformel Eğitim

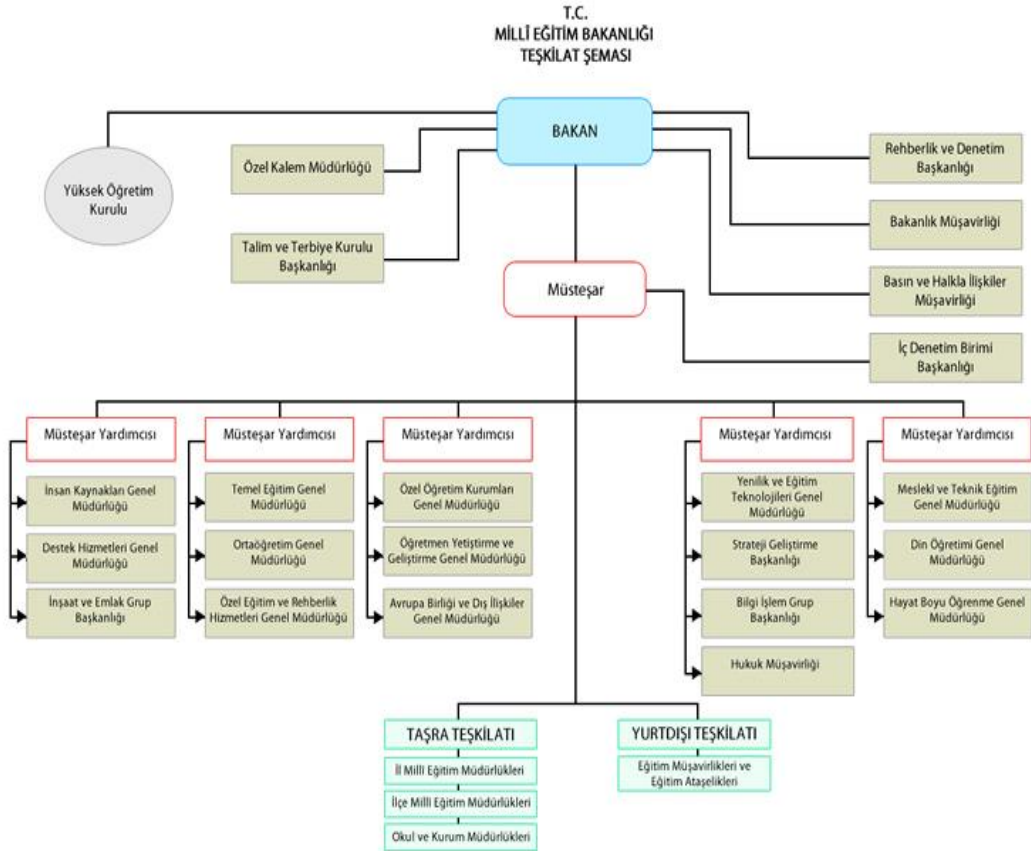
Enformel eğitim plânsız bir şekilde gerçekleşmektedir. Aile, çevre, kitle iletişim araçları gibi etmenler bu enformel eğitimde etkili olmaktadır.

Eğitim sürecinde zorunlu eğitim yaşı içerisinde bireyler okullarda formel eğitimin örgün eğitim türüyle karşılaşırken, okul dışında da enformel eğitimle karşılaşmaktadırlar. Yani, bireyin eğitimi hem formel hem enformel olarak yaşamı boyunca devam etmektedir.

1.3. MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI

Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı teşkilatlar Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda belirtilmiş olup teşkilatların görevleri de yine aynı kanuna göre belirtilmektedir.

Şekil 1. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: www.meb.gov.tr

Türkiye Cumhuriyeti Devleti milli eğitim sisteminde görevler yapılırken, Milli Eğitim Bakanlığının genel ve özel amaçlarını yerine getirmek hedeflenmektedir.

Bu amaçlara ulaşılırken Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen ilkelere dikkat edilmektedir. Milli eğitimin temel ilkeleri; Genellik ve Eşitlik, Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları, Yönelme, Eğitim Hakkı, Fırsat ve İmkân Eşitliği, Süreklilik, Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği, Demokrasi Eğitimi, Laiklik, Bilimsellik, Plânlılık, Karma Eğitim, Eğitim Kampüsleri ve Okul ile Ailenin İş Birliği, Her Yerde Eğitim'dir.

Türk Milli Eğitim Sistemi yapısı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtildiği gibi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda “örgün eğitim, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını”, “yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen faaliyetlerin tümünü kapsar” şeklinde ifade edilmektedir.

Örgün eğitim okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim basamaklarından oluşmaktadır.

Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş kapsamını kapsayan bir süreçtir. Ancak yeni eğitim sisteminde birey 5 yaşını doldurduktan sonra velinin isteğine bağlı olarak ilkokul basamağına geçebilmektedir.

Okul öncesi eğitimi devlet okullarının bazılarında anaokulu ve anasınıfı kapsamında, bazılarında sadece anasınıfı kapsamında verilmektedir. Okul öncesi eğitim bazı özel eğitim kurumları tarafından da verilmektedir. Velilerin tercihlerine göre çocukların gittiği okul öncesi eğitim kurumları değişiklik arz etmektedir.

İlkokul eğitimi, 11.04.2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan hâliyle İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu'nda belirtildiği üzere mecburi ilkokul çağı çocuğun beş yaşını bitirdiği yılın eylül ayı itibariyle başlamakta ve dört yıl sürmektedir. Yani ilkokul dört yıl süren bir eğitim basamağıdır.

4+4+4 eğitim sürecinin ilk 4 yıllık süresini oluşturan ilkokul eğitiminde sınıflara göre ders saatleri şu şekilde olmaktadır:

- a) 1. Sınıfta; 10 saat Türkçe, 5 saat Matematik, 4 saat Hayat Bilgisi, 1 saat Görsel Sanatlar, 1 saat Müzik, 5 saat Oyun ve Fiziki Etkinlikler, 4 saat Serbest Etkinlikler,
- b) 2. Sınıfta; 10 saat Türkçe, 5 saat Matematik, 4 saat Hayat Bilgisi, 2 saat Yabancı Dil, 1 saat Görsel Sanatlar, 1 saat Müzik, 5 saat Oyun ve Fiziki Etkinlikler, 2 saat Serbest Etkinlikler,
- c) 3. Sınıfta; 8 saat Türkçe, 5 saat Matematik, 3 saat Hayat Bilgisi, 3 saat Fen Bilimleri, 2 saat Yabancı Dil, 1 saat Görsel Sanatlar, 1 saat Müzik, 5 saat Oyun ve Fiziki Etkinlikler, 2 saat Serbest Etkinlikler,
- d) 4. Sınıfta; 8 saat Türkçe, 5 saat Matematik, 3 saat Fen bilimleri, 3 saat Sosyal Bilgiler, 2 saat Yabancı Dil, 2 saat Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, 1 saat Görsel Sanatlar, 1 saat Müzik, 2 saat Oyun ve Fiziki Etkinlikler, 1 saat Trafik Güvenliği, 2 saat İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, dersleri verilmektedir.

Ortaokul eğitimi, Milli Eğitimin yeni 4+4+4 eğitim sisteminin ikinci 4 yıllık eğitim süresini kapsamaktadır. Bu eğitim süresinde çocuklar ortalama 10-14 yaş aralığında bulunmaktadır.

Ortaöğretim (Lise) eğitimi, ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmî ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının her birini ifade etmektedir.

Ortaöğretim (Lise) eğitimi örgün olarak yapıldığı gibi açık liseler üzerinden de yapılmaktadır. Ortaokul ya da ilköğretimi bitirenlerle herhangi bir lise ya da meslek lisesinden ayrılan herkes yaş sınırlaması olmadan açık liselere kayıt yaptırarak lise eğitimlerini tamamlayabilmektedirler.

Ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitimi lise eğitimi bittikten sonra başlamaktadır.

Lise eğitim öğretimi bittikten sonra Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan YGS'ye girerek ya da meslek liseleri öğrencilerinin sınavsız geçiş haklarını kullanarak üniversitelerin iki yıllık eğitim veren bölümlerinde alınan eğitim kademesi ön lisans olarak nitelendirilmektedir.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezi yerleştirme programlarından birine yani en az dört yıllık eğitim olarak belirtilen ya da özel yetenek sınavları ile öğrenci alan programlarda verilen eğitimler lisans eğitimi olarak nitelendirilmektedir. Buralara gitmek isteyen adaylar önce YGS'ye daha sonra da LYS'ye girmek zorundadır.

Yüksek Öğretim Kurulunun 01/07/1996 tarih 22683 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin Madde 1'in a ve b bentlerinde belirtildiği gibi 2547 sayılı Kanunu'nun 65. Maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan bu Yönetmeliğe göre lisansüstü eğitim, Yüksek Lisans, Doktora ve sanat dallarında yapılan Sanat Yeterlik programlarından oluşmaktadır.

1.4. İLKOKULLARDA EĞİTİM ŞEKLİ

İlkokul, çocuk için yepyeni bir sosyal çevre olarak ifade edilmektedir. Okul, hem kendi başına bir toplum hem de toplumun bir parçasıdır. Organize grup yaşayışına katılabilmek için gerekli olan bilgi, beceri ve tavırların gelişmesine dayanan öğrenme koşullarını sağlamak bir bakıma ilkokul düzeyindeki eğitimin bir amacıdır (Yavuzer, 2004:152).

Temel eğitim, okulda çocuk eğitim ve terbiyesinin en önemli basamağını oluşturmaktadır. Müfredat programları ile temel eğitimin hedefleri ise belirlenmektedir. Bu programlar, okul-öğretmen-öğrenci arasında hayata geçirilmektedir (Atamanalp, 1999:144).

İlkokullarda eğitim verilirken nelere dikkat edileceği Ağustos 2003 tarih ve 2551 sayılı Tebliğler Dergisinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Yönerge'nin Madde 14'ünde şu şekilde belirtilmektedir:

Madde 14-Eğitim-öğretim çalışmalarının plânlanması ile ilgili ortak hükümler şunlardır:

a) Bakanlığımıza bağlı her tür ve düzeydeki eğitim-öğretim kurumları ile yurt dışındaki okullar bu Yönergede ön görülen esasları uygular.

b) Her öğretmen istenildiğinde ünitelendirilmiş yıllık plân ve günlük ders plânını okul müdürü ile denetleme yetkisi olanlara göstermek zorundadır.

c) Okul müdürleri öğretmenlerin çalışmalarında bu Yönerge esaslarına uyup uymadıklarını denetler.

d) Ünitelendirilmiş yıllık plân ve günlük ders plânları, okulun yöneticileri, zümre öğretmenleri, şube öğretmenleri ve ders öğretmenlerinin ortak katkılarıyla hazırlanır. Günlük plânların tek tip olması zorunlu değildir. Farklı eğitim teorilerine uygun plânlar yapılabilir. Okul yönetimi bu iş birliğinin sağlanması için gerekli plânlamayı ve görevlendirmeleri yapar.

e) Her eğitim-öğretim yılı sonunda ünitelendirilmiş yıllık plân ve günlük ders plânları; okulun yöneticileri, zümre öğretmenleri, şube öğretmenleri ve ders öğretmenin katılımacağı bir toplantıda değerlendirilir. Okul yönetimi tarafından tutanakla belirlenen plânlama çalışmalarında görülen eksikliklerin ve yanlışlıkların bir sonraki eğitim-öğretim yılında yenilenmemesi için gerekli önlemler alınır.

Ünitelendirilmiş yıllık plân ve ders plânları, programlar, plânlama çalışmaları ve yapılan hazırlıklar müfettişlerce yapılan denetimlerde incelenir ve değerlendirilir.

İlkokullarda eğitim İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere göre yapılmaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin bu konuyla ilgili maddeleri bu konuda açıklayıcıdır. Bu maddeler Ek 4'te belirtilmiştir.

İlkokulda alınan ilk temel eğitimde uygulanması gereken kazanımlar için gerekli olan hazırlıklar Milli Eğitim Bakanlığının Ağustos 2003/2551 sayılı Tebliğler Dergisinin Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Plânlı Yürütülmesine İlişkin Yönergede belirtildiği şekilde yapılmaktadır.

Ünitelendirilmiş yıllık plânlar ve öğretmen kılavuz kitaplarda belirtilen kazanımlar ve etkinlikler doğrultusunda ilkokul çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca ilkokul sınıflarında normal gelişim özelliklerine sahip öğrenciler için ünitelendirilmiş yıllık plânlara göre etkinlikler uygulanırken, özel eğitime gereksinim duyan kaynaştırma öğrencileri için bireysel eğitim programı uygulanmaktadır.

6/6/1997 tarihli, 23011 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Madde 3, c bendinde “Kaynaştırma, özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde

gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını” ifade etmektedir. Aynı kanunun Madde 4’ünde özel eğitimin temel ilkeleri belirtilmektedir. Ayrıca Madde 4’ün f bendinde de özel eğitim bireyleri için uygulanması gereken program, “Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır” şeklinde belirtilmektedir. Kaynaştırma eğitimi raporu olan öğrencilerin her biri için ayrı ayrı BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) hazırlanıp uygulanmaktadır.

Bir öğrencinin kaynaştırma eğitimine tabi tutulması için izlenmesi gereken bazı işlemler bulunmaktadır. Öncelikle ilkokulda sınıf öğretmenin öğrenciyi zihinsel, davranışsal ve sosyal beceri yönlerinden çok iyi gözlemlemesi gerekmektedir. Öğrencinin davranışlarının diğer sınıf öğrencilerin davranışlarıyla farklılık arz etmekte olduğu görüldüğünde Okul Rehberlik Servisinde görev yapan okul rehber öğretmeniyle iletişime geçilip öğrenci hakkında bilgi alışverişinde bulunulmaktadır. Okul rehber öğretmeni öğrenciyle birebir görüşüp izlenimlerini öğretmenle paylaştıktan sonra öğrenci ailesiyle görüşülmeye karar verilmektedir. En başta ailenin çocuğu hakkında ifade edilen gözlemleri kabullenmesi sonucunda yapılması gerekenler daha hızlı olmaktadır. Bu aşamadan sonra okul rehber öğretmeni ildeki Rehberlik Araştırma Merkezi’nden (RAM) randevu almaktadır. Randevu tarihi ve saatinde aile çocuğuyla birlikte RAM’a gidip öğrencinin çeşitli testlere girmesini sağlamaktadır. RAM gerekli gördüğünde öğrenciyi doktor muayenesine de yönlendirebilmektedir. RAM’dan çıkan rapor sonucuna göre çocuk kaynaştırma eğitimine tabi ise okulunda kendi sınıfında eğitimine devam etmekte veya gerekli görüldüğünde hem kendi okul ve sınıfında eğitimine devam ederken okul dışında bir rehabilitasyon merkezinde de öğrencinin destek eğitim alabilmektedir. Ya da RAM raporuna göre tam gün okullarda bulunan bir özel eğitim sınıfında eğitimine devam etmesi ön görülmektedir.

Ailenin çocuğunun gözlemlenen özel durumunu kabul etmesi, yapılması gereken resmi işlemlerin bir an önce bitirilip öğrenci için nasıl bir yol takip edileceğinin belirlenmesini çabuklaştırmaktadır. Aksi takdirde bu durum öğrenci açısından nelerin yapılması gerektiğini belirlemede engelleyici olmaktadır. Bu da çocuğun eğitiminin gecikmesine neden olmaktadır. Ailelerin özel durumu olan öğrencilerin durum tespitinin yapılabilmesi için öğretmenlere destek olmaları gereklidir.

Kaynaştırma eğitimi dışında öğrencinin ilkokullarda özel eğitim sınıfına devam etmesi yönünde RAM'dan karar da çıkabilmektedir. Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okullarının ya da genel okulların bünyesinde açılmaktadır. Bu sınıflarda belirli yetersizlikleri olan öğrenciler birlikte eğitim öğretim görmektedir. Özel eğitim hizmetleri Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yapılmaktadır.

Kaynaştırma yoluyla eğitim ya da özel eğitim sınıflarında eğitim görecektir öğrenciler için rapor tarihlerinden hemen sonra BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) hazırlanmaktadır. BEP, BEP raporu olan her öğrenci için ayrı ayrı hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 69. Maddesinde BEP, "Özel Eğitime İhtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı" olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitimi raporu verilen ya da özel eğitim sınıfına devam etmesi uygun görülen öğrenciler için öğrencilerin dersine giren sınıf öğretmeni okul rehber öğretmeni danışmanlığında öğrenciye göre BEP plânı hazırlamakta ve bu plânı eğitim öğretim yılı içerisinde uygulamaktadır.

1.5. İLKOKULLARDA EĞİTİMİN UNSURLARI

İlkokullarda eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütülürken eğitimi etkileyen unsurlar; okul müdürü ve yardımcıları, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, özel eğitim sınıf öğretmeni, öğrenci, aile ve çevreden oluşmaktadır.

Okul idaresi; okul müdürü, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarından oluşmaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği okullarda, eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi için yönetim, organizasyon ve denetimini yapan en yetkili amir okul müdürüdür. Eğitim faaliyetlerinin aksamadan ve verimli bir şekilde yürütülmesi, okul müdürü liderliğinde; müdür başyardımcısı, müdür yardımcıları ve okul-aile birliğinin işbirliği içerisinde çalışmasıyla sağlanmaktadır. Okul müdürünün görev, yetki ve sorumluluğu İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 60'da "okul müdürü; ders okutmanın yanında kanun kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve

emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir " şeklinde ifade edilmektedir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 61'de müdür baş yardımcısının görev, yetki ve sorumlulukları ders okutmanın yanında müdüre en yakın kişi olur, müdür olmadığı zamanlarda müdüre vekalet eder, okulun her türlü eğitim-öğretim, öğrenci, personel, tahakkuk, güvenlik, beslenme, taşınır mal, bakım, yatılılık, bursluluk, yazışma, koruma, düzen, temizlik, nöbet, halkla ilişkiler gibi işlerle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar şeklinde açıklanmaktadır.

Müdür yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları da İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 62'de okulun her türlü eğitim-öğretim, öğrenci, personel, tahakkuk, güvenlik, beslenme, taşınır mal, bakım, yatılılık, bursluluk, yazışma, koruma, düzen, temizlik, nöbet, halkla ilişkiler gibi işlerle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar şeklinde açıklanmaktadır.

İlkokullarda eğitim daha önce de bahsedildiği gibi dört yıl sürmektedir. Dört yıl boyunca, eğitim ve öğretim faaliyeti sınıf öğretmenleri, yabancı dil ve din kültürü ve ahlak bilgisi alan dersi öğretmenleri tarafından yapılmaktadır. Okulda sınıf içinde düzen ve disiplini sağlayan, bilgi aktarma ve öğrenim sürecini yöneten en etkili kişi öğretmendir.

Okul hayatla çocuk arasında bağlantıyı kurarken, öğretmen de okulda değerlerin öğretilip benimsetilmesinde, beceri, bilgi ve alışkanlıkların kazandırılmasında önemli bir varlık olarak yerini aldığı ifade edilmektedir (Büyükcoşkun, 2001:352). Öğretmen, sınıfta verilen öğrenci merkezli eğitimle öğrenciyi Milli Eğitim Bakanlığının amaçları doğrultusunda eğitmeye çalışmaktadır. İlkokullarda görev yapacak öğretmenlerin görevleri İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 64'de öğretmenlerin kendilerine verilen sınıf veya şubenin derslerini eğitim öğretim programlarında belirtilen esaslara göre planlayarak yapmak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekler yükümlü oldukları şeklinde belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının Resmi Gazete'de 17.04.2001/24376 tarihli ve sayılı yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Yönetmeliğinin Madde 4'ün o bendinde açıklandığı üzere Özel Eğitimci, “Üniversitelerin Özel Eğitim veya Özel Eğitim Öğretmenliği alanlarında lisans eğitimi almış rehberlik ve araştırma merkezlerinde özel eğitim gerektiren çocuklar için tanılama ve destekleyici özel eğitim hizmetlerini veren, uygun eğitim önlemleri alınmasını sağlayan personeli” şeklinde tanımlanmaktadır. Bazı okullarda özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için özel eğitim sınıfları bulunmaktadır. Özel eğitim sınıflarında bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla eğitim öğretim çalışmaları yapılmaktadır. Özel eğitim sınıfları, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 4'ün v bendinde “Okul ve kurumlarda, durumları ayrı bir sınıfta eğitim görmeyi gerektiren öğrenciler için yetersizlik türü, eğitim performansları ve özelliklerine göre açılan sınıfları” şeklinde tanımlanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının Resmi Gazete’de 17.04.2001/24376 tarihli ve sayılı yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin Madde 4'ün i bendinde açıklandığı üzere Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman), “Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli” şeklinde tanımlanmaktadır. İlkokullarda öğrenim gören öğrenciler, yaşlarının getirdiği psikolojik problemler, aileden veya sosyo-ekonomik çevreden kaynaklan sorunlar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Dolayısıyla söz konusu sorunların eğitim ve öğretimin sağlıklı devam etmesini engellemektedir. İlkokullarda, öğrencilerin bu tür problemlerin üstesinden gelebilmeleri için, okul rehber öğretmenleri tarafından destek ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin Madde 4'ün s bendinde öğrenci, "her türlü eğitim-öğretim kurumlarında eğitim görmekte olan bireyler" şeklinde ifade edilmektedir.

Bütün eğitim kurumlarında olduğu gibi, ilkokullarda da eğitim ve öğretim faaliyetlerinin merkezinde öğrenci yer almaktadır. Öğrenci; eğitim ve öğretim faaliyetleri alan kişi olarak tanımlanabilir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin en önemli

unsuru öğrencidir. Eğitim öğretim faaliyetleri öğrenci merkezli yaklaşımlarla yapılmaktadır.

Çocuğun hayatında önemli bir yer teşkil eden ve okul hayatının zorunlu ilk basamağını oluşturan ilkokulda çocuğun okula uyumu, okulla tanışması, okul kurallarını benimsemesi, sorumluluklarını yerine getirme davranışını edinmesi, arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler içerisinde olması gibi faktörlerin takip edilmesinde aile bireylerin desteği önem arz etmektedir. Çocuğun eğitiminde etkili olan aile ve çevre faktörleri ikinci bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 2: İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ İLE BU ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİNDE AİLE VE ÇEVRE FAKTÖRLERİNİN ETKİLERİ

Eğitim, günümüz şartlarında sadece çocukları hatırlatır olsa da aslında çocukların sağlıklı eğitimi için eğitim konusunda çocukla ilgisi olan anne babaların, bütün büyüklerin terbiye meseleleri hususunda yetiştirilmeleri, hazırlanmaları gerekmektedir (Canan, 2007:41).

Bir ülkede yaşanan sosyo-politik ve ekonomik sıkıntılar eğitim, çalışma, sağlık vb. alanlarda karşılaşılan sorunlar birey ve ailelerin bunlara dayanma ve bunlarla başa çıkma gücünü yıpratır. Önemli etkenler arasında sayılmaktadır. Birey ve ailenin bu gibi durumlarda moral bozukluğu yaşamaması, ümitsizliğe kapılması kaçınılmaz olmaktadır. Böyle kimselere en kısa zamanda gerekli hizmetlerin ulaştırılmasıyla sorunların çözülmesi mümkün görülmektedir (Turan, 2012:v).

Ailenin bireyin gelişim üzerindeki etkisinin değeri ve önemi bilindiğinden dolayı aile eğitimlerinde çocukların gelişim özellikleriyle anne-baba tutumu ve anne-baba-çocuk-çevre ilişkilerinin çocuğun eğitimi üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çocukların eğitim kalitesinin artırılmasında kuşkusuz ailenin önemi yadsınamaz. Ancak, ailelerin ilkokula başlamadan önce okul öncesi dönem ile ilkokul dönemine denk gelen süredeki gelişim özelliklerinin aile tarafından bilinmesinin öğrenciye verilen eğitimin etkinliğini artıracakları düşünülmektedir. Bu bağlamda, ilkokul çağındaki öğrencilerin okul öncesi ve ilkokul çağındaki gelişim özellikleri hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmesinin çalışmanın amacı doğrultusunda uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu bölümde öğrencilerin gelişim özelliklerini ele alındığı kuramlar ve yaklaşımlar, anne-baba tutumu, anne-baba-çocuk ilişkisi ve çevre-çocuk ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çocukların ilkokul eğitimlerine katkı sağladığı düşünüldüğü için ilkokul öncesinde çocukların gelişim özelliklerine ve aile çocuk ilişkilerine de bu bölümde yer yer değinilmeye çalışılacaktır.

2.1. ÖĞRENCİLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Öğrencilerin her biri ayrı bir birey olarak düşünülmektedir. Öğrencilerin gelişim özelliklerinin okulda öğretmenler tarafından dikkate alındığı gibi aileler tarafından da dikkate alınması gereken bir husus olduğu düşünülmektedir. Ailelerin çocuğun daha okula başlamadan önce ve okul dönemi de dahil olmak üzere hangi fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişim evrelerinden geçtiğini bilmesi gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda ilkokulu da etkilediği düşünüldüğü için okul öncesi dönemden başlayarak 0-12 yaş aralığındaki çocukların gelişimlerini inceleyen kuramlara, yaklaşımlara ve gelişimlere yer verilmiştir.

2.1.1. Psikanaliz Kuramı (Sigmund Freud)

Bireylerin gelişim özellikleri incelendiğinde eğitim, tıp, sanat, felsefe ve edebiyat gibi alanları etkileyen Sigmund Freud'un psikanaliz kuramı eğitimde dikkate alınmaktadır. Sigmund Freud kişilik gelişiminde cinsel kimliğin kazanılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Psikanaliz kuramının merkezinde cinsellik ve bilinçaltı süreci bulunmaktadır. Freud'un görüşünde topografik kuram ile kişiliğin gelişimi evreleri görülmektedir. Topografik kuramın içinde bilinç söz konusu olmaktadır. Davranış bilimcileri pek çok davranış nedenlerini açıklayamazken Freud davranışların nedenlerinin insan zihnini oluşturan bilinç, bilinçaltı ve bilinç dışı kavramlarıyla açıklamaktadır. Freud kişilik gelişimini Yapısal Kuram olarak adlandırılan İd-Ego-Süperego görüşüyle açıklamaktadır. Freud id, ego ve süperego arasında dengeyi sağlayan kişilerin sağlıklı insanlar olduklarını ifade etmektedir. Yani; id baskın olan kişilerde bencillik, kontrolsüz, içgüdü ya da dürtülerin etkisiyle ortaya çıkan davranışlar, süperegosu baskın olan bireylerde otoriter, itham edici, denetleyici katı bir ahlaki anlayışın görüldüğü davranışlar görülmektedir. Kişilik gelişiminde beş dönem görülmektedir. 0-1 yaş arası birinci dönem, bağımlılık duygusunun en yoğun yaşandığı dönem olarak kabul edilmektedir. Bebek dünyayı ağızıyla tanımaya çalışmaktadır. Annenin bu dönemde bebeğine dokunması, kucağına alması, bebekle beraber vakit geçirmesinin bebekte sevildiği ve kabul edildiği düşüncelerini oluşturmakta böylece bebeğin kendine güven duymasının temelleri atılmaktadır (Arı, vd.,2005:49-64).

Freud, çocukluk yıllarında başarısız deneyimlere sahip birçok kişinin uyum bozukluğunu gösterdiğini saptamıştır (Yavuzer, 2004:33). Ailelerin ve öğretmenlerin

ilkokul çağındaki çocukların eğitim psikolojisi açısından nasıl bir çocukluk geçirdiklerini bilmeleri gerekmektedir. Freud kişilik gelişim evreleri olarak tanımladığı oral, anal ve fallik dönemlerindeki olumsuz yaşantıların, psikolojik travmaların çocukların ilerideki yaşantılarını olumsuz etkileyeceğini belirtmektedir. Bu determinizmin her zaman geçerli olmayacağı bilinmekte olsa da çocukluktaki beslenme alışkanlıklarının, olumsuz yaşantıların ve geçirilmiş hastalıkların çocuğun gelecekteki yaşantısını etkileyebileceği söylenmektedir. Bireyin ilkokuldan önce içinde bulunduğu ailede geçirdiği bebeklik ve ilk çocukluk yıllarının nasıl geçirildiğini öğrenmek öğrencinin mevcut problemlerini ve kişilik gelişimlerinin anlaşılmasına yardımcı olabilmektedir (Arı, vd., 2005:60-61). Sağlıklı bir kişilik gelişimi için öğretmenin de veli ile işbirliği yapması gerektiği ifade edilmektedir (Can,2003:118).

Ayrıca çocuğun öğrenmesi de çocuğun anne babasıyla olan ilişkisine bağlanmaktadır. “Erikson’a göre, çocuğun öğrenmesi, büyük ölçüde anne-babası tarafından ilgi, sevgi ve fizyolojik gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır” (Yavuzer, 2004:33).

Freud'un kişilik gelişim evrelerinden dördüncü devre olarak bilinen gizil-saklı dönem olarak bilinen 5-12 yaş aralığına rastlayan latency stage evresi, çocuğun cinsel merak ve isteklerinin bastırıldığı evre olarak bilinmektedir. Bu dönemde çocuk bir yandan cinsel istek ve merakları yokmuş gibi hissetmekte diğer taraftan da bu yöndeki enerjisini başkalarına, kişiler arası ilişkiye ve ders çalışmaya doğru yönlendirmektedir. Çocuğun bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatabilmesi için bu dönemde ebeveynlerin ve öğretmenlerin işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Çocuğun suçluluk duygusunu geliştirmesinin önüne geçmesini sağlamaları gerekmektedir. Çünkü çocuklar cinsel dürtülerini engelleyememektedirler ve bu enerjilerini de oyun, çevreyi araştırıp tanıma, öğrenme, arkadaşlar edinme, çalışma başarısı olarak kullanma olarak gösteremediklerinde çocukların ileriki yaşantılarında obsesif karakter olarak bilinen zihinden atılamayan düşünceler ve takıntılarla karşılaşmak zorunda kalabilecekleri ifade edilmektedir (Arı, vd., 2005:62-63).

5-12 yaş aralığını kapsayan ilkokul evresinde aile ve öğretmen işbirliği son derece büyük önem arz etmektedir. Sigmund Freud'un düşünceleri de dikkate alındığında çocuklarda görülen davranış bozuklukları, ders başarısı, toplumsal uyum vb. davranışlar incelendiğinde istisnai durumlar haricinde mutlaka ailenin etkisi olduğu bilinmektedir.

Bu nedenle öğretmen ve ailenin sürekli birbiriyle tutarlılık içinde hareket ederek birbirlerine destek olmaları gerekmektedir.

2.1.2. Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı (Erik Erikson)

Erikson'a göre birçok psikososyal gelişim döneminden geçilmektedir. Gelişim dönemlerinin zamanlaması biyolojik olmaktadır. Bu biyolojik dönemlerde kendine özgü birtakım karmaşalar oluşsa da bunların olumlu olarak atlatılabilmesinde ise sosyal çevre belirleyici rol oynamaktadır (Seven, 2011:46).

Erik Erikson'un modern psikanalitik kuramında doğumdan 12 yaşına kadar olan yaş grubu çocuklarındaki gelişmelerde birey kişiler arası kurduğu ilişkilerle gelişim özellikleri göstermektedir. Bebeğin doğduğunda ihtiyaçlarının sükûnet, rahat ve barış içinde karşılanması, bebekte temel güven duygusunu kazandırmaktadır. Çocukların ileriki yaşlarında ruhsal problemlerle karşılaşmamaları için ebeveynlerin çocuklarına sevgi dolu, ilgili, güven veren davranışlar göstermeleri gerekmektedir. Erikson'a göre 2-3 yaş evresini kapsayan evrede çocuklar özerklik duygusunu kazanmak istemektedirler. Çocuğun yaptığı her şeyde koruyucu olan ebeveynlerin çocukları utangaç, edilgen, fazla soru sormayan bireyler olmaktadır. Ebeveynlerin çocuğa sınırlama getirmeli ancak bunun neden olması gerektiğini ya da bunun alternatifinin ne olabileceğini konuşmaları gerekmektedir. Özerklik duygusu kazanamayan çocuklarda şüphe ve utanç duyguları görülmektedir. 4-6 yaş arasını kapsayan gelişim evresinde çocuk kendini artık aile bireyleri gibi bir birey olarak görmekte hatta kendinin gelecekte nasıl biri olacağını merak etmektedir. Çocuk bu evrede doyurulamayan enerji, merak ve faaliyetler içinde bulunmaktadır. Ailenin ve yakın çevrenin çocuğun bu özelliklerini dikkate alarak onun bu davranışlarını özendirme, çocuğun etkinliklerle araştırmasına, denemesine ve yanılmasına fırsat tanımları onun girişkenlik duygusunu kazanmasını sağlamaktadır. Aksi takdirde ailenin ve yakın çevrenin çocuğun bu merakını bastırması, engellemesi, eleştirmesi çocukta suçluluk duygusunun gelişmesine neden olmaktadır. 6-12 yaş arası ilkökul çağı çocuğuna rastlayan bu evrede çocukta çalışkanlık duygusu ya da yetersizlik duygusu gelişmektedir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuğa destek olmaları, onun yapabileceği becerilerini görüp ödüllendirmeleri, çocuğun başarabileceği alanlar oluşturmaları çocukta çalışkanlık ve beceriklilik duygularının kazanmasını

sağlamaktadır (Arı, vd., 2005: 65-72). Eikson'un 6-11 yaş aralığına rastlayan gizil dönemi çocukların okul çağına rastlamaktadır.

Sürekli etkinlik içinde olan bu okul çocuğunun çabalarına karşı çıkılması, çocuğun yaptıklarının değersizliğine inanmasına ve aşağılık duygusuna kapılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çocukların amaçlarının değerli olduğunun hissettirilmesi ve desteklenmesi çocuğun işini mükemmel yapmayı başarmasını ve beceriler kazanmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 2004:80).

6-12 yaş aralığına rastlayan dönemde çocuğun karşılaştığı temel sosyal öge, anne, baba ve öğretmenleridir. Bu dönemde çocuk, yetenekli olmadığına inanarak, yetersizlik duyguları geliştirmeye ya da başarılı ve yeterli olmaya istek duymak, kendi gücüne güvenmek, kendisiyle ilgili yeterlik duyguları geliştirebilmeye başlamaktadır (Can; 2003:121).

İlkokul çağındaki bir çocuğun okul hayatına başlayıncaya kadar olan süreçte ve ilkokul yaşamındaki süreçte çocuğun aile bireylerinden yeterli ilgi, sevgi ve desteği görmeleri onların sağlıklı kişilik gelişimlerine sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu durumda aile bireylerinin yalnızca çocuk büyütme değil, çocuk yetiştirmek konusunda da kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

2.1.3. Bireysel Psikoloji Yaklaşımı (Alfred Adler)

Alfred Adler'in gelişim psikolojisinde kişiler sosyal dürtülerden etkilenmektedirler. Adler'e göre bütün insanlarda bulunan aşağılık duygusundan kurtulmak için birey çabalamaktadır. Biyolojik ve çevresel şartlar kişinin kapasitesini ve seçimlerini sınırlamaktadır. Çocuğun fiziksel görünüm ve sağlık durumu, ailenin sosyal ve ekonomik durumu, ana baba tutumları, ailedeki kardeş sıralaması, doğum sırasına göre kardeşler gibi altı yaşa kadar olan yaşantıları, ayrıca yaşam tarzı, çevre ve sosyal ilgi gibi durumlar kişiliğinin gelişmesinde etkili olmaktadır (Arı, vd., 2005:81-95). Çocuğun kendini yetersiz hissetmemesi, kendini değerli ve saygın görmesi için aile ve öğretmen işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir.

2.1.4. Benlik Kuramı (Carl Rogers)

Carl Rogers'ın benlik kuramına göre insan her şeyin en iyisini yapmak istemektedir. Bu istek insanda hatta tüm canlılarda bulunmaktadır. Rogers'a göre ideal benlik ile gerçek benlik arasındaki ilişki düşünüldüğünde olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmek için bireyin koşulsuz sevgi içinde yetişmesi, onun düşüncelerinin ve onun hissettiklerinin ona ait olduğu için algılanması, çocukla içten-samimi bir ilişki kurulması ile sağlanmaktadır (Arı, vd., 2005:97-106).

2.1.5. Bilişsel Gelişim Kuramı (Jean Peaget)

Piaget'nin 0-2 yaş arasını duyu motor dönemi, 2-7 yaş arasını işlem öncesi dönem, 7-11 yaş arasını somut işlemler dönemi, on bir yaş ve üzerini soyut işlemler dönemi olarak ifade etmektedir. Duyu motor döneminde çocuk, emme gibi reflekslerle, uzanma, tutma ve yakalama gibi tepkilerle, nesnelere hareket ettiğini fark etmesi, kaybolan bir nesneyi araması, ilginç bulduğu davranışları yapmaya çalışarak deneme ve tecrübe yolu ile bulması, taklit etmeye başlaması, nesnenin hangi yöne gideceğini düşünebilme, gördüğü resmi hayal edebilme gibi davranışlar kazanmaktadır. İşlem öncesi dönemde çocuk, objeler ve olaylar tek bir yönden düşünmekte, bir nesne ya da nesne grubunun mekândaki konumu ve fiziksel biçimi değiştiğinde aynı nesnenin miktar ve sayısının değiştiğini düşünmektedir. Örneğin; çocuk, geniş kaptaki su ile dar bir kaptaki suyun aynı miktardaki suyu karşılaştırdığında dar kaptaki su miktarının daha çok olduğunu söylemektedir. Somut işlemler döneminde çocuk olayları, kavramları zihninde canlandırmakta zorlandığından modeller üzerinden daha iyi kavramaktadır. Yani çocuklar gördükleri durum ve objeler hakkında kavramlar geliştirmektedirler. Soyut işlemler döneminde çocuk, olayların nedenlerini daha iyi kavramakta, parça-bütün ilişkilerini daha iyi anlamakta ve problemlerinin çoğunu kendi çözebilmektedir (Arı, vd., 2005:107-126).

Piaget'nin dil gelişim düşüncelerine göre dil gelişimini çevre, olgunlaşma, diğer gelişim alanları etkilemektedir. Özellikle ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, oyun, eğitim, iletişim biçimi vb. pek çok faktör dil gelişiminde etkilemektedir (Küçükkaragöz, 2003:105).

2.1.6. Ahlâki Gelişim (John Dewey, Jean Piaget, Lawrence Kohlberg)

Bireylere okullarda verilen eğitim öğretim kapsamında amaç sadece onlara bilgiler kazandırmak değil aynı zamanda ahlâki açıdan da beceriler kazandırmaktır.

John Dewey'in ahlâki gelişim açıklamalarına göre ahlâki gelişim bireyin eğitimiyle yakından ilgili olmaktadır. Gelenek öncesi dönemde birey ahlâki davranışları biyolojik ve sosyal dürtülerle, geleneksel düzeyde içinde bulunulan grubun değerlerinin benimsemesiyle, özerk düzeyde de kendi davranışlarını içinde bulunduğu grubun standartlarını dikkate alıp akıl yürütme ve karar vermesiyle öğrenmektedir (Arı, vd., 2005,:128).

“Piaget'e göre, ahlâk gelişimi, çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak arkadaş çevresiyle olan sosyal etkileşimi çerçevesinde gerçekleşmektedir. Piaget bu dönemleri, ahlak öncesi dönem, dışa bağımlı dönem ve özerk dönem olarak adlandırmıştır” (Can, 2003:127).

Jean Piaget'in ahlâk gelişim açıklamalarına göre ahlâki gelişim zihinsel gelişime paralellik göstermektedir. Dışa bağımlı dönemde, 10 yaşına kadar ahlâki yargılar dışa bağımlı olarak belirlenmektedir. Çocuklar yetişkinler tarafından belirlenen kuralları sorgulamadan kabullenmektedirler. İşlenen suçların nedenine bakılmaksızın fiziksel sonuçları büyüklüğüne göre karar verilmektedir. Özerk dönemde 11 yaşından sonraki çocukların ahlâki değerlerinde doğru-yanlış, iyi-kötü olarak nitelendirilen davranışların arkasındaki niyet de dikkate alınmaktadır (Arı, vd., 2005:130-131).

Lawrence Kohlberg'in ahlâki gelişim açıklamalarına göre gelenek öncesi dönemde birey, kurallar nasıl gerektiriyorsa o şekilde uymakta, kurallar kişinin ihtiyaçlarını karşıladığı sürece uymaktadır. Yani bir otoriteye itaat ya da bireycilik, karşılıklı çıkara dayalı alışveriş görülmektedir. Geleneksel düzeyde iyi insan olmak doğru kabul edilmektedir. Kurallara bağlılık ve iyi insan olma altın kural olarak benimsenmektedir. Toplumsal sözleşmeler sonucu kabul edilen kanunlarla toplumun sosyal düzeni sağlanmakta olduğundan bireylerin kurallara uymaları gerekmektedir. Çünkü amaç toplumsal düzenin korunması olmaktadır. Yani, kişiler arası uyum ve sosyal sistemi sürdürmek söz konusu olmaktadır. Gelenek ötesi düzeyde, insanların farklı değer ve düşüncelerine sahip olduklarını düşünerek birey hareket etmektedir. Çoğunluk grup

kendi arasında anlaşsa da azınlıkta kalan grubun hakları da dikkate alınmaktadır. Evrensel ahlâki prensipleri de birey kendine rehber edinmektedir (Arı, vd. 2005: 131-136).

Gelenek öncesi düzeyde çocukta ahlâki anlayış açısından benmerkezcilik egemendir ve çocuğa göre doğru olan davranış kendi açısından yararlı gördüğü davranıştır. Geleneksel düzeyde çocukta karşılıklı beklentiler çerçevesinde ahlâk anlayışı gelişmiştir. Gelenek ötesi düzeyde ahlaki anlayışta bireyler toplumsal değerler ve normlara göre hareket ederler ve insani değerlerle çatışan yasal düzenlemeleri de sorgulayabilmektedirler (Can, 2003:130-131).

Bir birey olan çocuk doğduğu andan okul çağına gelene kadar, aile bireyleri tarafından şekillenmektedir. Fizyolojik, biyolojik, sosyal, kişilik, zihinsel ve ahlâki gelişim evreleri ve çocuğun içinde yaşadığı toplumun özellikleri de dikkate alınarak her yönden sağlıklı bireyler yetiştirilebilmek için evde ailelerin çocuklarını çok iyi tanımaları gerekmektedir ki okul ortamında çocuğu tanıyan öğretmen ile aile birbirine destek olabilsinler.

Ayrıca ailelerin çocuklarının gelişim özelliklerine göre performansların neler olduğunu da bilmeleri gerekmektedir. Böylece çocuğun başarısına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Çünkü ailelerin çocuklarından beklentilerinin onların performanslarına göre olmasının çocukta güven duygusunun gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2. ANNE BABA TUTUMU

Yaşamın ilk yıllarında aile çocuğun gelişimi ve eğitiminden sorumlu etkin bir kurum olarak ifade edilmektedir (Y. Üstün, 2010:239).

Aile içinde bulunduğu milletin bütün özelliklerini ve güzelliklerini taşıyan en küçük toplum birimidir. Bundan dolayı toplumun milli, manevi, ortak kültür ve ahlâk değerlerinin; din, dil, örf ve geleneklerinin çocuğa öğretilmesi ailede başladığı ifade edilmektedir (Atamanalp, 1999:35).

Genel anlamda bireyin ilk çevresi olarak anne babasının olduğu düşünülse de anne baba yokluğu yaşayan çocukların çevresinde bulunan bireyler için de çocuk la olan

iletişimlerinde yapmaları ya da yapmamaları gereken davranışlar aynı derecede önem arz etmektedir.

Anne baba tutumlarından itici tutum, aşırı koruyucu tutum, aşırı hoşgörölü ve şımartıcı tutum, yetkinci tutum, tutarsız tutum ve otoriter (baskıcı) tutum olumsuz anne baba tutumları olarak belirtilirken; demokratik tutum olumlu anne-baba tutumu olarak belirtilmektedir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2011:141-157).

Çocukların yetiştirme süreçleri boyunca aile bireylerinin çocuk davranışlarında olumsuz bir duruma sebebiyet vermemesi için mutlak surette birbirleriyle uyum ve tutarlılık içinde hareket etmeleri gerekmektedir.

Aile bireylerinin gösterilen eğitim, sevgi ve disiplin anlayışında uyumlu olup birbirlerine ters düşecek davranışlar içine girmemelerinin çocukta bir güven ve emniyet hissi sağladığı belirtilmektedir. Bunun da çocuğun gelişimi ve kişiliğinin sağlıklı yapılması için gerekli ortamı sağladığı ifade edilmektedir (Altinköprü, 2004:116).

Çocuğun yetiştirilmesinde anne baba kararlılığı ve çocuk eğitiminde görüş birliğinde olmaları önem arz etmektedir. Anne babadan birinin diğerinin yaptığını küçümsemeden hareket etmesi gerekmektedir (Saygılı, 2009:56-58).

“Ana baba tutumlarının, çocuğun davranışsal uyumsuzluğunun başlıca nedenini oluşturduğu ortaya konmuştur” (Dönmezer, 1999:53). Anne babaların çocuklarının gelişme sürecindeki becerilerini iyi bilmeleri onların yanlış tutumlarda bulunmalarını engelleyebilecektir.

Çocuk yetişkin gibi düşünemez, davranamaz. Çocuk ancak zamanı gelince öğrenebilir. Çocuğun gelişme sürecinde belirli davranışları yapabileceğini bazılarını yapamayacağını bilmek çocuklara yanlış tepkilerin ve aceleci eğitimin verilmesine engel olabilir (Navaro, 2004:44).

Çocuğun yüksek benlik saygısına sahip, kendi kendine yöneten doyumlu bir birey olarak gelişmesi, büyük ölçüde ana-babanın yaklaşımına ve ona sağlanan fırsatlara bağlı olmaktadır (Yavuzer, 2013:56).

Aile içinde sevildiğini bilen bir çocuğun anne babanın ortak tutumları ile bazı davranışlarında kısıtlamaların olması durumunu kabullenmekte zorlanmadığı belirtilmektedir (Altınköprü, 2004:116).

Eşlerin söz ve davranışları tutarlı ve birbirleriyle uyumlu olmaları, çocuğun yanında eşlerden birinin ak dediğine diğerinin kara dememesi, çocuğu eşlerden biri ikaz ettiğinde diğerinin buna karşı çıkmaması ve birinin verdiği kararı diğerinin değiştirmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (Atamanalp, 1999:43-44).

Anne babanın çocukta istenmeyen bir davranışla karşılaştıklarında bu davranışın onlarda yaptığı etkiyi çocuğu rencide etmeden göstermeleri gerektiği belirtilmektedir. Örneğin, çocuk küçük yaşta olsa bile yalan söylemesine müsaade edilmemesi ve aile fertlerinin yalan konusunda daha hassas davranmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Şenol:2009:144-145).

Çocuk eleştirilirken onu küçük düşürücü, onun beceriksizliğini ya da ayıbını yüzüne vuracak, aşağılayıcı şekilde davranmak yerine neyi nasıl yapması gerektiğinin anlaşılır açık ve kesin bir dille açıklanması gerektiği ifade edilmektedir (Altınköprü,2004:117). “Övmeye, yermeye, yönlendirmeye, dertleşmeye, eleştirme, öğretme, özendirme ve engelleme, en uygun yolu bulmak, çıkmazlara saplanmaktan kurtulmak gerekir” (Altınköprü, 2004:118).

Anne-babaların çocuklarını dikkatle dinlemeleri, çocuğa konuşması için gereken sessizliği sağlamaya özen göstermeleri, özellikle çocukların sorunları olduğu zaman etkin dinlemeyi kullanmaları, empati kurmaları ve çocuğa karşı dürüst olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2011:98).

Çocuğun en sevdiği, güvendiği insanların yalan söylediği, aslında güvenilir insanlar oldukları kanaatine varması anne babasının onun yanında hiçbir zaman eski ulvi konumlarını alamamalarına neden olacağı ifade edilmektedir (Çakmaklı, 2009:40).

Yalan söyleme davranışı da çocuğun ailesi ve öğretmeni tarafından dikkatle takip edilmesi ve anne-baba-öğretmen işbirliği ile çocuğun söylediği yalanlara göz yummadan birlikte mücadele edilmesi gerekmektedir. Çocuk evde olmayan bir şeyi oldu gibi gösterebildiği gibi okulda olmayan bir şeyi de olmuş gibi göstermesi mümkün

olabilmektedir. Böyle durumlarda ailenin öğretmenle, öğretmenin aileyle görüşerek olayın ya da durumun gerçeğini öğrenmeleri gerekmektedir.

Ayrıca çocuklarda istenmeyen ve dikkat edilmesi gereken davranışlardan biri de küfür-argo sözlerdir. “Çocuklar belki çevrenin, belki de aile bireylerinin etkisiyle küfür, argo ve benzeri sözler sarfederler. Aile, çocuğun böyle sözler öğrenmesine, sarfetmesine izin vermemelidir; daha da önemlisi bu türden sözleri kendileri de kullanmamalıdır” (Çakmaklı, 2009:41).

Kalkınç (2004:122) “Anne ve babanın çocuktaki olumsuz, hatalı ve eksik davranışları görmek yerine, onun güzel davranışlarını görmeleri ve davranışlarının devamı için onları desteklemeleridir” görüşünü beyan etmektedir. Çocuklarının olumlu, istendik davranışlarını devam ettirmesi için olumlu ve istendik davranışlarının ebeveyn tarafından takip edilip pekiştirilmesi gerekmektedir.

Çocuğu eleştirilmesine dikkat edilmesi gerektiği gibi övülmesine de dikkat edilmesi gerekmektedir. Çünkü “yerli yersiz övgülerle çocuğu pohpohlamak, onda kendine karşı yersiz bir güven uyandırmak, ileride büyük düş kırıklıklarına uğramasına neden olabileceğinden sakıncalıdır” (Altınköprü, 2004:117).

Yavuzer’e göre (2013:62) çocuktan yapılması istenen bir davranışın tamamlanması durumunda (örneğin oyuncakların toplanması) o davranışını büyütmeden sadece aferin demek ya da gülümsemek gerektiği ifade edilmektedir.

Çocuklarını şımarır düşüncesiyle övmemek, çocuklarının güzel özelliklerini dile getirmemek yanlış davranışlar arasında sayılmaktadır (Şenol, 2009:73).

Yani çocuk eğitiminde övgülerin ve eleştirilerin dikkatli, dengeli ve yerinde olacak şekilde yapılması gerekmektedir.

Aile içi eğitimindeki aksaklıklar; çocuğun egosantrizmini yenememesine, sorumluluk yüklenememesine, sosyalleşme süreci içinde olumsuz yönde etkilenmesine, iş olgunluğuna ulaşamamasına neden olabilmektedir (Altınköprü, 2004:130).

Anne ve babanın çocuğa yeteri kadar ve etkili zaman ayırması, çocuklarını başka çocuklarla, arkadaşlarıyla, kardeşleriyle, komşularıyla karşılaştırmaması ve kıyaslamaması, çocuğun yapması gereken sorumlulukları (örneğin; çocuğun ödevleri,

ayakkabısını bağlaması, yemeğini yemesi vb. gibi) aile büyüklerinin yapmaması, tutarlı olmaları, ödül ve cezada aşırıya kaçmamaları, evde görev dağılımlarını yapmaları, evde kesin kuralların olması (televizyon izleme saati, yatma saati, ödevlerin bitme saati, bireylerin evde olma saati, yemek yeme saati, aile bireylerin birbirlerini dinleyecekleri aile toplantılarının yapmaları, çocukları etiketlememeleri, çocuk ve ergen psikolojilerini bilmeleri gerekmektedir (Şenol, 2009:63-66).

2.3. ANNE-BABA-ÇOCUK İLİŞKİSİ

Toplumun en küçük birimi olan aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin demokratik ve sağlıklı olması için anne-baba-çocuk ilişkisini etkileyen etmenlerin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle sağlıklı bir anne-baba-çocuk ilişkisinin olmasını sağlayabilecek faktörler bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

Diğer insanlarla hiç ilişkisi olmayan bir insan düşünülemez, çünkü insan ilişkileri içinde sürekli yeniden tanımlanan bir varlıktır. Önce bireylerin kendi günlük yaşamlarında, diğer kişilerin görüşlerine saygılı ve hoşgörülü olmayı öğrenmeleri demokratik bir toplum için gerekmektedir. Bunun için hem bireyin hem de toplumun yaşamına zenginlik ve saygınlık getirecek yeni iletişim becerileri geliştirilmiştir. Karşılıklı iki yönlü iletişim toplumsal sorunların demokratik çözümü için gereklidir. Böyle bir iletişim gerçekleştirilmediği sürece, sorunların çözümüne ulaşmak mümkün gözükmemektedir (Cüceloğlu, 2004:12-13).

Bireyler arasında sağlıklı iletişim kurabilmekte empatinin önemli bir yeri bulunmaktadır. İletişim kurmadan önce kendimizi karşıımızdaki kişinin yerine koyarak hareket etmek empati kurmak olarak belirtilmektedir.

Bir insanın karşıısındaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru anlaması için kendisini onun karşıısındaki kişinin yerine koyması olarak tanımlanan empati kavramı; empati kuracak kişinin kendisini karşıısındaki kişinin yerine koyup olaylara onun bakış açısıyla bakması, karşıdaki kişinin duygularının ve düşüncelerini doğru olarak anlamak ve empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın karşıdaki kişiye iletilebilmek olarak üç temel ögeden oluşmaktadır (Dökmen, 2003:135-137).

Anne, baba ve çocuk aile içerisinde yaşamları boyunca gerek duygularıyla, gerek davranışlarıyla gerekse de yaşam koşullarıyla birbirlerini sürekli olarak

etkilemektedirler. Bu etkileşimin sağlıklı olması için ailede yaşayan kişilerin birbirini çok iyi tanması ve anlaması, empati kurması, birbirinin özelliklerinin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir.

Örneğin; “bebek ile anne arasında başarılı bir bağın kurulması, bebeğin yaşama uyum sağlaması açısından oldukça önemlidir” (Çağdaş, 2012:22) ve “son yıllarda yapılan araştırmalar, babanın doğumundan başlayarak çocuğun çeşitli yönlerden gelişimini etkilediğini ortaya koymaktadır” (Çağdaş, 2012:28).

Ana-babanın çocuğu anlamaları, bundan öte çocuğun aklına, diline ve ruhuna uygun bir dil kullanmaları gerektiği belirtilmektedir (Altinköprü, 2004:118). Aile içinde duyguların neler olduğunu çocukla paylaşmak ve duyguların nasıl kontrol edileceğini ifade etmek gerekmektedir. Anne babanın çocuklarıyla duygularını paylaşmaları gerekmektedir (Şenol, 2009:133).

Aile üyeleri arasında karşılıklı bağımlılık ve etkileşim söz konusu olmaktadır. Aile üyelerinden bir üyenin değişmesi ya da birinin sorunu aile içi ilişkileri etkileyebilmektedir. Bu nedenle sorun çözme sürecine tüm ailenin katılımı ve katkısının sağlanması gerekmektedir (Turan, 2012:vi).

Kibir ve kendine beğenme olmayıp sağlam kişilik kazanmanın bir göstergesi olan benlik saygısı, bireyin sevilebilir ve değerli olduğunu bilmesi olarak ifade edilmektedir. Anne babalar çocuklarını çok sevse de çocuklar sevildiklerini ve değerli olduklarını hissedememektedirler. Çocuğa benlik saygısı kazandırırken onun her davranışının sevilip onaylanması da söz konusu olmamaktadır. Kişiliğe saygı ile bozuk davranış ayırımını ebeveynlerin doğru bir şekilde yapmaları gerekmektedir. Benlik saygısı kazandırmak için çocuğa eşsizliğinin vurgulanması, onun karşılıksız sevildiğinin ve değerli olduğunun hissettirilmesi, acılı ve öfkeli anlarında dahi çocuğun duygularının dinlenmesi, çocuğu anlamak ve olduğu gibi kabul etmek, açık, anlaşılır, tutarlı kurallar koymak gerekmektedir (Saygılı, 2013:12-13).

Çocuğun hem kendi benliğini hem çevresini algılamasında ve değerlendirmesinde en önemli etken anne çocuk arasındaki ilişkidir. Çocuğun ihtiyaçlarının uygun biçimde karşılanması sonucu çocuk kendi benliğini değerli bir varlık olarak algılar. Çocuğun çevresini güvenilir ve değer veren bir çevre olarak değerlendirilmesi ile çocukta güven

duygusunun temeli atılmış olur (Yavuzer, 2013:117). Ayrıca çocuğun ihtiyaçlarının özenle, ilgiyle sevgiyle giderilmesi onun sorumluluk taşıyabilecek bir kişiliğinin kazandırılabilmesini sağlamaktadır (Altınköprü; 2004:172-173).

Çocukların olduğu gibi kabul edilmesi ve onlara güvenilmesi gerekmektedir. Kardeşler birbirinin yanında küçük düşürülmemeli ve birbirleriyle kıyaslanmamalıdır. Kıyaslanan çocuk incinir. Kıskançlıktan dolayı da rekabet duyguları artar (Kalkınç, 2007:112). Çocukların özgüven kazanmaları için kendilerini güvende hissettikleri sevgi dolu bir aile içerisinde büyümeleri gerekmektedir.

Çocukları yargılamak, eleştirmek ve suçlamak, onların benlik saygısını zedeleyebilir, anne babayla olan iletişimini kesebilir, kendilerini yetersiz, değersiz ve aşağılanmış hissetmelerine neden olabilir, anne babasına karşılık vermesine ve eleştirmesine neden olabilir (Çağdaş, 2012:74-75).

Anne var olan ilgi ve yeteneklerini geliştirmesi konusunda çocuğunu cesaretlendirir ama çocuğu da kapasitesinin üzerinde zorlamaz. Çocuğuna aşırı baskıdan kaçınarak yapabileceğinin en iyisini yapması konusunda ona güvendiğini belli eder (Yavuzer, 2010:76-77).

Çocuğun kendine karşı güvensiz olması onun çekingen biri olmasına sebep olmaktadır. Çocuğun gerek okul içi ve okul dışındaki sosyal yaşamında rahat iletişim kurabilmesi için kendine güvenerek çekinmeden hareket etmesi gerekmektedir. Çocuğun çekingen yetişmemesi için evde öncelikle ailenin daha sonra okulda öğretmenin çaba sarf etmesi gerekmektedir. Aşırı baskı uygulanarak, aşağılanarak, başkalarıyla kıyaslanarak yetiştirilen çocukta içe kapanma ve çekingenlik görülebilmektedir. Çocuğun çekingenliğini yenmesi için onlara yapabileceği sorumlulukları vermek, toplum karşısında konuşabilmeleri için ev ortamında düşüncelerini ifade edebilmelerini sağlayacak konuşma saatleri yapmak, yaşlarına uygun bilmeceler sormak, evde, sokakta görülen varlıklar hakkında konuşmalar yapmak aile fertlerinin yapabilecekleri arasında sayılabilmektedir. Ayrıca çocuklarla kaliteli zaman geçirilmesi de gerekmektedir. Çocuklarla kaliteli zaman geçirmek; anne, baba ve çocuk arasında kurulan güçlü sevgi ve ilgi ile dolu dolu zaman geçirmek olarak bilinmektedir.

Çocuklarla ilgilenirken bir gözün televizyonda, bilgisayarda ya da gazetede olması doğru olmamaktadır. Çünkü çocuk bu tür ilgiyi yeterli bulmamaktadırlar. Çocuklar kendileriyle ilgilendiklerini onların ses tonundan, beden dilinden, yüz ifadesinden el hareketlerinden anlamaktadırlar (Saygılı, 2013:17).

Psikologlar, “hayal kurmanın gerçekte belirli bir işlevi olduğunu ve bu anlamda belirli bir sorunu dolaylı olarak çözmeye yardımcı olduğunu” (Cüceloğlu, 2002:203) belirtmektedirler.

Bu anlamda bir bireyin hayal dünyasını geliştirmek onun düşünme becerisinin gelişmesine yardımcı olan bir faktör olarak görülmektedir. Yani; çocuğun hayal dünyasının geliştirilmesinin onun sözel derslerde düşüncelerini rahatça ifade edebilmesine, matematik derslerinde de soyut kavramları ve problemleri zihninde canlandırmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle evde daha küçüklükten başlayarak çocuklara masallar anlatmak ve onlara hayallerindeki masalları anlatmaları için imkân vermek onların hayal dünyalarını geliştirici faaliyetler arasında yer almaktadır.

Araştırmalar kitap okutularak büyütülen çocukların okunmayanlara kıyasla okulda daha başarılı olduğunu göstermektedir. Kitap okumak çocuğun bilgi gelişimi ve ardından başarının gelmesini sağlamaktadır. Çocuklar ve ebeveynler açısından beraber kitap okumak çok zevkli bir faaliyettir. Çocukların hayal gücünü sadece kitaplarla değil, çocuğa masal anlatarak ve onun bize masal anlatmasını isteyerek de geliştirebileceğimiz belirtilmektedir. Çocuklara masal okurken masal okumanın monoton bir şekilde değil de ses tonunda azaltma alçaltmalarla yapılabileceği ifade edilmektedir (Saygılı:2009:19-22).

Kitap okuma alışkanlığının mümkün olduğu kadar çocuğa küçük yaşlarda verilmesi gerektiği, aksi takdirde bu ve benzeri güzel alışkanlıklar olmazsa çocukluktan delikanlılığa geçmiş bireyi yönlendirmek ve zaptetmenin zorlaşacağı belirtilmektedir (Çakmaklı:2009:65).

Çocuğun genel anlamda eğitiminde ve duygusal gelişiminde olsun sevgi, şefkat ve güven kavramlarının yeri ve önemi büyüktür. Çocuklar, kendilerine sevgi ve güven ileten kitaplara büyük ilgi ve gereksinim duymaları bu nedenden olmaktadır (Yavuzer,

2004:187). Bu yüzden çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırırken kitapların özenerek seçilip alınması gerekmektedir.

Saygılı'ya göre (2013:54) “kitap sevgisi ve alışkanlığı çocuk okula başladığında değil küçük yaşlarda ortaya çıkmaktadır”. Bu nedenle ailelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde kitap okuma etkinliklerinden de faydalanmaları gerekmektedir.

Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları kendi deneyimleriyle öğrenmesi yöntemi ve çocuğun dili ve etkin bir anlatım aracıdır. Oyun çocuğun günlük yaşamda çevresinden aldığı gerilimlerden kurtulmasını sağlamakta, aktif oyunlarla çocukta biriken enerji boşalmakta, çocuğun doğal ve en güçlü dürtülerinden biri olan saldırganlık dürtüsünün boşaltılması oyunla sağlanmaktadır (Yavuzer, 2004:176).

2-6 yaş arası olan oyun döneminde çocuklar oyun oynamaya ihtiyaç duymaktadırlar. Oyun çocuklar için bir iş, oyuncaklar da işin aracıdır. Oyun çocuğun bedenini çalıştırmakta, kaslarını çeşitli şekillerde kullanarak geliştirmekte, zekâsını kullanmayı geliştirmekte, karar verme yeteneğini, aklını ve becerilerini kullanmayı öğrenmesini sağlamakta, enerji birikimini boşaltmakta, dil ve konuşma becerilerini geliştirmekte, doğru, yanlış, iyi, kötü, haklı, haksız gibi ahlaki kavramları öğrenmesini sağlamaktadır. Ayrıca anne baba, çocuğunun oyununu gözlemleyerek onu daha iyi tanıma fırsatı bulmaktadırlar (Saygılı, 2013:42-44).

“Oyun, gelişme için temeldir. Çocuk oyun içinde iletişim kurmayı, paylaşmayı, iş birliğini, belirli kurallara uymayı öğrenir, hayal gücünü geliştirir” (Büyükcoşkun, 2001:228). Çocuğun gelişiminde önemli bir yer tutan oyun oynama işi için çocuk gerek aile bireyleriyle gerekse de akranlarıyla oynaması gerekmektedir.

Anne babanın çocuğuna soru sormayı öğretmesi gerekmektedir. Çünkü nasıl soru soracağını bilen kişi sorulara nasıl cevaplar vereceğini de öğrenmektedir. Anne babanın çocuğuna anlık bilinmesi mümkün olan ya da tam gün süre verilerek ödüllü olan sorular sorarak çocuğunu düşünmeye sevk etmesi mümkün gözükmektedir (Şenol, 2009:149-150).

Çocukların ailece oynayacağı basit oyunlar onların düşünme, konuşma, anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmektedir. Örneğin; söylenen bir kelimenin son harfi ile başlayan yeni bir kelime türetme, oyunda yenilen kişinin bir taklit yapması gibi

eğlendirici oyunlarla da genişletildiğinde aile içinde küçük çaplı başarıyı artırıcı faaliyetler gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Oyuncaklar, çocuğun düşünmesini ve keşfetmeyi öğrenmesini, güven kazanmasını, fiziksel becerisinin gelişmesini, iletişimi ve sosyalleşmeye başlamasını sağlamaktadır. Çocukların il 6 yılında kum, su, çingiraklar, telefon, iç içe geçebilen kaplar, yumuşak oyuncaklar (peluş oyuncaklar), faaliyet merkezi, şekilli kutular, çekmeli oyuncaklar, toplar, müzik oyuncakları, kitaplar, el arabası ve tahta bloklar, oturup sürebileceği araba, çay takımı, oyuncak bebek, yap-bozlar, şekillendirme malzemeleri, mum boya, kalem ve tebeşirler, inşa oyuncakları, uygulamalı oyuncaklar, minyatür oyuncaklar önemli bir yer tutmaktadır. Oyuncakların çocukların ilgilerine, yapısına ve yaşına uygun olmaları gerekmektedir (Yavuzer, 2003:235-236). Şu söylenebilir ki oyunlar kadar oyuncaklar da çocuğun okul hayatındaki başarısında etkili, zihinsel ve bedensel gelişimini etkileyen araç gereçler arasında yer almaktadır.

Anne babanın çocuğuna âdâb-ı muaşeret (görgü kurallarını) öğretmesi gerekmektedir. Anne babanın bunları karşılardaki zamane çocuğunun özelliklerini iyi bilerek sabırla ve moral bozucu ifadeler kullanmadan yapmaları gerekmektedir (Şenol, 2009:145).

Çocuklarda görülen öfke, inatçılık, hırsızlık, korku, çekingenlik, parmak emmek, saldırgan olma, yalan söyleme, kekemelik, tik, kıskançlık gibi bazı davranış bozuklukları ile hiperaktivite, depresyon, otizm ve çocukluk şizofrenisi gibi psikolojik hastalıklar bulunmaktadır. Bu davranış bozuklukları çocukların akademik başarılarını, toplumla uyum süreçlerini zedeleyici etkilere neden olmaktadır (Saygılı: 2013:99-190).

Ailelerin gerek kendi araştırmalarıyla gerekse okul seminerleri ve toplantıları vasıtasıyla davranış, uyum, gelişme sorunları, fobiler ve madde bağımlılığı hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Anne-baba-çocuk ilişkisinin sağlıklı olması için aile bireylerinin birbirlerini tanımaları, birbirlerine destek olmaları ve üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde önem arz etmektedir.

2.4. ÇOCUK-ÇEVRE İLİŞKİSİ

Çocuğun birinci sosyal çevresi olan ailesindeki anne ve babasıyla olan ilişkileri anne baba çocuk ilişkisinde açıklanmıştır. Burada çocuğun anne ve babası dışında karşılaştığı akrabaları, komşuları ve arkadaşları olan ilişkileri onun gelişimi ve başarılı okul hayatına etkisi açısından ele alınacaktır. Çocuğun okulu ve ailesi dışında çevresinde akrabaları, arkadaşları, komşuları ve diğer tanımadığı bireyler bulunmaktadır.

Çocuk yaşamını sürdürürken fiziksel çevre ve sosyal çevre ile karşılaşmaktadır. Çocuğun yaşadığı fiziksel çevre olarak barınma koşulları, çocuk parkları, gezi yerleri, otomobiller sayılabilmektedir. Sosyal yönden kaliteli bir aile ortamı denildiğinde en başta aile üyeleri görülmektedir. Aile üyelerinin içinde de anne-baba, kardeşler, akrabalar görülmektedir (Önder ve Özkan, 2013:58).

Çocuğun akrabaları arasında yer alan büyükanne ve büyükbabalar çocuğun eğitiminde kendilerinin de söz sahibi hakkı olduğunu düşünmektedirler. Büyükanne ve büyükbabaların ya da aile yakınında bulunan akrabaların çocuklarla olan iletişimlerinde anne babayla tutarlı olmaları sorun teşkil etmemektedir. Ancak büyükanne, büyükbaba ve diğer akraba fertlerinin çocukların yanında anne babalarını küçük düşürücü, onların düşüncelerini ve kurallarını hiçe sayıcı ifadeler kullanmaları anne baba otoritesini sarstığı için çocuğun ailesine karşı tutumunun değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle büyükanne ve büyükbabaların anne baba davranışlarıyla tutarlı olmaları gerekmektedir.

Büyükanne ve büyükbabanın, anne-babayı eleştirmeye, yol göstermeye hakları olsa da bunun çocuğun olmadığı yer ve zamanda yapmaları gerekmektedir (Çakmaklı:2009.67). Büyükanne, büyükbaba ve akrabalar kadar komşuların tutumları ve davranışları da çocuğun davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Anne babaların, komşularının kimler ve nasıl insanlar olduğu hakkında fikir sahibi olmaları ve çocuklarının onlarla olan diyaloglarını iyi gözlemlemeleri gerekmektedir. Çünkü özellikle okul öncesi ve ilkökul çağındaki çocuklar rol model olarak öğrenmektedirler.

Çocukluk ve gençlik dönemlerinde çevre faktörü olarak arkadaş önem arz etmektedir. İyi arkadaş ve kötü arkadaş insan hayatında etkileri olan faktörler olmaktadır. Bu nedenle ailelerin çocukların arkadaşlarını iyi tanımları gerekmektedir. Çocuğun kötü

arkadaşlardan uzak durmayı, arkadaş seçeceği kişilerde iyi özellikler aramayı, arkadaş seçmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Çocuk ya da genç seçeceği arkadaşın yalnız bugünlerini değil bütün istikballerini çok yakından ilgilendirdiklerini bilmeleri gerekmektedir. Ailelerin çocukların aileleriyle görüşmeleri ve çocukların arkadaşlarına sıcak davranmaları kendi çocuklarına verdikleri değeri de göstermektedir. (Maraşlı, 2012:73-76). Ailelerin hem çocuklarını hem de arkadaşlarını tanımaya çalışmaları gerekmektedir. Çünkü çocukların davranışlarında etkili olan diğer bir faktör arkadaşları olmaktadır.

Ergin'e göre (1999:92), çocuğun arkadaş ilişkileri sırasında gösterdiği işbirliği yapma, paylaşma ve sırasını bekleme gibi olumlu davranışları önce çocuğa tanımlanması, ardından da ödüllendirilmesi gerekmektedir.

Arkadaşlık konusunda Saygılı (2013:58), "arkadaşlık ilişkileri çocuğun evinde karşılanamayan en önemli ihtiyaçlardan biridir. Arkadaş edinmek, çocuğun ruhsal gelişmesini gösteren önemli işaretlerden biridir." şeklinde görüş beyan etmektedir.

Ebeveynler çocuklarının arkadaşlarıyla oyun oynayıp zaman geçirmelerini, arkadaşları tarafından kabul edilmelerini istemektedir. Çocuklar akranlarından olumlu davranışlar kazanabildiği gibi istenmeyen davranışlar da kazanabilmektedir (Ergin, 2012:83-84).

Oyun grubu çocuğun yaşamına zamanla hükmetmeye başlayarak ona bir bölümü doğru ve bir bölümü yanlış kavramlar kazandırır. Bir gruba ait olma çocuğa gurur ve statü duygusu, arkadaş ve eğlence sağlamaktadır. Çocuğun arkadaş grubu onun sosyal yaşama ve diğer bireylere olan tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Yani çocukların sosyal tavırları arkadaş gruplarından etkilenmektedir. Çocuğun arkadaş grubuyla olan deneyimleri sonucu bir dereceye kadar ailede kazanılan sosyal tavırlar değişebilmektedir. Kişilik oluşumu ve yapılanmasında okulöncesi dönemde aile içi deneyimler, okul döneminde de aile dışı deneyimler büyük bir önem taşımaktadır (Yavuzer, 2004:145).

Arkadaş seçiminde de bazı kurallar olduğu vurgulanmak suretiyle ailelerin arkadaşların paylaşımcı olma, kin ve kıskançlıkla hareket etmeme, zararlı alışkanlıklardan ve israftan korumaya çalışma, sırdaş, uyarıcı ve doğruya yönlendirici olma, birbirlerinin

başarılarıyla mutluluk duyma gibi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda çocuklarını bilgilendirmesi gerekmektedir (Saygılı, 2009:33-34).

Çocukların arkadaş seçerken, kendisiyle eğlenmek için işini bırakanlarla değil, kendisiyle beraber çalışmak için eğlencesini bırakanları tercih etmeye dikkat etmeleri gerekmektedir (Maraşlı, 2012:74).

İyi ve iyi olmayan arkadaşın nelere götüreceği anne babaları düşündürmektedir. Çünkü insan çevresindeki kişileri model almaktadır. Arkadaşların çocuk üzerinde etkileri bulunmaktadır. Bu etkileşimin etkisi olsa da ailenin çocuğu arkadaşlarından kopuk bir dünyada yaşatmaya kalkışmaması gerekmektedir. Çünkü bunun çocuğun ruhi durumu üzerinde telafisi güç etkiler bırakacağı kabul edilmektedir. Bu nedenle ailelerin, çocuğunun arkadaşlarını iyi tanınması ve hatta ailelerin kendi aralarında görüşerek çocuklarının birlikte yapabilecekleri iyi ve güzel şeyler hakkında fikir alışverişlerinde bulunmaları gerekmektedir (Maraşlı, 2012:73-74).

BÖLÜM 3: İLKOKUL EĞİTİMİNİN KALİTESİNİ ARTIRMADA AİLENİN ROLÜ VE OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ

Daha önce de bahsedildiği gibi ilkokul eğitimi bir çocuğun okula başlamasında önem arz eden bir eğitim basamağıdır. Okula başlanan ilk günlük duygular, anılar dahi çocuğun zihninde önemli bir yer teşkil eder. İlkokul çağına gelmeden önce çocuğun okula karşı bedenlen, ruhen, zihnen ve sosyal açıdan hazırlanmasını sağlamak ailenin görevleri arasında yer almaktadır. Çünkü çocuk daha okula gelmeden önce okulla ilgili zihninde olumsuz duyumlara, hayallere sahip olabilir. Oysa çocuğun okula karşı tutumunun olumlu yönde geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda toplam kalite eğitim sisteminde de gerekli bir yapıdır. Toplam Kalite Yönetimi (TKY) tüm örgütler gibi eğitim kurumlarını da etkileyen bir kavramdır.

Eğitim sistemleri TKY anlayışına göre hem sorgulanmakta hem de yapı, işleyiş ve bütün eğitim süreci gözden geçirilmektedir. Etkililik ve verimlilik araştırılmasında her örgütün bir amacı olduğu amaç merkezli yaklaşım ile doğal sistem yaklaşımları açıklanmaktadır. Doğal sistem yaklaşımında sistem, müşteri, hizmet ve kalite kavramları görülmektedir. Sistem öğretmen, nakil, satın alma, iletişim gibi birbirine bağlı ve bağımsız sistemlerden ve daha birçok alt sistemden oluşmaktadır. Eğitim sisteminde herkes birbirine hizmet sunarken, bunlara müşteri olarak davranılması gerekmektedir. Bütün yönetim ve gelişim uygulamalarında müşteriye daha iyi hizmet sunmaya yöneltilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Okullar bağımsız ve tek başlarına varlıklar değildirler. Çünkü eğitim sisteminde herkesin hem iç (öğrenciler, öğretmenler, personel vb.) hem de dış (iş verenler, veliler, toplum) müşteriye dahi iyi hizmet sunmaları konusunda kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Müşterinin ihtiyaçlarının hangi oranda karşılandığı kalite ile ilgilidir. Eğitim kurumlarının sunduğu hizmetin teşhis edilmesi ve bunun sürekli geliştirilme yollarının belirlenmesi önem arz ettiğinden hizmet müşterinin kalite ihtiyaçlarının hem karşılandığı hem de geliştirildiği bir mekanizma olmaktadır. Bir kurumdaki herkesin kaliteye ulaşabilmek için kaliteyi düşünmesi gerekmektedir. Herkesçe bilinmesi gereken şey, başarıya götüren şeyin kalite olduğudur. Örgütte bir takım ruhu oluşturularak tüm üyelerin birlikte ve bireysel olarak ortak kültürün oluşmasını sağlaması gerekmektedir. Eğitim örgütlerinde pek fazla süreçteki kaliteyle ilgilenilmediği, çıktıda kalitenin vurgulanmasının birçok

sürecin atlanmasına ve kalitenin oluşmasına olumsuz etki edebildiği ve her zaman yeterli olmadığı ifade edilmektedir (Özdemir, 2013:254-256).

Eğitimin öğrenci merkezli olduğundan da yola çıkılarak bu bağlamda eğitim sisteminde sonuçların kaliteli olup başarının yakalanabilmesi için eğitim sürecindeki her birimin etkili olması gerektiği düşünülebilir.

Eğitim sürecinde önem arz eden ailenin mutlak surette eğitime katılımının sağlanması, ailelerin bu konuda üzerlerine düşen görevi yaparak eğitimde kaliteye katkıda bulunarak okul-aile işbirliğinin de sağlanması ile başarıda etkin rol oynaması gerekmektedir.

Ebeveynler tarafından çocuğa evde kazandırılması gereken kurallara uyma ve sorumluluk bilinci kazanma davranışlarının çocuğun okul başarısına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Çünkü okul, kuralları olan bir kurumdur ve okulda eğitim öğretim açısından çocuğun yerine getirmesi gereken birtakım sorumluluklar bulunmaktadır. Bu nedenle ailelerin çocuklara okula başlamadan önce kuralları tanıtmaları, sorumluluk bilincini kazandırmaya çalışmaları ve okul yaşantısında da bunların takibini yapmaları gerekmektedir. Böylece aile desteğiyle çocuğun bunlara daha kolay adapte olabileceği düşünülmektedir.

Bu bölümde sorumluluk bilincini kazandırma ve kurallara uyma vb. davranışların yanında ailelerin okul başarısına katkıda bulunarak eğitimin kalitesini artırabilecek davranışlar için eğitimde ailenin rolü ve okul-aile işbirliği gibi konulara değinilmiştir.

3.1. EĞİTİMDE AİLENİN ROLÜ

Aile, yasa, nikah ve diğer sosyal değerler göz önünde tutularak normlara uygun bir şekilde bir erkek ve kadından oluşmuş toplumun en küçük nüvesidir. Ailenin eseri de çocuktur (Çakmaklı, 1995:20). Ailenin eseri olan çocuğun sağlıklı yetişmesi ve başarılı olması için aileye birtakım görevler düşmektedir.

Çocukta iyiye, doğruya, güzele, başarıya yönelişi gerçekleştirmenin, onda kendi kendini denetleyecek, kendi kendini yönlendirecek bilincin oluşmasını sağlamanın eğitimde ana ilke olması gerektiği ifade edilmektedir” (Altınköprü, 2004:118). Eğitimin bu ana ilkesini gerçekleştirmeye çalışmak eğitimde kaliteyi sağlamaktadır.

Eğitlimli bireylerin yetişmesinde ailenin rolü önem arz etmektedir. Rol, “bireyin toplumda bir işlev yürütebilmek için önceden aldığı kimlik, belirlenmiş toplumsal statüye uygun olan beklendik davranış görünüşü, kişideki istendik davranış biçimi üretecek söylem biçimi” (Tomanbay, 1999:214) olarak tanımlanmaktadır. Ailenin eğitimdeki rolü de öğrencinin başarılı olmasında okul-aile işbirliğinin sağlanmasına yardımcı olmak, başarının artmasında üzerine düşen görevleri yerine getirmektir.

Okul eğitiminin çocuğun bütün kabiliyetlerini ve imkânlarını ahenkli bir şekilde gerçekleştirebilmesine, kendi kendini keşfetmesine, topluma bütün varlığıyla uymasına, en yüksek derecede verimli ve yapıcı olmasına imkân vermesi yönünden zorunlu olması gerektiği belirtilmektedir (Çakmaklı, 1995:142-143).

Çocuğun başarılı olması için ailelerin dikkat etmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bu hususlar arasında evde huzurlu ve mutlu bir aile ortamının oluşturulması, dikkat dağıtıcı şeylerden arındırılmış uygun bir çalışma ortamı hazırlanması, evde okumanın alışkanlık hâline geldiği okuma saatlerin oluşturulması, çocuktan onun seviyelerine uygun olacak şekilde gerçeği beklentiler içine girilmesi, verilen ev ödevlerinin çocuğun sorumluluğu olarak onun tarafından yapılmasına dikkat edilmesi, televizyonun kapatılması, öğretmenlerle sık sık konuşulması, başarılarını överken gerçeği olunması, çocuğun moralini bozacak ve onu kaygılandırarak yanlış tutum ve söylemlerden uzak olunması sıralanabilmektedir (Saygılı, 2013:61-64).

Ailelerin çocuğun başarısı için dikkat etmesi gereken hususlar; aile-çocuk ilişkisi, okul öncesi dönemde çocukla geçirilecek zamanlarda okula hazırlık etkinlikleri, dinleme becerisi, okula başlama yaşı, okul-aile işbirliği, kural kavramını benimseme, çocuğu önemseme, çocukta benlik algısı ve özgüven, çocuğu kıyaslamama, sorumluluk bilinci kazandırma, plân yapma, çalışma ortamı, etkili ve verimli çalışma, spora teşvik, televizyon izleme takibi, okulla ilgili günlük konuşma, çocuğa yardım, okula devam, okul fobisi , okul araç-gereçlerin takibi, ailece geziye gitmek, uyku, beslenme ve kahvaltı, kitap okuma alışkanlığı, soru sormayı öğretme, ödül vaat etme, çocuklarda görülen davranış, gelişim ve uyum problemleri olarak ifade edilebilir.

Çocuklara yapılan sert azarların yapılmaması ve onları küçük düşürücü yaklaşımın olmaması gerekmektedir. Çünkü ebeveynin çocuğuna söz geçirmek için onu küçük

düşürmesi çocuğun bu yaklaşımı benimseyip aynı şekilde kullanmasına neden olacağı ifade edilmektedir (Yavuzer,2001:61).

Anne-baba-çocuk ilişkisinde çocuğun duygusal, zihinsel, bedensel, sosyal açıdan sağlıklı bir şekilde gelişip yetişmesi onun ilkökul çağındaki başarılı bir hayatına temel teşkil etmektedir. Anne babanın ilkökul öncesi yaşamlarında çocukla olan ilişkilerinden bazılarında okula hazırlık amaçlı etkinliklere düzenli bir şekilde yer vermesi, çocuğun okul yaşantısında gerekli olan becerilerinin daha çabuk gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Örneğin; okulöncesi dönemde çocuğa yararlı olabilecek çizim, resim yapma, boyama, noktalarla oluşan basit bir şekil çizimi, şekil tamamlama, kum oyunu, karalama defterleri ve labirentli bulmacalar gibi yazı öncesi etkinliklerin yazma becerisinin gelişiminde yararlı olacağı belirtilmektedir (Yavuzer, 2001:51).

Sosyal hizmet uygulamaları ile hem okul öncesinde hem de ilkökulda yapılabilecek aile eğitimi programları ile ailelerin çocukların nasıl okula hazırlayacakları ve çocukların okul hayatında nasıl başarılı olabilecekleri hakkında bilgilendirilme çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Okula başlayan çocuğun belirli bir zihinsel olgunluğa ulaşarak sınıf içi etkinliklerde başarı göstermesi yeterli olmayıp oyun ve diğer sınıf dışı etkinliklerde de başarıyı göstermesi için psiko-sosyal açıdan ve bedence olgunlaşması gerekmektedir. Erken gelişim yıllarından itibaren ona kitap okunması, tiyatro, sinema, konser, resim galerisi ve müzeye götürülerek bunlar hakkında tartışılması, okul öncesi evrede çocuğun okulöncesi eğitim kurumuna gönderilmiş olması, okula hazırlık adına çocuğa sunulan önemli olanaklardır (Yavuzer, 2001:84-85).

Toplumdaki her bireyin birbirleriyle sağlıklı iletişime geçmesi için birbirinin etkili bir şekilde dinlemesi gerekmektedir. Bireyin yaşamında önemli bir becerilerden biri de dinlemedir. “Dinleme öğrenilmesi gereken bir beceri olduğuna göre ailede ve okullarda bu becerinin küçük yaştan itibaren öğretilmesi gerekir” (Çağdaş, 2012:42).

“Okula başlama, zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal açıdan bir hazırlıklı oluşu gerektirir. Artık 6 yaş çocuğu gerçek yaşama girmeye hazır gibidir. O, öğrenme alanında çalışmaya ve gerekli becerileri kazanmaya hazırdır” (Yavuzer, 2001:84-85).

Çocuğun okula hazır olduğu 6 yaş sınırı ailelerin dikkat etmesi gereken husus olarak görülmektedir.

“Aileden sonra çocuk refahı açısından aile-okul ilişkilerinin zarureti vardır. Okulun çocuğa ideale doğru sevk etmesi ve bunun için de aileyle aynı paralel de çalışması gereklidir” (Çakmaklı, 1995:141).

Evde anne babalar tarafından okulda kazandırılan davranışların desteklenmemesinden dolayı okul eğitiminde başarıya ulaşılması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle çocuğun başarısını artırmada anne, baba ve öğretmenin diyalog hâlinde olması gerekmektedir.

Çocukların okullarını ihmal etme ya da sürekli okullarına gitmek, onlara sevgi gösterisinde bulunmamak, çocukları sadece öğrenci olarak görmek ise anne babaların yaptığı yanlış davranışlar arasında sayılmaktadır (Şenol, 2009:73). Çocukların koşulsuz olarak sevgiyle büyütülmesi, onların hayatındaki değerlerine değer verilmesi gerekmektedir.

“Çocukların okula uyumlarında, okulun onlar için anlamlı, mutlu ve yaratıcı deneylerle dolu bir yer olmasını sağlamada; ana babaların ve öğretmenin yardımları gerekmektedir” (Altınköprü, 2004:131).

Aile içinde, anne babası tarafından her yaptığı kabul gören ya da aile içinde baskı gören, sürekli eleştiri alan ve azarlanan bir çocuk okulda aynı tepkileri görmez. Çocukların her iki yerde de farklı tutumlarla karşılaşmaları bir süre sonra uyum güçlükleri yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda anne, baba ve sınıf öğretmeni işbirliği yapmalı ve aynı tutumları izleyebilecek yolları saptamalıdır (Öz, 2003:56).

İlkokul çağındaki çocuklar, akranlarınca ve ailelerince yeteneklerinin değerinin bilinmesini ve yetenekli olmayı istemektedirler. Kurallara ve yetişkinlerin beklentilerine uyum sağlama konusunda çoğu zaman yetenekli biri olarak saygı görme arzusu, onları güdülendirir. Güç uğraşlarda çocukların çalışmalarını kararlı bir biçimde sürdürmelerine övgü yardımcı olmaktadır (Yavuzer, 2001:60).

Okula başlamadan önce aile içinde kendini çoğunlukla kabul ettiren çocuğun, ailesinden tümüyle farklı özellikler taşıyan okula başlaması onun yaşamındaki en büyük

olaylardan biri olmaktadır. Anne babaların çocuğun okul hayatı üzerinde durdukları temel sorun ders başarısı ve okuma yazma öğrenmesi olmaktadır. Oysaki bu süreçte dikkat edilmesi gereken nokta, yeni sorumlulukların yüklenmesi, zorunlu kuralların uygulanması, aile içinde tanınan ayrıcalıkların ortadan kalkması ve sıradan bir birey olduğu düşüncesi olmaktadır (Altınköprü, 2004:129).

Okul, aileden sonra çocuğun ilk temel toplumsallaşma kurumu niteliğini taşımaktadır. Çocuk okula başladığında özümsemesi gereken bilgileri ve uyulması gereken kuralları bulmaktadır. Çocuk okul olgunluğundaysa ve birlikte yaşamaya yatkınsa okula uyumda zorluk çekmemektedir. Ailenin yanlış tutumu ya da kişilik özellikleri sonucu çocuk toplu yaşama, çalışma ve oynamaya yatkın değilse de okula uyumda zorlanmaktadır. Okula hazır oluş çocuktan çocuğa değişiklik arz etmektedir. Bu da hem çocukların okula başlama yaşını hem de okula uyum biçimini etkilemektedir (Yavuzer,2013:159).

Çocuğun evde kurallarla tanışması ve evdeki kuralların okulla birbirine paralellik arz etmesi çocuğun okula uyumunu kolaylaştırmaktadır. Çünkü, “evde var olan davranış kuralları ve beklentileri okulda var olanlar ile uyumlu olursa, öğrencilerin her iki ortamda uyum sağlamaları kolay olacaktır” (Dupper, 2013:20).

Çocuğun yaptığı güzel davranışların ise takdir edilmesi gerekmektedir. Çünkü, “çocuk; yararlı bir davranışta bulunduğu, bir beceri gösterdiği, bir işi başardığı zaman bu başarıyı görmezlikten gelmek veya küçümsemek de son derece sakıncalıdır” (Altınköprü, 2004:117).

İlkokul çağındaki bir çocuğun benlik algısı onun akranlarından sağlanan geribildirimlerle bağlı olmaktadır. Ancak çocuğun benlik değerinin geliştirilebilmesinde hem aile içi hem de aile dışındaki yetişkinlerle arasındaki olumlu ilişkiler etkili olmaktadır. Yüksek benlik saygısı olan çocuk başarılarını kendi emeği ve becerisi olarak görmekte, başarısızlığa uğradığında daha iyisini yapmak için motive olmakta ve kendi kontrol duygusunu hissetmektedir (Yavuzer, 2001:19-21).

Çocuğun hayatı boyunca başarılı olmasındaki faktörlerden biri olan özgüven duygusunun temelleri aile tarafından atılmaya başlamaktadır. Bebeklikten itibaren çocuğun yaptığı yanlış ya da olumsuz davranışlarda onu aşağılamak çocukları güvensizliğe itmektir. “Çünkü çocuk bir defa başarılı olamayacağı düşüncesine

kapılırsa yeni beceriler kazanmayı denemeyecektir ve sonunda karamsarlığa düşecektir” (Saygılı, 2009:26).

Anne babanın çocuğunun mükemmel olması için aşırı bir hırsla girmesi doğru kabul edilmemekte olup çocukların olduğu gibi kabul edilmesi, çocuğun ebeveyn tarafından iyi tanınıp onun kabiliyetleri ölçüsünde beklentiler içerisine girilmesi gerekmektedir. Çocukların olmaları gerektiği gibi değil, oldukları gibi kabul edilmeleri gerektiği belirtilmektedir (Kalkınç, 2004:120-122).

Çocukların aileleri tarafından yalnızca performanslarından ve başarılarından dolayı sevildikleri hissine kapılmamaları gerekmektedir. Aksi takdirde bu çocuğun anne baba arasına duygusal duvarlar örmesine, sevilme ve kabul görmek için sürekli çabalaması gerektiği düşüncesine sahip olmasına neden olabilmektedir. Çocuğun anne babası tarafından onların çocuğu olduğu için sevildiğini hissetmesi gerekmektedir. (Saygılı, 2009:109).

“Dört-beş yaş grubuyla, altı- sekiz yaş grubu arasındaki en önemli özellik ayrıcalığı, çocuğun iş sorumluluğunu kavrama, üzerine sorumluluk alma gücünü kazanmış olmasıdır” (Altinköprü, 2004:130). Çocuğun sorumluluk bilincini ve sınırları öğrenmesi gerekmektedir. Çocuğu eğitmekle yükümlü aile büyüklerinin üzerinde ısrarla durması gereken önemli konulardan biri de çocuğun kendi haklarını ve aynı zamanda sorumluluklarını öğrenmesi ve bu bilinç içinde kendi hayatının sahibi olarak toplum içinde yaşamına yön vermesi olmaktadır. Bu çocuğun değerlerle yetiştirilmesi ile sağlanabilir. Değerlerde keyfilik olmadığı için otorite durumunda bulunan kişi, çocuğun uyması gereken değerler ve kurallara kendisi de uymak ve hesap vermek zorundadır. (Cüceloğlu, 2003:177).

Çocuklara öğrenme ve çalışma hevesi verebilmek için çocuğa örnek olunması gerekmektedir. Örneğin; çocuğun örnek alabileceği kişilerin üzerine aldığı işi özenle ve konsantre olarak yapmaya çalışması, düzenli ve derli toplu olması, işlerini serinkanlılıkla ve sakin bir şekilde yapması, bilgilerini paylaşması, ihtiyacı olduğu zaman çocuktan yardım istemesi gerekmektedir (Saygılı, 2009:67).

Çocuğa yaşına ve gelişim düzeyine uygun görev ve sorumluluklar verilmesi gerektiği, çocuk adına düşünmek yerine, kendi başına düşünmesini sağlamanın ve sorununu

çözmek yerine, kendi sorununu çözmesine fırsat vermenin çocukta sorumluluk duygusunu geliştireceği ifade edilmektedir (Yavuzer, 2013:114).

Çocuklara öğrenme ve çalışma hevesi verebilmek için çocuğa örnek olunması gerekmektedir. Örneğin; çocuğun örnek alabileceği kişilerin üzerine aldığı işi özenle ve konsantre olarak yapmaya çalışması, düzenli ve derli toplu olması, işleriniz serinkanlılıkla ve sakin bir şekilde yapması, bilgilerini paylaşması, ihtiyacı olduğu zaman çocuktan yardım istemesi gerekmektedir (Saygılı, 2009:67).

Sorumluluk becerisinin kazanılması aile bireyleriyle çocuk arasındaki sevgi bağının kuvvetli olmasına bağlı olmaktadır. Çocuğun yaşı ve seçimine bağlı olarak çocuğa sorumluluk kazandırılması noktasında seçme özgürlüğünün verilmesi gerekmektedir. Çocuk ebeveynlerden kabul edilebilir bir istekte bulunuyorsa, kısaca evet demek yerine ona seçme özgürlüğü vermek adına, onun bir seçim özgürlüğü olduğunu vurgulayıcı ifadelerin kullanılabilirliği ifade edilmektedir. Çocuğun bir işi kendiliğinden yapmaya istekli ve hazır olması onun o iş sorumluluğunu kazanmasına hazır olduğunu göstermektedir. Bir çocuğun kendi kendine yemek yeme becerisini kazanması da onun sorumluluk becerisini kazanmasında etkili olan faktörlerden sayılmaktadır. Çocuk eğer ev işlerinde yardımcı olmaya istekliyse ona yapabileceği işler verilerek sorumluluk becerisini kazanmasına yardım edilmesi gerekmektedir. Çocuğa yaşına uygun yapabileceği uygun işler verilmesiyle de aile içindeki sorumluluk paylaşımı oluşturulabilmektedir. (Altinköprü, 2004:174-178).

“Çocuk kendi görevleriyle başbaşa kalmalıdır. Onun görevi üstlenip, sorununu çözmeye kalkışan anne ya da baba, yaşam boyu böyle bir angajmanın altına girmiş olur” (Yavuzer, 2013:171).

Birinci sınıftan itibaren ödev sorumluluğunun çocukta olduğunun anne baba tutumlarıyla ve tavırlarıyla çocuğa anlatılması gerekmektedir. Ev ödevi ilkokulda fazla büyütülmemelidir. Ev ödevinde önemli olan çocuğun kendi başına bir şeyler yapma, tek başına çalışma becerisini kazandırabilmektir. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin öğrenci becerilerine göre ödev vermelerinin daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ev ödevi konusunda ana babaya düşen görev “çocuğun ödevlerine gereken önem ve ilgiyi göstermek; gerekli malzeme, araç ve gereçleri kullanımına sunmak; zorlandığı,

açıklama ve yardıma gereksinme duyduğu zamanlarda ona bunu sağlamaktır” (Altinköprü, 2004:149-150). Burada plânlama da önem arz etmektedir.

“Plân, yapılacak işlerin belirli bir süre ve düzen içene sokulmasıdır” (Uluğ, 1995:13). Plân bireyin yaşamında yapacağı işleri yerli yerinde yapıp zamanında bitirmesine yardımcı olmaktadır.

Çocuğun gerçek hayatla yüz yüze gelme ve tanışma çağı yedi yaştan bulûğ dönemine kadar olmaktadır. Çocuğa günlük program yapmasını hayatın bu ilk yıllarında öğretmek gerekmektedir. Böylece çocuğun zamanla tasarrufa, intizama ve disipline alıştırılması sağlanmaktadır (Atamanalp, 1999:132).

Çalışmada plânsızlık, dikkatsizliğe, yorgunluğa, bitkinliğe ve dalgınlığa neden olacağından dolayı planlı çalışmak, başarının arttırılmasında en önde gelen koşullar arasında yer almaktadır. Çalışma planı hazırlanırken hangi saatlerde hangi dersin çalışılacağına kararlaştırılmış olması gerekmektedir (Uluğ, 1995:14-15).

Ailenin çocukla beraber plân yapması ve bu plânı uygulamasına yardımcı olması onun planlı bir şekilde ders çalışmasını sağlamaktadır. Evde sessiz bir ortamın sağlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocuğa baskıyla ders çalıştırmak onun derse olan hevesinin kaçmasına, masa başına otursa bile aklının başka yerlerde olmasına neden olmaktadır. Çocuk severek, isteyerek zevk alarak çalışırsa performansı yüksek olmaktadır. Çocuğun kapasitesinin dışında aşırı derecede yüksek veya düşük, katı ya da gerçek dışı beklentiler çocukların bozuk bir gelişim sürecinden geçmesine ve uyumsuz olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle aile bireylerinin çocuğunun kapasitesini doğru tanınması gerekmektedir (Saygılı, 2009:91-94).

Ders çalışma plânı, öğretmenler tarafından vurgulanan aileler tarafından da uygulanmasına dikkat edilmesi gereken bir husus olduğu düşünölmektedir. Yapılan plânlarla çocukların günlerini nasıl geçireceklerinin ve plânda yer alan işler arasında bir dengenin olup olmadığının kontrol edilmesinin aileler tarafından yapılması gerekmektedir.

Çocukların başarılı olunması isteniyorsa ona en iyi çalışma yerinin sağlanması gerekmektedir. Mümkünse çocuğa ayrı bir çalışma odası hazırlanmalı değilse evin en sakin bir köşesinde bir yer ayrılmalıdır (Atamanalp, 1999:121).

Öğrencinin derli toplu, yalın, elden geldiğince sabit ve sakin, ışık ve ısı fiziksel sorunu çözümlenmiş çalışacak bir yerinin olması gerekmektedir (Uluğ, 1995:27).

Çocuklara sağlıklı bir çalışma ortamı sağlamak ebeveynin sorumluluğunda olan bir konudur. Her aile ortamında çocuğa ders çalışacağı ayrı bir oda ayarlanması mümkün olmasa da çocuğun çalıştığı yerin sessizliğini sağlamak mümkün olabilmektedir. Örneğin; televizyonun bulunduğu odada ders çalışmak zorunda olan bir çocuğun yanında televizyonu kapatmak bile onun için önem arz etmektedir.

Başarıda önemli olan faktörlerden biri de çok çalışmak değil etkili ve verimli çalışmaktır. Bu nedenle çocuğa zamanını etkili kullanması ve yönetebilmesi öğretilmelidir. Tüm günün masa başında verimsiz bir şekilde geçirilmesinin önüne geçmek için programlara, spor ya da müzik etkinliklerine de yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Önemli olan derse ve ders dışı faaliyetlere çocuğun uygun bir şekilde zaman ayırabilmesini sağlamaktır (Yavuzer, 2013:171).

Çocukları spora teşvik etmek gerekmektedir. Sağlıklı fiziksel gelişim için spor yapmak önem arz etmektedir. Spor yapan kişinin konsantrasyon becerisinin artması çocuğu canlılığını ve ders çalışma performansı da artırmış olmaktadır. Ayrıca çocuğun ders çalışırken yorulduğunda egzersizle çalışmaya ara vermesi uygun olmaktadır (Saygılı, 2009:55).

Çocuğunun ders çalışmayı sevmeyip çok fazla televizyon seyrettiğinden yakınan anne babaların öncelikle değişime kendilerinden başlamaları gerekmektedir, ayrıca çocuğun odasında bilgisayar ve televizyon olmamalıdır. Evde çocukların ders çalışmaları gereken zamanlarda ders çalışmaktan daha zevkli olan şeylerin kapatılması gerektiği ifade edilmektedir (Kalkınç, 2007:35-42).

Eğer çalışma davranışının sıklığı artırılmak istenmesi durumunda çalışmanın hoşlanılan ve sık yapılan bir başka etkinlikten önceye alınması gerekmektedir. Böylece çocuğun hoşlandığı işi yapabilmesi için önce belirli bir miktarda ders çalışması gerekmektedir (Yavuzer, 2013:171).

Kontrol edilmeyen televizyon izlenimi zamanla çocuğun okulda dersleri, ödevleri, çalışması, kitap okuması için gerekli dikkat süresini ayarlayamamasına neden olmaktadır. Bu durumda çocuğun başarısının düşmesine neden olabilmektedir.

Televizyon, cep telefonu, bilgisayar, tablet gibi teknolojik araç gereçler çocukların başarısı üzerinde dikkat dağıtma ve zamanın boşa harcanması gibi nedenlere yol açtığından öğrenci başarısının düşmesine neden olmaktadır. Fakat teknolojik araç gereçler amaçları doğrultusunda kullanıldığında çok faydalı bilgilerin de öğrenilmesini sağlamaktadır. Ebeveynlerin bunları kontrol ederek seçici davranmaya çalışmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Atamanalp'a göre (1999:110); televizyon, hem iyi bir öğretici hem de çocukları, fizikî ve zihnî gelişmelerini ters yönde etkileyebilecek bir alet olmaktadır. Öncelikle ise çocukların televizyonda neyi, nasıl, niçin ve ne zaman seyredeceklerini büyüklerin düzenlemesi gerekmektedir.

Bazı televizyon programlarının olumsuz etkisi ailenin verdiklerini silip yok edecek güçte olmaktadır. Ama bu olumsuz etkinin azaltılması mümkündür ve çocuğun ailesiyle güçlü bağlar içerisinde olması bu durumu kolaylaştırır. Ailenin, çocuğu televizyondaki her programının kendisine yönelik olmadığı hususunda ikna etmesi gerekmektedir (Çakmaklı, 2009:206).

Ebeveynin çocuğun günlük okulda neler öğrendiğini, neler yaptığını sorması çocuğa, eğitimin ve kurumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Evde okul konusunda endişeli tavır alınmasının çocuk tarafından biliniyor olması çocuğun başarısızlığına sebebiyet vermektedir (Saygılı, 2009:81-82).

Okulda öğrenilen bilgilerin aileler tarafından yeri geldikçe günlük yaşantı örnekleriyle ilişkilendirilerek vurgulanması çocukların okul bilgilerinin pekiştirilmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin; kesirler konusunun kendisine hiçbir fayda vermeyeceğini söyleyen bir çocuğa annenin onun en sevdiği keki yaparken malzemeleri kesir hesaplarından yararlanarak belirlediğini söylemesi çocuğun kesirler konusuna ilişkin tutumunu değiştirebilecektir. Okulda günlerin nasıl geçtiği, günlük olayların, aile sorunlarının, hatta toplumsal problemlerin bile konuşulduğu aile ortamlarında çocukların görüşlerinin saygıyla, değer verilerek dinlenmesi onların düşüncelerini özgürce söyleme, akıcı bir biçimde konuşma, doğru okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. (Altınköprü, 2004:153-154).

Çocuk okula yeni başladığında elleri ve parmakları yazı yazma ve resim yapma gibi işlere yatkın olmadığından yazı ve resimleri güzel olmasa da anne ve babanın kalem tutmada, yazı yazmada ve resim çizmede sabırla çocuğa yardımcısı olmaları gerekmektedir (Atamanalp, 1999:123).

Aile ortamında bilgi yarışmaları düzenlenmesi, anne, baba ve çocukların bunun için sorular hazırlamaları, beraber şarkılar söylemek, şiirler ezberlemek çocuğun ezberini kuvvetlendirmekte ve ezbere karşı isteğini de arttırmaktadır (Şenol, 2009:135). Çocukların hem ezber yeteneğini arttırmak hem de hafızasını güçlendirmek için yapılan çalışmaların onların okul başarılarına olumlu katkı sağlayabilecektir.

Okula devam, başarının artırılmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri olmaktadır. Bu nedenle ailenin çocuğun okula devamını sağlaması, okula gitmek istemeyen çocuğun okula neden gitmek istemediğini çocuğuyla, öğretmeniyle gerekirse de okul rehber öğretmeniyle görüşerek öğrenmeye çalışması gerekmektedir.

Çocuğun başarısını arttırmasında okula devam etmesi gerekmektedir. Ve bunu ailenin de takip etmesi zorunlu olmaktadır. Lâkin anneden ayrılma, birtakım sorumluluklar içine girme, kurallar, kısıtlamalar, sıradan biri olma, farklı kişiler, öğretmen ve öğretmenlerin, okul çalışanların tutumları, arkadaş ilişkileri, yol korkusu, bedensel kusur ve eksiklikleriyle alay edilmesi ya da böyle düşünme gibi durumlar nedeniyle çocukların okula gitmeyi reddetmelerine neden olmaktadır (Altinköprü,2004:133). Bu gibi sorunların öğretmen, veli işbirliği ile çözülmesi gerekmektedir.

Okula karşı bir korku hissedenden çocuğun okul korkusunun sebeplerinin araştırılması ve bunların anne, baba, okul ve öğretmen işbirliği ile çözülmesi gerekmektedir. Çünkü okul korkusu çocuğun okul başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Okul fobisi probleminin çözümü için ailelerin çocuklarına okul öncesi dönemden itibaren eşyalarını toplaması ve ev içi birtakım kuralları belirlemesi gibi sorumluluklar vermeleri, okul öncesi dönemde çocuklara okulda dersin olduğu, anne babanın olmadığı gibi ifadeleri söylememeleri, çocuğun anneye bağımlı olmaması için çocuğa bağımlı olmamaları, çocuğa devamlı olarak ödevlerin hatırlatmamaları ve okula gitmek istememe sebeplerinin neler olduğunu anlamaları gerekmektedir (Yalçın Aktosun, 2009:143-147).

Çanta, kitap, kalem ve defter gibi araç gereçlerin zamanında temin edilmesi ve bunların temiz ve iyi kullanılmasının öğretilmesi, arkadaşları arasında ve okulda giyeceği kıyafetlerin temiz ve uygun olması, sabah kıyafetlerini giymesine okuldan gelince de üzerini ev kıyafetleriyle değiştirilmesinin ve okul kıyafetlerinin asılması gerektiği ifade edilmektedir (Atamanlap, 1999:121).

Çocukla beraber dışarı gezmeye gitmek çocuğun çevresini gözlemlemesine olanak sağlamaktadır. Gözlem yapan çocuk gördüklerini inceler, bunları zihninde anlamlandırır, bunun sonucunda da zihninde sorular üretmeye başlamaktadır.

Çocukların yakın çevresini tanıyıp gözlem yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunması için aile ile birlikte kültür gezilerinin yapılması tavsiye edilmektedir. Şehirlere gezilmeye gidilmesi, gidilemiyorsa şehirler hakkında araştırmalar yapılarak şehrin bölgesel, tarihi, yöresel özelliklerini öğrenmeleri gerekmektedir (Şenol, 2009:135).

Çocuğun uykusunun düzenli olmasına dikkat edilmeli, uyku ortamı çocuğun en fazla rahat edeceği şekilde düzenlenmeli varsa uyku bozukluklarının sebebi araştırılıp sıklığının not edilmesi gerekmektedir (Seven, 2011:119). Çünkü çocuğun başarısında etkili olan diğer bir etmen uyku olarak bilinmektedir.

Ebeveynler çocukların uykusuz kalmasına neden olabilecek besinlere de dikkat etmeleri gerekmektedir. Örneğin; Saygılı (2009:46-47); koladaki kafeinin, çocuklarda daha çok karşılaşılan uykusuzluğa, dikkat bozukluklarına ve derse yoğunlaşamamalarına neden olduğu ve bu nedenle çocukların konsantrasyonlarının ve davranışlarının kötü etkilendiği, ders başarılarının da düştüğü yönünde görüş beyan etmektedir.

Çocukların zihinsel faaliyette başarılı olması için beslenmelerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bir öğrencinin okula gelmeden önce mutlaka kahvaltı yapması gerekmektedir. Çünkü uzmanların da açıkladığı gibi kahvaltı günün en temel öğünü olmaktadır. Bu öğünde zihni açacak, çocuğa enerji sağlayacak sağlıklı besinlerin yenmesi onların başarısını artırmaya yardımcı olmaktadır.

Çünkü sabahları kahvaltı eden çocuğun daha yüksek notlar alacağı, dikkatini daha kolay toplayacağı ve karmaşık problemleri çözmekte çok zorlanmayacağı, böylelikle öğrenme becerisinin de daha yüksek olacağı belirtilmektedir (Saygılı, 2009:53).

Öğrenmede başlıca araçlardan biri okumadır. Bireyin bilgi düzeyini okuma arttırır. Okuma bireye yeni düşünce olanakları yaratarak, genel kültürünü geliştirmesini sağlar (Uluğ, 1995:30). Kitap, çocuğun sosyal, zihni ve duygusal gelişiminde önemli bir uyarandır (Saygılı, 2009:106). Çocuğa kitap okumak, onunla beraber kitapçıya ve kütüphaneye gitmek, kitapların resimlerine beraber bakıp incelemek, aylık çocuk dergileri almak çocuğun okumayı sevmesini sağlamaktadır.

Ayrıca, çocuğun dünyasında bir oyuncak gibi kitapların da yer işgal etmesi gerekmektedir. Her olumlu davranışından sonra çocuğa kitap alıp hediye edilmesi, kitabın çocuğun gözünde zirveye ulaşması ile onda kitap ve okuma sevgisinin uyandırılması sağlanmış olmaktadır (Atamanlap, 1999:126).

Kitap okumak bir ayrıcalık olmaktadır. Bu ayrıcalığın yaygınlaştırılması esas kabul edilmektedir. Anne-baba ve çocuk birlikte kitap seçmeli; anne-babanın da bu yolda yol gösterici olması gerekmektedir (Çakmaklı, 2009:65).

Çocuğu kitap okutarak büyütmek de onun dinleme, hayal kurarak kavrama becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Ayrıca çocuğa söylene şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri ve melodilerinin tümü, okunan öyküler çocuğun yazma ve konuşma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olmaktadır. İleriki okuma becerisinin temellerini bu tür etkinlikler oluşturmaktadır (Yavuzer, 2001:45).

Anne babanın çocuğuna soru sormayı öğretmesi gerekmektedir. Çünkü nasıl soru soracağını bilen kişi sorulara nasıl cevaplar vereceğini de öğrenmektedir. Anne babanın çocuğuna anlık bilinmesi mümkün olan ya da tam gün süre verilerek ödüllü olan sorular sorarak çocuğunu düşünmeye sevk etmesi mümkün gözükmektedir (Şenol, 2009:149-150).

Çocukların okul başarısı karşılığında ödül vaat edilmesi onun rüşvete alışmasına neden olmaktadır. Örneğin; sınıfını geçtiğinde ona bisiklet alınacağını söylenmesi gibi bir ifade çocuğa fayda değil zarar vermektedir. Çünkü “çocuk başarısından kişisel tatmin duymak için öğrenmek ve öğrendiklerinden olumlu bir kişilik geliştirmek yerine, dıştan gelecek bir ödüllendirme için kendini öğrenmeye zorlar” (Saygılı, 2009:110).

Çocuklarda yalan söylemek, tırnak yemek, parmak emmek, alt ıslatmak(enuresis), dışkı kaçırmak(encopresis), tikler, hiperaktivite, mastürbasyon, agresyon(saldırganlık), çalma

davranışı gibi davranış problemleri; gece korkuları, karanlık korkusu ve okul fobisi gibi korkular; sinirli, inatçı, dağınık, küfür eden, kaçma eğilimli, arkadaşsız olma gibi uyum problemleri; otizm, özel öğrenme güçlüğü, dislexi ve kekemelik gibi gelişme problemleri görülebilmektedir (Yalçın Aktosun, 2009:59-164).

Saygılı (2009: 131) saldırganlığı “bir başka insana zarar veren veya zarar verme amacı güden davranış” olarak tanımlamaktadır. Çocukta bir davranış bozukluğu olan saldırganlık okul yaşamında sık olarak görülmeye başlamaktadır. Çocukların birbirlerine olan tahammülleri gittikçe azalmakta, buna bağlı olarak da arkadaşlar arasında bencillik de kendini göstermektedir. Ders yaparken arkadaşının arkasına dönmesine, yanındaki arkadaşının çantasına ve onun sıraya kolunu koymasına dahi tahammül edemeyerek ona zarar verme istediğinde bulunan öğrencilerin olması derslerde görülen davranış sorunları arasında yer almaktadır. Bu ve benzeri durumların çözülebilmesinde ailelerin destekleri gerekmektedir.

Ailelerinin hiperaktivite tanısı konan çocuklarının eğer mutlaka kullanması gereken ilaçları varsa bunların düzenli olarak kullanılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Zira buna dikkat etmemeleri hem çocuk açısından hem de sınıfta eğitim öğretim faaliyetlerinin sağlıklı yapılamaması açısından olumsuz etkilere neden olabilmektedir.

Çocuğun üç dört yaşlarında sık olarak görüldüğü kabul edilmekte olan öfke nöbetlerinin aile tarafından bu yaşlarda kontrol edilmesi gerekmektedir. Çocuğa öfkelenme hakkının olduğu ancak onun öfkelenmesinden dolayı fikirlerin değişmeyeceğinin belirtilmesi gerekmektedir (Saygılı, 2013:99-100).

Çünkü öfkelenildiğinde her an istediğini yaptırmayı başaran çocuğun, bunu alışkanlık hâline getirmesi okul hayatında da öğretmeniyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkisinde iletişim kopukluklarının olmasına neden olabileceğinden ailelerin öfke konusuna dikkat etmeleri gerekmektedir.

Kekemelik, konuşmanın ritim ve akıcılığının bir şekilde kesintiye uğramasıyla görülen konuşma bozukluklarından biridir. Çocuktaki kaygı, konuşma sesinin, hecelerin, sözcüklerin ya da cümleciklerin ifade edilmesinde sıkıntılara neden olmaktadır. Kekemeliğe genetik ve bilişsel faktörlerin yanında çevreden kaynaklanan kaygılar ve korkuların da neden olduğu düşünülmektedir. Aile bireylerinin bu konudaki endişelerini

çocuğa yansıtmamaları gerekmektedir. Kekemelik başlar başlamaz bir hekime başvurulması gerekmektedir (Seven, 2011:119-120).

Çocuklarda mülkiyet duygusunun tam gelişmemiş olması, hatalı anne-baba tutumları, çocuğa verilen harçlık miktarının yetersiz oluşu, çocuğun kendini değersiz hissetmesi, dikkat çekme isteği, özgüven problemi, ebeveyn tarafından yeterli sevgi ve ilginin görülmemesi, ebeveynden intikam alma duygusunun bilinçaltına yerleşmesi, çalma davranışı sergileyen birinin model alınması ve depresyon süreçleri gibi nedenler çocuklarda çalma davranışlarının sebepleri arasında sayılmaktadır (Yalçın Aktosun, 2009:104-105).

Ayrıca çocuklarda görülen çalma davranış bozukluğunun temelindeki neden çocuğun anne ya da babasından yeterli sevgiyi sağlayamadığı için onlara ait bir eşya ile bunu tatmin etme isteğinden kaynaklanmaktadır. Anne babanın başkasına ait eşyaların alınmasının bir kabahat ve hatalı bir davranış olduğunu belirtmesi gerekmektedir (Saygılı, 2013:110-111).

Anne babanın okul çağındaki çocuklarda arkadaşlarının eşyalarını paylaşılması mı yoksa izinsiz alınması mı söz konusu olup olmadığının anlaşılması açısından çocuklarda görülen farklı eşyaların nereden bulunduğu ve birine ait olup olmadığı hakkında bilgi alması gerekmektedir.

Aileler ve veliler çocuğun ilk öğretmeni olarak çocukla birlikte okuma, onun ev ödevini zamanını günlük olarak planlama, TV'yi akıllıca kullanma, çocuğa övgü ve teşvikleri sunma, okul ile temas halinde kalma ve özellikle onlu yaşlardaki çocukla konuşma faaliyetlerini yapabilirler (U.S. Department of Education, 1994, akt., Çalık, 2007:134-135).

Anne-babanın çocuğa karşı tutumları, aile içi ilişkiler, aile bireylerinden birinin ölümü, boşanma, sosyo-ekonomik durumu, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın okula karşı tutumları ve çocuktan okul başarısı beklentileri ve çocuğun ders çalışma ortamı gibi hususlar çocuğun başarısını etkilemektedir (Dam, 2008:83).

3.2 OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ

Bir öğrencinin başarısını artırmada okul-aile işbirliği gerekmekte ve bu, büyük önem arz etmektedir.

Üstün'e (2010:239-240) göre; okul aile işbirliği okul açısından okulun eğitim kalitesini artırmada, okulun aile ile olan sorumluluklarını paylaşmada, okulun çocuklarla ilgili amaç ve hedeflerini ulaşmasını kolaylaştırmada, çocuğun gelişimine çok yönlü katkı sağlamada etkili olduğu ifade edilirken; okul aile işbirliğinin aileler açısından ailelerin çocuklarla daha sağlıklı ilişkiler kurmasında, çocukların ilgi ve gereksinimlerinin fark edilmesinin sağlanmasında, anne ve babalık rollerinin öneminin kavranmasında, ailelerin çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kurmasında, çocukların daha objektif ve çok yönlü tanınmasına katkıda bulunduğu ifade edilmektedir.

Okullarda okul aile işbirliğinin sağlanması için Okul Aile Birliklerinin kurulması 09/02/2012 tarihli ve 28199 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliğinin ikinci bölümünün Madde 5 ile Madde 6'sında, bu birliğin kuruluş amacı, görevi, yetkisi şu şekilde ifade edilmektedir:

Kuruluş

MADDE 5 – (1) Okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ile okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim ve öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, okulun ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin eğitim ve öğretimle ilgili zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere okullar bünyesinde tüzel kişiliği haiz olmayan birlikler kurulur.

(2) Birlik, kurulduğu okulun adını alır.

Birliğin görev ve yetkileri

MADDE 6 – (1) Birliğin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Öğrencilerin, Türk millî eğitiminin genel ve özel amaçları ile temel ilkeleri ve millî manevi değerler doğrultusunda yetiştirilmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak.

- b) Okulun amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesine, eğitimde kalite ve başarı için okulun stratejik plan çalışmalarına ve uygulamasına destek olmak, eğitimde fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak.
- c) Öğrencilerin başarısını artırmak amacıyla okul yönetimince planlanan kurs, sınav, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesine katkı sağlamak.
- ç) Okul yönetimiyle iş birliği yaparak eğitim ve öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının değerlendirilmesine katkı sağlamak.
- d) Okulun ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet satın almak, bu hizmetlere ilişkin sosyal güvenlik primi, vergi ve benzeri ödemelerin yapılmasını sağlamak.
- e) Millî bayramlar, belirli gün ve haftalar ile kültürel yarışmaların düzenlenmesi giderlerine katkıda bulunmak.
- f) Okula yapılan ayni ve nakdî bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak, sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek, şartlı bağışları amacına uygun olarak kullanmak.
- g) Kantin ve benzeri yerleri işletmek veya işletmek.
- ğ) Okul yönetimi ile iş birliği yaparak, imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddi ve manevi destek sağlamak, aynı amaçla kardeş okullara da katkıda bulunmak.
- h) 28/8/2007 tarihli ve 26627 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği’nde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek.
- ı) Eğitim ve öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.
- i) Eğitim ve öğretimi geliştirmek amacıyla oluşturulan çalışma komisyonlarına katkı sağlamak.
- j) Ulusal ve uluslararası projelere katılmak ve proje amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunmak.

k) Eğitim ve öğretimle ilgili diğer etkinliklere destek olmak.

Okul-Aile birliğine ilişkin belirtilen yönetmelikte de olduğu gibi okullarda bulunan okul-aile birliklerinin öğrencilerin başarısını artırmak için velilerle işbirliği de yaparak eğitim öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesine yardımcı olması okul başarısının artmasına katkıda bulunacağı ifade edilmektedir.

Okul başarısının artırılması için Okul Aile Birliklerinin işlevinin yönetmeliğin belirtilen ilgili maddelerine göre yerine getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca okullarda okul aile işbirliğinin yapılmasında yetkili uzmanlardan yararlanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü, “çiftçi toprağı, heykeltraş taşı tanınmalıdır. Bunun gibi anne-baba, öğretmen de ilk önce psiko-sosyal açılardan çocuğı bilimsel olarak tanımak durumundadır. Bunun için bu dal uzmanlarıyla işbirliğini sürekli devam ettirmesi gerekmektedir (Çakmaklı, 1995:145)”.

Ailenin çocuğın eğitimine katılımı gerekmektedir. Aile katılımı, “çocuğın içinde yaşadığı aile ve okul gibi iki kurum arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve ailenin çocuğın eğitiminde daha etkin rol almasının vurgulanmasıdır (Erkan, 2010:29)”. Ailenin eğitim sürecine katılımında okul-aile birliklerinin işlevsel hale getirilmesinin yanında okul sosyal hizmetine de ihtiyaç duyulmaktadır.

Okul sosyal hizmeti uygulamaları içinde yer alması mümkün gözükken aile eğitimi çalışmaları ile ailenin eğitilmesi ve bununla birlikte çocukların eğitimine bilinçli bir şekilde katılımlarının sağlanabileceğı düşünülmektedir. Tezel Şahin ve Özyürek'e göre (2011:10), çocukların sağlıklı bir biçimde yetiştirilebilmesi için geliştirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerin bütünü olan aile eğitim programı ile aile bireylerinin çocuklarının gelişim ve eğitim sürecine katılımlarını sağlamak amaçlanmaktadır.

“Yerine göre maddi bakımdan da veliler okula katkılarda bulunabilir ancak okul aile birliğinin esas fonksiyonu çocuklara yarınlara daha sağlıklı ve başarılı yetiştirebilmek için uzmanlar yönetiminde bilimsel işbirliği sağlamaları anlamındadır” (Çakmaklı, 1995:110).

Ailelerin ve öğrencilerin yaşadığı problemlerin çözümüne yönelik yapılacak sosyal hizmet uygulamalarında ailelerin de üzerlerine düşen görevleri yapmaları beklenmekte, sorunların çözümü için uzmanlarla gerekli işbirliğini yapmaları ve kendilerini güçlü

hissetmeleri gerekmektedir. Çünkü “kişisel sorunları çözmeye en önemli etken, bu sorunu çözecek gücün insanın kendisinde var olduğunu bilmektir. İkincisi, sorunları çözmeye yönelik olarak bir plan hazırlamak ve bu planı kararlı bir biçimde uygulamaya geçirmektir” (Peale, 2001:156).

Okul Öncesi Eğitimde İlköğretime Geçişte Öğretmenin, Ailenin, Görev ve Sorumlulukları ayrı bir bölüm olarak MEB.2006 Okul Öncesi Eğitim Programında ele alınmaktadır. Bu bölümde, aile desteğinin çocuğun ilköğretime hazırlık aşamasında önemli olduğu vurgulanırken çocuğun okuldaki başarısında başlıca etkenlerden biri olan okuma isteği ve okula karşı olumlu tutum oluşturma ancak aile yardımıyla gerçekleştirilebileceği ve ailelerin de bu konuda bilgilendirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Kök, vd., 2008:241)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan Aile Eğitim Programı (AEP) bulunmaktadır. AEP bir yetişkin eğitim programıdır. AEP'in içeriğinde aile eğitim ve iletişimi, hukuk, iktisat, medya, sağlık alanlarında programlar yer almaktadır. Aile eğitim ve iletişimi alanında hayatın ilk çeyreği (0-18 yaş gelişimi), evlilik ve aile hayatı, aile yaşam becerileri, okul ve aile, üstün yetenekli çocuklar ve aileleri uygulamaları görülmektedir.

Çelenk'in (2003: 32) yaptığı araştırmanın sonucuna göre; çocuklarının başarılarının yüksek olmasında ailelerin eğitim açısından destekleyici bir tutum içerisinde bulunmalarının, çocuklara bakım, şefkat ve koruma göstermelerinin, okul ile ortak program üzerinde görüş birliği içerisinde bulunarak bu ortak anlayış ile çocuğun eğitimine destek sağlamalarının etkili olduğu belirtilmektedir.

Yukarıda belirtilen araştırmadan da yola çıkılarak öğrenci başarısının artırılmasında okul-aile işbirliğinin gerekli olduğu söylenebilmektedir. Okul-aile işbirliğinin sağlanması için de velilerin çocuklarına nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda bilgilendirilmeleri, yönlendirilmeleri ve eğitilmeleri gerekmektedir. Bu da sosyal hizmet uygulamalarını, özellikle de okul sosyal hizmet uygulamasını gerekli kılmaktadır.

Keçeli-Kaysılı (2008:79-80)'ya göre, aile katılım programlarının tüm ailelerin özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve önleyici nitelikte programlar olarak tüm aileleri kapsayacak nitelikte olmalıdır. Aile eğitim programları oluşturulduğunda

müdahale etmeyi değil, problem oluşmadan önce düzenlemeyi içermelidir. Böylelikle ailelerin çocuklarının güçsüz yönlerine değil, güçlü yönlerine de odaklanmaları sağlanarak çocuklarını motive edecek ve onlardan beklentilerini arttıracak yollara girmeleri sağlanabilecektir. Aile katılım programlarının önleyici nitelikte olması için öğretim yılı başında başlatılması mümkün olabilir. Bu programın geliştirilmesi aşamasında her aile ile görüşülerek hangi zamanların aileler için uygun olduğu, hangi katılım alanını tercih ettiği, hangi konularla ilgisi olduğu konularında bilgiler alınabilir. Bu bilgilerle ailelerin tanınması ve aile katılım programlarının bireyselleştirilmesi sağlanmış olabilecektir. Ekolojik bakış açıcı ve sistem yaklaşımı ile ailenin eğitime dâhil olmasına katkıda bulunmuş olur. Bu bakış açısı ile çocuğun gelişiminde etkileşimlerin önemli olduğu, ailenin ve çevrenin etkileyen ve çocuktan etkilenen bileşeni olduğunun belirtmektedir. Aile çocuğun başarısı için önemli bir bilgi kaynağı olarak görüleceği için okulların ve eğitimcilerin bu yaklaşımı benimsemesi ile aile katılımı için ilk adım atılacaktır ve ortaklık üzerine kurulu eğitim programı modelleri ortaya çıkacaktır.

BÖLÜM 4: OKUL SOSYAL HİZMETİ VE İLKOKULDA OKUL SOSYAL HİZMETİNİN GEREKLİLİĞİ

İlkokul eğitiminde başarının sağlanmasında veliden, öğrenciden ve öğretmenden kaynaklı olan sorunların giderilmesi için velilere, öğrencilere ve öğretmenlere destek sağlayacak faaliyetler ile okul-aile işbirliğini destekleyecek faaliyetlerin yapılması gerekmektedir. Bunun da sosyal hizmet çalışmalarıyla yapılabileceği, özellikle de okullarda bu amaçla okul sosyal hizmet birimlerin kurulmasının gerektiği düşünülmektedir.

Bu bölümde sosyal politika, sosyal politikanın bir çalışma alanı olan sosyal hizmet, sosyal hizmet türleri, okul kavramı, okul sosyal hizmeti, okul sosyal hizmetinin nedenleri, okul sosyal hizmet uzmanları, okul sosyal hizmetinin uygulama alanı olan aile eğitimi, Türkiye’de okul sosyal hizmeti yasal düzenlemeleri konularına değinilmiştir.

4.1 SOSYAL POLİTİKANIN TANIMI

Sosyal politika, devletin ideolojisine ve toplumların gelişmişlik düzeylerine göre değişen bir devlet politikası olarak kabul edilmektedir. Sosyal politika bireyin huzurunu sağlarken bunu refahı ile birlikte gerçekleştirmeyi ve elde edilen nimetlerin toplumsal kesimler arasında adil dağılımının sağlanmasını hedeflemektedir (Bozkır Serdar, 2011:2).

Sosyal politika, sosyal güvenliklerin ve sosyal hizmetlerin bir bütünlük içinde sağlanması, çalışma ve sosyal hayata yönelik düzenleyici ve iyileştirici politikalar bütünü, ekonomik açıdan bazı sosyal kesimlerde oluşan maddi olumsuzlukları ve sosyal adaletsizliği gidermeye çalışması olarak kabul edilmektedir (Seyyar ve Genç, 2010:728-729).

Devletin uyguladığı sosyal politika, “devletin bireylerin ekonomik durumlarını toplum geneline uygun hale getirme, bireyin bireysel gelişimini ve mutluluğunu arttırma yönündeki politikalar olarak tanımlanabilir” (Öksüz, 2007; akt. Negiz ve Akman, 2013:43).

Sosyal siyaset sosyal politikayı kapsamaktadır. Sosyal siyaset, “devletlerin, resmi ve özel sosyal kurumların ve sivil toplum örgütlerinin, değişik sosyal kesimlerin yaşama şartlarını iyileştirmek maksadıyla uyguladıkları sosyal politikaların ve tedbirlerin bütünüdür” (Seyyar ve Genç, 2010:729).

4.2. SOSYAL HİZMETİN TANIMI

Sosyal hizmet bir bilim olarak kabul edilmektedir. Sosyal hizmet eğitimi, “sosyal hizmet mesleğinin tarihçesi, amaçları ve felsefesi üzerine oturtulmuş ve insan ve toplum bilgisi, değerler ve beceriler üzerine temellendirilmiş bir sosyal eğitim” (Seyyar ve Genç, 2010:668) olarak kabul edilmektedir.

Sosyal hizmet, “bir dayanışma ve yardım etme mesleğidir. İsminden de anlaşılacağı üzere toplumsal hedef alır ve bilimsel ilke, yöntem ve teknikler aracılığıyla insanlara hizmet etmeyi amaçlar” (Duyan, 2010:8).

Sosyal hizmet, bir bireyin maddi ve manevi yoksunluklarının giderilmesi için yapılan çalışmaların bütünü olarak kabul edilmektedir. Sosyal hizmet, çok disiplinli yaklaşımla çeşitli disiplinlerle işbirliği içinde çalışmaktadır. Sosyal hizmet, insanı bir bütün olarak değerlendirerek onun her bir ihtiyacıyla ilgili olan mesleki ve bilimsel alanlarla işbirliği içinde çalışmayı hedeflemektedir. Sosyal hizmet, bireylerin kendi iradeleriyle ya da kendi iradeleri dışındaki sebeplerden kaynaklanan maddi ve manevi yoksunluklarından kaynaklanan sorunlarla baş edebilmelerine yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Sosyal hizmet, fertlerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum içinde yaşamasını kolaylaştırırken insana şeref ve haysiyetine uygun yaşar eğitimi, danışmanlık, bakım, tıbbî ve psiko-sosyal rehabilitasyon alanlarında devlet, özel ya da gönüllü kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde verilmekte olan programlar olarak belirtilmektedir. İnsanlara psiko-sosyal işlevselliği kazandırmaktadır. Kötü sosyal şartları ortadan kaldırmak ve sosyal sorunlu kişi ve ailelere maddî ve manevî (sosyal) destek sağlamaktadır (Seyyar ve Genç, 2010:684).

“Sosyal hizmet, diğer adıyla sosyal kişisel çalışma (social work) uygulamalarının amacı genel olarak davranışların ve sosyal ilişkilerin olumlu yönde değiştirilmesidir” (Turan, 2012:v).

Ayrıca bireyin karşılaştığı maddî yoksunluğunu gidermek amacıyla sosyal yardımlar yapılmaktadır. Sosyal yardım, sosyal hizmetin içinde yer almaktadır. Sosyal yardımlar aynı ve nakdi olarak ikiye ayrılmaktadır. “Aynı sosyal yardımlar, en eski sosyal yardım uygulamasıdır. Aynı sosyal yardımlar, muhtaç bireyin mal ve malzeme cinsiyle aldığı yardımları ifade eder” (Kesgin, 2013:48).

Bazı zamanlarda aynı yardımların okullarda uygulandığı görülmektedir. Öğrencilere bazen giysi yardımları yapılmaktadır. “Nakdi sosyal yardım, adından da anlaşılacağı gibi parasal yardımları ifade eder. Dolayısıyla para ya da kolayca paraya çevrilebilecek diğer yardımları da kapsar” (Kesgin, 2013:49-50). Nakdi yardımlar ailelere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenerek yapılmaktadır.

Sosyal hizmet, felsefe, sosyoloji, sosyal pedagoji, sosyal psikoloji, sosyal ilâhiyat ve diğer manevi bilimlerden yararlanmaktadır. Sosyal hizmet uygulamaları kapsamında şahsi sorunlarını kendi gayretleriyle çözemeyen bireylerin sorunlarını azaltmak, hafifletmek ya da çözmek amacıyla sosyal rehabilitasyonu sağlamaktadırlar (Seyyar ve Genç, 2010:666).

Sosyal hizmet felsefe, psikoloji (sosyal psikoloji, klinik psikoloji, gelişim psikolojisi), sosyoloji, psikiyatri (sosyal psikiyatri, koruyucu psikiyatri, klinik psikiyatri), antropoloji ve sosyal politika disiplinleriyle ilişkili içinde olmaktadır (Doğan, 2009: 51-59).

Sosyal hizmetin birtakım esasları bulunmaktadır. Sosyal hizmetler, bireyler arasında din, dil, ırk, cinsiyet, mezhep, sınıf, bölge ve siyasi düşünce farklılığı gözetilmeden; hiçbir vatandaşa, aileye, ferde, vatandaşa ayrıcalık tanınmadan; devletin denetim ve gözetiminde, insan haysiyet ve şerefine saygı gösterilerek, kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliği sağlanarak yapılmaktadır. Sosyal hizmet faaliyet ve programları coğrafik ve fonksiyonel görev dağılımı dengeli bir şekilde dağıtılmaktadır. Çocuklara yönelik hizmet çalışmalarında öncelik çocuğun ailesi ya da aile yakını kapsamında olmaktadır. Koruyucu hizmetler kapsamında çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurularak 0-18 yaş sürekliliği ve kardeşlerin bir arada bulunduğu mahalle, öz ailesinin diğer bireyleri ile ilişkilerin sürdürülmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Çocuk haklarının hayata geçirilmesi kapsamında sektörler arasında işbirliği yapılmaktadır. Özürlüler ve yaşlılar başta olmak üzere sosyal hizmete ihtiyaç duyan

herkesin buldukları ortamda huzur, güven ve sağlık içinde yaşamalarını hedeflemektedir. Toplum içinde yaşlı ve özürlülerin toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayıcı beceriler kazandırmakta ve kendi kendilerine yeterli olamayacak olanlara da bakım hizmetleri sunmaktadır (Seyyar ve Genç, 2010:670-671).

2011 yılının Haziran ayında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ile sosyal hizmet uygulamalarında da yenilikler başlamış bulunmaktadır. Kadın ve aileden sorumlu olan bu bakanlığın çalışmalarında aile merkeze alınarak çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve özürlülere yönelik sosyal hizmet uygulamaları yapılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinde, ALO 144 sosyal yardım hattı, ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı, muhtaç durumda bulunup, sigortalı bir işte çalışmayan, kendi anne-babası üzerinden aylık almayan ya da alıp da bu geliri 250 liradan aşağıda olan dul kadınlara yardım, özürlü bireylerin evde bakım hizmetleri, kadına yönelik şiddeti önleme çalışmaları olarak, şiddet Önleme ve İzlenim Merkezleri yani elektronik destek butonu ve kadın konuk evleri gibi sosyal hizmet uygulamaları görölmektedir (Kesgin, 2012:105-121).

Sosyal hizmet toplumdaki tüm insanları kuşatıcı çalışmaları kapsamaktadır. Bu nedenle sosyal hizmetin çeşitli türleri bulunmaktadır.

4.3. SOSYAL HİZMET TÜRLERİ

Sosyal hizmet uzmanları tarafından sosyal hizmet ihtiyacına göre uygun görölen kişi ya da gruba yönelik verilmekte olan spesifik sosyal hizmet uygulamaları kapsamında sosyal hizmet türlerinin ortaya çıktığı görölmektedir. Mekân bakımından incelendiğinde sosyal hizmetin, evde sosyal hizmetler, kurumda sosyal hizmetler, hastanede sosyal hizmetler, hapisyanede sosyal hizmetler, bakım merkezinde refakatçi sosyal hizmetler bulunmaktadır. şartların bir gereği olarak ihtiyaca binaen sosyal hizmet türleri incelendiğinde, tıbbi sosyal hizmetler, psikolojik sosyal hizmetler, orduda sosyal hizmetler, mesleki sosyal hizmetler, manevi sosyal hizmetler, işletmede sosyal hizmetler, çok kültürlü sosyal hizmetler ve okulda sosyal hizmetler bulunmaktadır (Seyyar ve Genç, 2010:680).

4.4. OKUL SOSYAL HİZMETİ

İlkokulda olası sorunların önlenmesi, var olan sorunların çözümü için gerek sorun çözücü, önleyici, koruyucu, rehabilite edici ve gerekse de yönlendirici olarak sosyal hizmet çalışması olarak sosyal hizmetin bir çalışma alanı olan okul sosyal hizmetinin olması gerekmektedir.

4.4.1. Okul Kavramının Tanımı

Okul “toplumda çocuklara ve genç nesillere öğretilecek şeylerin, düzenli ve etkili bir şekilde yetkili ve ehil kimselerce verilmesi maksadıyla ortaya çıkan eğitim ve öğretim kurumudur” (Seyyar ve Genç, 2010:529)” şeklinde tanımlanmaktadır.

Okul, “sınıf içinde öğrencilerin eğitildiği ve sosyalleştiği üretim alt sisteminin ana parçası” (Dupper, 2013:21) olarak belirtilmektedir.

Bir yandan okul eğitim aracılığıyla insanı kendisi için yararlı ve yeterli kılmaya çalışırken bir yandan da insanı içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa yararlı, toplumsal bilinci gelişmiş bir insan olması için eğitmeyi amaçlamaktadır (Yavuzer, 2001:87).

Okul, aile gibi hem toplumun bir parçası hem de onun bir örneğidir. Çocuğun insanlara, değerlere ve eşyaya karşı takınacağı tavır ve tutumların oluşmasında okulun ve çevrenin genel havasının rolü vardır (Büyükcoçkun, 2001:296).

Okul çocuğu içinde yaşadığı toplumdan ziyade onun gelecekteki amacına göre hazırlanmalıdır. Okul eğitiminin çocukta fedakârlık ve hizmet etme duygusu uyandırması gerekmektedir (Çakmaklı, 1995:143).

Okul, bireylerin her yönden gelişiminde, yetiştirilmesinde, nitelikli ve sağlıklı kişilik sahibi bir insan olarak toplumda yer almalarının sağlanmasında etkili eğitim kurumları olmaktadır.

4.4.2. Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı ve Kapsamı

Okul sosyal hizmeti, sosyal hizmet disiplinin özel bir uygulama alanı olarak kabul edilmektedir. Öğrencinin okul başarısına ve okul performansına etki eden biopsikososyal faktörler dikkate alınmaktadır. Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin aile

içindeki yaşadıkları sorunları, yaşam koşullarından kaynaklı sorunların ve içinde buldukları gelişim dönemi sorunların çözümü, gereksinim duyulan hizmetlerden yararlanmalarını içermektedir. Öğrencilerin gerekli hizmetleri alarak sorunların çözümlenmesiyle eğitim etkinliklerini başarıyla sürdürmeleri sağlanmaktadır. Bu çalışmalar eğitim ekibi ile ekip anlayışı ile yürütülmektedir (Özbesler ve Duyan, 2009:18).

Dupper'a (2013:9-10) göre; okul sosyal hizmetinin tarihinde önemli olaylar bulunmakta ve bu önemli olayların yanı sıra okul sosyal hizmet uygulamaları, temel yasal düzenlemelerden ve Yüksek Mahkemenin aldığı kararlardan da etkilenmiştir. Okul sosyal hizmetinin tarihi sürecindeki önemli olaylar şu şekilde açıklanmıştır:

- Okul sosyal hizmeti 1906-1907 New York City, Boston ve Hatford'da başladı.
- Rochester, NY 1913 yılında okul sosyal hizmetini finanse eden ilkokul sistemi oldu.
- Ulusal Misafir Öğretmenler Birliği 1921 yılında kuruldu.
- 1923'te New York Refah Fonu gençlerde suça karışma oranlarını düşürmek için 30 tane okul sosyal hizmet uzmanının Amerika çapında kırsal bölgelerde ve şehir okullarında işe alınmasını içeren bir program için finansal destek sağlayarak okul sosyal hizmet uzmanlarının varlıklarının hissedilmesine katkıda bulundu.
- 1945 yılında Amerikan Eğitim Bürosu sosyal hizmet alanında (MSW) en az yüksek lisans derecesine sahip olunması gerektiğini, profesyonel okul sosyal hizmet uzmanı olmak için gerekli olduğu önerisinde bulundu.
- Okul sosyal hizmet uzmanlığının oluşturulması için 1955 yılında NASW (Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği) kanunları bir temel sağladı.
- Amerikan Eğitim Dairesi'nde okul sosyal hizmeti alanı için 1959 yılında uzman pozisyonu oluşturuldu.
- "Sosyal değişim ve okul sosyal hizmeti" adlı ulusal çalışma atölyesi 1969 yılında Pensillvanya Üniversitesi'nde gerçekleştirildi ve Toplumda Okul (The School in the Community-1972) adlı kitapla burada yapılan sunumlar yayınlandı.
- NASW, okullarda Sosyal Hizmet Konseyini ilk kez 1973 yılında topladı.

- Okul sosyal hizmet uygulaması olarak Costin'in okul-toplum-öğrenci ilişkileri modeli yayınlandı.
- NASW, 1975 yılında ilk defa okul sosyal hizmeti standartlarını oluşturdu. Bu standartlarla önleme, önemli bir konu olarak ele alındı.
- NASW Ulusal Sosyal Hizmet Konferansı "Geçiş Dönemlerinde Eğitimsel Mükemmellik" New Orleans, Louisiana'da 1985 yılında düzenlendi ve burada yapılan sunumlar Achieving Educational Excellence for Children At Risk, isimli kitap ile yayınlandı.
- Allen-Mears tarafından geliştirilen okul sosyal hizmet uzmanı olma sınavını NASW ilk kez 1992 yılında uyguladı.
- NASW Eğitim Komisyonu tarafından 1992 yılında Okul sosyal hizmet standartları gözden geçirildi.
- İlkokul sosyal hizmeti ilk olarak NASW tarafından 1994 yılında başlatıldı.
- 1994 yılında NASW'dan bağımsız olarak Amerikan Okul Sosyal Hizmeti Birliği (SSWAA) oluşturuldu.

"Ailenin de okulun da amacı çocuğu yarınlara başarılı ve sağlıklı bir şekilde hazırlamak olduğuna göre bu iki müessenin bilimsel işbirliği yapması çok makuldür. Bunun adına Okul Sosyal Hizmeti (School's Social Work) denilmektedir" (Çakmaklı, 1995:142).

Okul sosyal hizmeti uygulamaları kapsamında, danışmanlık ve rehberlik, okul dışı boş zamanların faydalı bir şekilde değerlendirilmesine yönelik boş zaman faaliyetleri, gençlik sorunlarının çözümüne yönelik manevî, meslekî ve sosyal destek hizmetleri verilmektedir (Seyyar ve Genç, 2010:530).

Okullarda olması gerekliliği düşünölen okul sosyal hizmeti uygulamalarıyla ailenin öğrencinin eğitim sürecine katılımını sağlamak, öğretmenle ve okulla işbirliğini arttırmak, öğrencinin performansına göre okul başarısının arttırılmasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir (Özbesler ve Duyan, 2009:24).

Okul sosyal hizmeti, "okul eğitimi çerçevesinde öğrencilerin psiko-sosyal sorunlarını çözmeye dönük sosyal hizmet uygulamaları" (Seyyar ve Genç, 2010:529) şeklinde tanımlanmaktadır.

Öğrencilerin kendi gelişimlerini ve arkadaş ilişkilerini olumsuz etkileyen ve okul başarılarına engel teşkil eden biopsikosozyal sorunların ele alınmasında ve çözümünde görev yapabilecek disiplinlerden birisi de sosyal hizmet disiplini olarak görülmektedir. Bu sosyal hizmet disiplini okul içinde öğretmenler ve psikolojik danışmanlar ile okul dışında da öğrencinin ailesi, tedavi kurumları, sosyal hizmet ve sosyal yardım kurumları ile işbirliği ve koordinasyonunun sağlanmasında ekolojik perspektifi iyi kullanmasıyla göz ardı edilemeyecek önemli rollere sahip bir disiplin olarak görülmektedir (Özbesler ve Duyan, 2009:24).

Çocuk refahı odaklı hizmetlerin temel amacında çocuğun bütünsel olarak yüksek yararı söz konusudur. Bu açıdan söz konusu edilen çocuğun; sosyal, fiziksel, duygusal iyilik hâlinin korunması ve sürdürülmesidir” (Şeker, 2008:154).

4.4.3. Okul Sosyal Çalışmacısı

Sosyal çalışmacı, “sosyal hizmetlerin bütün teorik ve pratik yöntemlerini bilen, meslekî davranış ve beceriler açısından ehil kişi” (Seyyar ve Genç, 2010:681) olarak belirtilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı sosyal çalışma mesleğinin uygulamacı elemanına Türkçe’de verilen isimdir (Tomanbay, 1999:245).

Sosyal hizmet uzmanları, toplumsal yaşam koşulları içerisinde, bireylerin diğerleriyle ve insan-toplum, insan-doğa ve insan-insan ilişkilerinde çelişkilerin, ortaya çıkardığı sorunları gidermeye yönelik etkinlikleri sürdüren meslek elemanları olarak ifade edilmektedir (Yolcuoğlu, 2012:115).

Sosyal hizmet uzmanı olan kişinin birtakım görevleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet çalışanı, kültürel ve etnik çeşitliliğe karşı duyarlı davranarak ayrımcılığı, zulmü, yoksulluğu ve sosyal adaletsizliği sona erdirmek için çalışmaktadır. Değişik sosyo-ekonomik sorunlarla karşı karşıya gelen kişilere danışmanlık hizmetleri vermektedir. Mevcut kanunî düzenlemeler ışığında kişilerin özel sorun, konum ve ihtiyaçlarına göre gerekli girişimlerde bulunmaktadır. Yani sosyal çalışmacı bürokratik işlemlerde muhtaç kişi ve kurumlar arasında köprü görevi kurmaktadır. Eleştirel düşünme becerilerini uygulamaktadır. Uygulamalarını mesleğin prensiplerini, etik standartlarını ve değerlerini bilerek yapmaktadır. Uygulamalarını sosyal hizmet muhatapları arasına hiçbir açıdan ayrımcılık yapmadan yapmaktadır. Teorik çerçeveler kullanarak ailelerle

fertler, fertlerle toplum arasında etkileşimi anlamaya çalışmaktadır. Sosyal politikaları etkilemeyi hedeflemektedir. Araştırma çalışmalarını değerlendirmektedir. Organizasyonların yapısı içinde gerekli değişiklikleri yapmaktadır. İletişim becerilerini etkili bir biçimde kullanması gerekmektedir. Sosyal çalışmacı, hem etki hem zihin olarak tarafsız kalırken, ilgisini, yakınlığını, sempatisini ve empatisini muhatabına göstererek onunla fikirlerini, duygularını ve düşüncelerini paylaşabilmektedir (Seyyar ve Genç, 2010:681-682).

“Empatik iletişim sosyal hizmet uzmanının kendisini başvuranın yerine koyarak, ona şu anda yaşadığı duyguları ile kavramaya çalışması demektir” (Turan, 2012:61). Empatinin insan ilişkilerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Çünkü empati ile insanların kendini karşısındaki insanın yerine koyarak hareket etmesi söz konusu olmaktadır. Okul sosyal hizmeti uygulamaları ile aile-çocuk-okul etkileşiminde bulunan bireylerin birbirleriyle empatik iletişim kurması yönünden bilgilendirilmelerinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

“Sosyal hizmet uzmanları mesleğin kabul edilen uzmanlık alanı içerisinde bilgili ve yetkin olmalıdır” (Duyan, 2010:25). Okul sosyal hizmeti uzmanları her bir okulun çevresine göre farklı gereksinimleri karşılamak için çalışmalar yapmaktadır. Çünkü sosyal hizmet uzmanları ekolojik bakış açısını kullanmaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanları çocukların eğitim ihtiyaçlarının anlaşılması, risk altındaki öğrencilerle ailelerin desteklenmeleri, ailelerin endişelerinin okul çalışanları ile paylaşabilmelerinin güçlendirilmesi, öğrencilerin yaşam koşulları, yaşadıkları mahallelerin koşullarının görüşülmesi, farklı kurumlara yönlendirmeler yapmayı, farklı kurumlara yönlendirilmiş olan öğrencilerin takip edilmesi gibi görevler üstlenmektedir. Ayrıca okul sosyal hizmet uzmanları, sınıf aktiviteleri yürütebilmekte, okul-temelli önleme programları tasarlayabilmekte, öğrencilere bireysel ya da grup danışmanlığı hizmetleri sunabilmektedirler. Ayrıca okul sosyal hizmet uzmanları öğrencilerin gereksinimlerini değerlendirmek ve bu gereksinimleri karşılamaya yönelik stratejiler geliştirmek için öğretmenler ve diğer okul çalışanları ile iş birliği yapmak, tüm okulu ilgilendiren kriz durumlarında müdahale takımının üyesi olmak, öğrenci davranışı ve akademik ilerlemesi ile ilgili konferanslara katılmak, çok disiplinli değerlendirmenin bir parçası olarak kapsamlı bir gelişim değerlendirmesi ve sosyal inceleme raporu hazırlamak ve

çocuğun öğrenmesini engelleyebilecek ya da onun okuldaki davranışlarını etkileyebilecek uyum sağlama davranışlarını, kültürel yapı ve sosyo-ekonomik unsurları değerlendirmek suretiyle öğrencilerin uygun olmayan biçimlerde etiketlenmelerini önlemek amaçlı bazı aktivitelere katılmaktadırlar. Ayrıca okul sosyal hizmet uzmanları, öğrencilere bireysel ya da grup danışmanlığı hizmetleri sunabilirler, okul-temelli önleme programları tasarlayabilirler, uygulayabilir ve değerlendirebilirler ve sınıf aktiviteleri düzenleyebilirler (Dupper, 2013:8). Okul sosyal hizmet uzmanları bu çalışmaları yaparken öğrencinin başarısında etkili olabilecek sosyal çevresi olan ailesini de işin içine katarak çalışmalarını sürdürmesi gerektiğinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü okul başarısında okul-aile işbirliği önem arz etmektedir.

Okul sosyal çalışması, okul öğrencilerinin okuldaki başarı düzeylerinin düşük, derse ilgilerinin yetersiz ve okuldaki sosyal ilişkilerinin bozuk olduğu durumlarda gerek öğrenciyle gerekse onun arkadaş çevresiyle gerekse aile çevresiyle çalışma yaparak öğrencinin eğitsel, sosyal ve ruhsal sorunlarının çözümü, okuldaki başarısının ve derslere ilgisinin artmasını amaçlayan, sosyal çalışmanın öğrencilere yönelik biçimidir. Örgün eğitim kurumlarındaki öğrencilerin eğitimlerin başarısını engelleyen eğitimle ilgili ya da eğitim dışı sorunlarının çözümüne yönelen sosyal çalışma olarak ifade edilmektedir (Tomanbay, 1999:185-186). Ayrıca dışa dönük problemlerli davranışları etkili olduğu kanıtlanmış olan öğrenci odaklı müdahalelerin uygulanması hakkında okul sosyal hizmet uzmanlarının bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Dupper, 2013:50).

“Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin insancıl, demokratik idealler ve insan haklarına dayalı yapısıyla, kendilerini insanların sosyal refahına adanmış kişilerdir” (Yolcuoğlu, 2012:115). Sosyal hizmet uzmanları bu insancıl yapılarıyla hizmet etmektedirler.

Okul sosyal hizmet uzmanları çok disiplinli bir takımın üyesi olup yek başlarına çalışan meslek elemanları değildirler. Birlikte çalıştıkları rehber öğretmenler, okul psikologları ile görevler ve roller açısından farklılıkların ve benzerliklerin farkında olmalıdırlar. Okuldaki politik süreçleri anlamaları okul sosyal hizmeti uzmanlarının eylemlerinin amacına ulaşmasını ve etkili olmasını sağlamaktadır. Okul çevresi ile bağlantısı düşünülerek okullarda meydana gelen her şey anlaşılmalı çalışılmalıdır. Örneğin; öğrencilerin hem eve hem okula uyum sağlamalarının kolay olabilmesi için evde var

olan davranış kuralları ve beklentilerinin okulda var olanlarla uyumlu olması gerekmektedir (Dupper, 2013:14-20).

Okul sosyal hizmeti kapsamında çocuk birey olarak hem bireysel hem de ailesiyle birlikte ele alınarak sosyal hizmet uygulamalarından yararlanabilir. Çünkü, “birey bulunduğu çevrede onunla birlikte ele alınmalıdır. Birey, aile ünitesinin vazgeçilmez üyesi olduğuna göre aile ile birlikte ele alınmalıdır” (Turan, 2012:v).

Okul ortamındaki kurallara alışabilmesi için ailenin çocuğuna okul kültürü hakkında önceden bilgiler vermesi ve çocuk yetiştirirken özellikle davranış kuralları konusunda tutarlı davranmaya daha dikkat etmeleri önem arz etmektedir.

Gelir dağılım adaletsizliğinin yaşandığı koşullarda çocuklar ve gençler çocuk yoksulluğu nedeniyle okula yeterli beslenemeyerek gitmektedirler. Aynı zamanda farklı sosyo-ekonomik koşullarda yaşanan adaletsizlikten en çok çocuklar etkilenmektedir. Bu amaç için okulların sosyal bütçelerinin olması gerekmektedir. bu nedenle Türkiye’de okullarda okul sosyal servislerinin kurulmasının bir zorunluluk olarak kabul görmesi düşünülmektedir (Şeker, 2009:101).

Öğrencilerde şiddet içerikli çizimler ya da yazılar, akranlarını şiddet gösterme ile tehdit etme, saldırganlık geçmişi, yakın zamanlarda yaşanan ilişki kopmaları, kendilerini diğer öğrencilerden soyutlama, dalga geçme ya da dalga geçildiğini düşünme, hayvanlara eziyet etme, madde kullanımı, aile içi sorunlar, okula olan düşük ilgi, sosyal olarak içine kapanma, rastgele silah kullanımı ya da silahın kolaylıkla elde edilmesi, diğer öğrencilerden farklı olarak tanımlanmak gibi durumlar şiddet sergileme potansiyeli olan öğrencileri tespit etmek için adımlar olarak belirtilmektedir (Dupper, 2013:37-40).

Sosyal hizmet uzmanları Sosyal Adaleti gerçekleştirmek, toplumun ve müracaatçıların refahını yükseltmek, insan onuruna ve değerine saygı duymak, sosyal hizmetten yararlananların daha iyi koşullara gelmesini sağlamak, mesleki değer ve standartları geliştirmek ve yeterlilik hususlarına dikkat etmeleri ve sosyal hizmetin dayandığı toplumsal ve mesleki değerlere ulaşılmasında önem arz etmektedir (Küçükkaraca, 2013:86-87).

4.5. İLKOKULDA OKUL SOSYAL HİZMETİNİN GEREKLİLİĞİ

Okullar toplumda kendini düzgün bir şekilde ifade edebilen, araştırmacı ruhlu, plânlı programlı çalışan, fikirler üretebilen, davranışlarıyla uyumlu bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi sürecinde arkadaşlarına fiziki zarar veren, arkadaşlarıyla oyun oynamakta zorlanan, dışlanan, araç gereçlerini düzenli getirmemede ısrar eden, çok boş zaman geçiren, aile sorunları yaşayan, aile sorunlarını konuşmak istemeyen, içe dönük, kaynaştırma eğitimi raporu olan, hiperaktivite ve hiperaktiviteye bağlı ilaç kullanan öğrencilerle karşılaşmaktadır. Bu noktada öğretmenler kimi zamanlarda yeterli olamamakta ve öğrencileri okul rehberlik servisine yönlendirmektedir. Ancak bazı durumlarda aileye ulaşamayan sebeplerden dolayı problemlerin çözülmesi mümkün olmamaktadır. Ya da öğrenci velileri çocuklarına nasıl yaklaşacakları, çocuklarının gelişim özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı okulda öğretmenle konuşulan diyaloglar olumlu gibi gözükse de sonuçlar olumlu olamamaktadır. Yani bir yerlerde hâlâ eksikliklerin olduğu fark edilmektedir. Bu eksiklerin tamamlanabilmesi için devletin yeni sosyal politikalar üretmesi gerekmektedir. Her zaman ifade edilmekte olan öğretmen-veli-öğrenci işbirliğinin daha da dikkat edilerek devam ettirilmesi gerekmektedir.

Okul-aile-öğrenci işbirliğinin sağlanabilmesi için sistemli çalışmaların plânlı bir şekilde yapılması gerekmekte, bunların da okul sosyal hizmeti uygulamaları ile yapılabileceği düşünülmektedir.

Çünkü okul sosyal hizmeti, okullarda okul rehberlik servisi ile bir ekip çalışması içinde öğrencilere, ailelere, öğretmenlere yönelik olarak öğrencilerin psiko-sosyal ve ekonomik ihtiyaç ve sorunlarının çözülmesine yönelik çalışmalar yürüterek sağlıklı bir gelişim göstermesi ve eğitimden daha üst düzeyde yararlanabilmesi amacıyla uygulamalar yapan bir sosyal hizmet alanıdır (Duman, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin Madde 4'ün p bendinde sosyal çalışmadan söz edilmektedir. İlgili yönetmelikte sosyal çalışmacı rehberlik ve araştırma merkezlerinde danışanlarla ilgili olarak verilecek hizmetlerin planlanması için gerekli sosyal, ekonomik ve kültürel bilgileri toplayan, değerlendiren ve hizmetlerin verilmesinde sosyal hizmet kurumları arasında eşgüdümü sağlayan, üniversitelerin sosyal hizmetler alanında lisans eğitimi almış personel

şeklinde açıklanmaktadır. Fakat sosyal çalışmacılara sadece rehberlik ve araştırma merkezlerinde değil okullarda da gerek duyulmaktadır.

Okul çocuklarında psiko-sosyal sağlık çalışmaları için okullarda Okul Sosyal Hizmeti (School's Social Work) denilen çalışmaların kurulup geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar içerisinde değişik disiplinler yer alsa da bunlar Okul Sosyal Hizmet'i başlığı altında toplanılmaktadır (Çakmaklı, 1995:110).

Okul Sosyal Servislerine toplumumuzun şiddetle ihtiyacı bulunmaktadır. Okul içi bir sosyal hizmet departmanı olan Okul Sosyal Servisleri okul yönetimi, çevre koşulları, aile ve öğrenci arasında arabulucu, yönlendirici, yardım ve destek veren, yol gösterici roller alabilmektedir. Okul Sosyal Hizmet Uygulamaları disiplinler arası bir yaklaşımdır. Sosyal Hizmet Uzmanları ve gerekli diğer eğitimci branşların oluşturacağı ekip çalışmasıyla Okul Sosyal Servislerinde uygulanan Okul Sosyal Hizmet Uygulamalarının plânlı, programlı hizmetler olarak koruyucu, önleyici, rehabilite edici boyutları söz konusu olmaktadır. Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından Okul Sosyal Servislerinde, öğrenci ailesinin, öğrenci gruplarının ve öğrencinin psiko-sosyal boyutlar bakımından uyumlarının sağlanmasında bireylerle, gruplarla ve toplumla çalışma yöntem ve teknikleri kullanılarak bu işlev yerine getirilebilir ve oldukça etkili sonuçlar elde edilebilir. Bu sonuçlardan biri de okul ortamlarında şiddetin ortaya çıkmasını önleyici psikososyal yardım ve destek çalışmalarıdır (Songül, 2014).

Ayrıca ekonomik sorunlar, ailedeki değişim, toplumsal cinsiyet sorunları, özel eğitim gereksinimi ile göç ve kültürel sorunlar okul sosyal hizmetini gerektiren nedenler arasında yer almaktadır (Karakaya, 2012:6-9).

Çağın getirdiği birtakım yaşam biçimleri, sosyo-ekonomik nedenler, iş olanağının fazla olduğu yerlere göç ailelerin yapısında da bazı değişikliklere bu değişiklikler de öğrencilerin başarılarında ve davranışlarında olumsuz etkilere sebebiyet verebilmektedir. Öğrencilere ve ailelere bu gibi durumlarla baş etmede yardımcı olacak bir okul sosyal hizmeti uygulamasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Öğrencilerin sınıfta gürültülü ya da düzensiz olmaları, öğretmenin yönergelerini uymamaları, sıralarını terk etmeleri, bağırmaları, kopya çekmeleri gibi davranışları sınıf içi davranış problemleri olarak belirtilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları ve

eğitimcilerin bu davranışlarla beraber zorbalık etme davranışına da ilgi göstermeleri gerekmektedir. Çünkü zorbalık etmek; başka bir öğrenciye, bir öğrenci ya da bir öğrenci grubu tarafından provoke edilmeksizin fiziksel ya da psikolojik baskıda bulunma ve zamanla bunu standart bir yapıya kavuşturma olarak ifade edilmektedir. Okul sosyal hizmet uzmanları ilk olarak saldırılara maruz kalanları korumak için her türlü çabayı göstermeli ve diğer okul çalışanlarından da bu yönde ellerinden gelen çabayı göstermelerini istemeleri gerekmektedir (Dupper, 2013:33-35).

Zorbalıktan maksat çocuğun güçsüz tarafa sürekli ve kasıtlı olarak saldırganlıkta bulunmasıdır. Zorbalığın, sözel zorbalık, fiziksel zorbalık, söylenti çıkarıp yayma, dışlama-yalnızlaştırma, bireyin mal ve eşyalarına zarar verme şeklinde çeşitli türleri bulunmaktadır. Zorbalıkla yapılan literatürün genel incelenmesinde dünyanın pek çok ülkesinde yaygın bir problem olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin erken yaşlarda zorbalığa maruz kalmalarının nedenleri arasında fiziksel ceza gören ailelerden gelme, öğrenciler arasında popüler olma, devamlı kaygı yaşama ve sorun çözme ve empati kurma becerilerinden yoksun olma sayılmaktadır. Zorbalık çocukların çevrelerinden korkmasına, uzaklaşmasına ve soyutlanmasına, kendini değersiz hissetmesine neden olmaktadır. Zorbalığa tanık olmak, zorbalığı yaşamak ya da zorba olmak uzun süreli olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu nedenle zorbalığın erken fark edilmesi, önleme programlarıyla ve uygun stratejilerle etkilerinin azaltılması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Zorbalığın önlenmesi süreci aile, çevre, okul, çocuk işbirliğini gerektirmektedir (Gökler, 2009:532-533).

Öyleyse okullarda hem şiddet ve zorbalık gösteren çocuklar hem de arkadaşından şiddet, zorbalık gören çocuklar için hem sağlıklı bir eğitim öğretimin yapılabilmesi de zorbalıkla mücadelede aile-okul işbirliğinin sistemli bir şekilde sağlanabilmesi için okul sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Karakaya (2012:83-84)'ya göre; okullarda öğrencilerin etrafındaki mevcut ya da potansiyel risk faktörlerini ortadan kaldırmak ve eğitim etkinliklerini daha başarılı sürdürmelerini sağlamak için şimdi 40'tan fazla ülkede 50.000 sosyal çalışmacı hizmetler vermektedir. Bu hizmetler, okul idaresi, öğretmen, psikolojik danışman, aile ve diğer okul personelleri ile iş birliği kurarak sunulmaktadır. Okuldan ve aileden kaynaklı engellerin ailelerin eğitime katılımını engellediği ve bu engellerin ortadan

kaldırılması için sağlık, aile ve çocuk refahı, eğitim, yaşlılık, engellilik, işsizlik, göç gibi çalışma alanına sahip sosyal hizmet uygulama alanlarından biri olan okul sosyal hizmeti servislerine ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile okulda sosyal hizmet sistemini kurma amaçlı bir proje oluşturmaya hazırlanmaktadır. Bu proje kapsamında okulda şiddet öyküsü ve şiddete eğilimli çocuklar belirlenerek onlara psikososyal destek verilmesi amaçlanmaktadır. Bu proje kapsamında her okulda bir sosyal hizmet biriminin kurulması ve buralarda sosyal hizmet uzmanı, sosyal çalışmacı, psikolog ve sosyologların görevlendirilmesi planlanmaktadır. Bu birimlerin rehberlik öğretmenleri ve okul aile birlikleriyle koordineli bir şekilde çalışacakları belirtilmektedir. Hizmet birimlerinde sigara, alkol, madde bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıklar edinmiş, uyum ve iletişim sorunu yaşayan çocuk ve gençler için çözümlerinin belirleneceği, koruyucu-önleyici ve rehabilite edici değerlendirmeler yapılarak, öğrenciye destek olunacağı, bu birimlerin, okullarda öğrencilerin öğretmenleri ile ya da ailesi ile sorun yaşayan öğrenciler için de bir arabulucu görevi üstleneceği belirtilmektedir (Kahvecioğlu, 2014).

İlkokul eğitimi sürecinde arkadaşlarına fiziki zarar veren, arkadaşlarıyla oyun oynamakta zorlanan, dışlanan, eğitim ve öğretim araç gereçlerini düzenli getirmemekte ısrar eden, çok boş zaman geçiren, aile sorunları yaşayan ve bu sorunları konuşmak istemeyen, içe dönük, içteki sorunlarını dışa saldırganlık olarak yansıtan, kaynaştırma eğitimi raporu olan, hiperaktivite ve hiperaktiviteye bağlı ilaç kullanan öğrencilerle karşılaşılabilmektedir. Bu sorunlar, çocuğun kendi gelişimsel özelliklerinden, ailesinden, dış çevreden ya da okuldan kaynaklanabilmektedir. Sorunların çözümleri aşamasında kimi zaman öğretmenler yeterli olamamakta ve öğrencileri okul rehberlik servisine yönlendirebilmektedir. Ancak bazı durumlarda da özellikle aileye ulaşılamayan sebeplerden dolayı da sorunların çözümleri mümkün olmamaktadır. Ya da öğrenci velileri bazı durumlarda çocuklarına nasıl yaklaşacaklarını bilememekte ve çocuklarının gelişim özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı okulda öğretmenle konuşulan diyaloglar olumlu gibi gözükse de bu durum her zaman olumlu sonuçlar verememektedir. Bu sorunların çözümleri için devletin yeni sosyal politikalar üretmesi gerekmektedir. Her zaman ifade edilmekte olan

öğretmen-veli-öğrenci işbirliğinin daha da önemsenerek ve özümşenerek devam ettirilmesi gerekmektedir. Bu işbirliğinin göstergelerinden belki de en önemlisi Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının işbirliğinde sağlanarak okul sosyal hizmeti uygulamalarıyla sağlanabilecektir.

Okul sosyal hizmetine tüm öğrencilerin ve velilerin ihtiyacı olduğunun da unutulmaması gerekmektedir. Davranış bozukluğu çeken öğrenci ailelerinin bu gibi sorunlardan diğer öğrencilerin başarı ve davranışlarının olumsuz etkilenmemesi için eğitim sürecinin içinde olmaları gerekmektedir. “Aile eğitimi” ile ailelerin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Okul içindeki tüm öğrencilere yönelik olarak, onların başarısının artırılmasında, olumsuz davranış sorunu yaşayan öğrencilerin bu sorunların çözülmesinde ailelere neler yapabilecekleri konularında destek hizmetlerinin verilmesi bu açıdan önem arz etmektedir. Okul sosyal hizmeti uygulamalarıyla okul kurallarına uyumda sorun yaşayan, tüm uyarılara rağmen sürekli arkadaşlarına şiddet gösteren, ailevî sorunlar yaşayan, bu sorunlara bağlı olarak ders başarısı düşen öğrencilere ve ailelere yardımcı olunabileceği düşünülmektedir.

4.6. OKUL SOSYAL HİZMETİ ve AİLE EĞİTİMİ

“Sağlıklı bir toplum sağlıklı birey ve ailelerden meydana gelir. Kişiyi kendisi ve yaşadığı sorunların nedenlerini anlaması için yol gösterilmeli ve gereken adımları atması yönünde destek verilmelidir” (Turan, 2012:v). Aileye verilecek bu destek hizmetlerin içerisinde okulla sorun yaşayan çocuğa yönelik verilecek okul sosyal hizmeti uygulamalarıyla da çocuk-okul ilişkisinin olumlu hâle gelmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

Okul sosyal hizmeti uygulamaları kapsamında yapılacak aile eğitimi hizmetleri ile sağlıklı aile-çocuk-okul iletişimi ile başarılı, mutlu, sağlıklı bir işbirliğinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

İnsan, yaşamı boyunca karşılaştığı sorunların büyük bir bölümü içinde bulunduğu aile yaşamından doğrudan etkilenmektedir. Çünkü aile üyelerinden herhangi birinde meydana gelen değişim diğer aile üyelerini de etkilemektedir (Duyan, 2010:259).

Okul sosyal hizmeti aile ve okul müesseselerinin birbirleriyle işbirliği olan çalışmalar olarak ifade edilmektedir (Çakmaklı, 1995:142). Böylece okul sosyal hizmeti ile hem

öğrencilere hem de ailelere çeşitli sosyal hizmetler verilebilmesi mümkün gözükmemektedir.

Aileye verilen sosyal hizmetlerin temel amacı ailenin refahını sağlamak, üyelerinin iyilik halini düzenlemek, sorunlu ailenin toplum içinde sosyal ekonomik tedavisi iken çocukla ilgili olarak da onun korunması ve refahının sağlanmasıdır (Şeker, 2008:151). Ailelere yönelik sosyal hizmetlerle ailelere rehberlik etmek, danışmanlık vermek, tedavi ve rehabilitasyon sağlamak amaçlanmaktadır. (Duyan, 2010:261).

Aile erkek, kadın ve çocuklardan oluşan formel bir birlikteliğin ötesinde bireyin fiziki, sosyal ve psikolojik bakım ve donanımının (rekabet, konuşma, anlaşma, çatışma vb.) sağlandığı ya da temin edildiği en yakın ve en uzun ilişkilerin sürdürüldüğü bir ortamdır” (Mavili Akataş, 2013:181).

Anne-baba eğitimi, çocuğun doğumundan ilkokulun başlangıcına kadar olan devrede gelişimlerine cevap vermek ve çocuğa bakan kişiyi (anne baba desteklemek) için zengin uyarıcı ev ortamını sağlamak, anne-baba-çocuk iletişimini gerçekleştirmek amacıyla düzenlenen öğrenme etkinlikleri süreci olarak tanımlanmaktadır (Ömeroğlu (1999), akt. Erkan, 2010:23).

Eğitilmiş profesyoneller (psikolog, psikolojik danışman ve sosyal çalışmacılar) tarafından ailenin bütününe ya da aile üyelerine verilen bireysel ve grup uygulamalarını içeren destek ve danışmanlık hizmetleri aile danışmanlığı (Family Counselling) olarak ifade edilmektedir (Mavili Aktaş, 2013:182). Aile danışmanı, duruma göre, aile bireylerini ya tek tek ele alabilir ya tüm aile bireylerini ya da aileyi yakın çevresiyle birlikte ele alabilir (Tomanbay, 1999:4).

“Aile eğitimi; aile bireylerinin çocuklarının gelişim ve eğitim sürecine katılımlarını sağlamak amacı ile düzenlenen aile eğitim programı, çocuklarını sağlıklı bir biçimde yetiştirebilmesi için geliştirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerin tümüdür” (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011:10).

Aile yaşamı eğitimi, aile üyelerinin birbirlerini kabulü ve kendi aralarında ve dış çevreyle ilişkilerinin düzenlenmesi yoluyla sürekli olarak sosyal, ruhsal ve bedensel bakımdan sağlıklı, mutlu ve en sorunsuz yaşayabilmelerini çok yönlü gelişmelerini ve bilgili olmalarını sağlamak amacıyla belirli konularda yapılan sürekli eğitim

programlarının genel adı olmaktadır. Gereksinim önceliğine göre aileyi ilgilendiren her konu aile yaşam eğitiminin konusu olabilmektedir. Aile yaşam eğitiminin temel öğeleri danışmanlık, savunuculuk ve eğitim olarak ifade edilmektedir. Koruyucu, önleyici eğitsel bir sosyal hizmettir (Tomanbay,1999:6-7).

Aile eğitimi, aile danışmanlığı ve aile yaşam eğitimi kavramlarının tanımına bakıldığında aileye başta aile fertlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini düzeltmede, çocuk gelişimi hakkında bilgilendirilmede ve gerekli olan diğer konularda sosyal hizmet çalışmalarının verilebileceğinin ifade edildiği görülmektedir. Bu hizmetlerin okul sosyal hizmeti ile bağdaştırıldığında aileye ulaşmanın ve okulda karşılaşılan sorunların çözümüne yardımcı olarak öğrenci başarısını arttırmaya katkıda bulunabilmenin mümkün olacağı düşünülebilmektedir.

Babanın çocuk üzerindeki etkisi ve gelişimlerdeki rolünün dikkate alınarak babalara aile destek ve eğitim programlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu programlarda baların gereksinimleri, beklentileri belirlenmeli, bu gereksinimleri karşılayacak nitelikte eğitim programları hazırlanmalıdır. Aile eğitim programlarının sadece anneye ya da babaya yönelik değil, anne ve babayı birlikte destekleyebilecek nitelikte planlanması ve uygulanması gerekmektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011:21).

Sosyal hizmetin mikro, mezzo ve makro uygulamaları içerisinde yer alan aile terapisi, evlilik çatışmalarında, büyükanne ve büyükbabalarla çatışmalarda, (iletişimsel, davranışsal problemleri olan ailelere yardım etmeyi hedefleyen bir grup terapi tipi) ebeveyn-çocuk ilişki problemlerinde kullanılabilir. Aile terapisi ya da aile danışmanlığı ile ilgili problemlerin bazıları iletişim problemleri, içki ve madde kullanımı, ebeveyn ve gençler arasındaki anlaşmazlıklar, sokağa çıkma saatleri, arkadaş seçimi, cinsel değer ve davranışlar, erkek ve kız arkadaşlar ile randevu tercihi, ev içi görevler ve çalışma alışkanlıkları ve alınan notlar gibi konuları içermektedir (Zastrow, 2014:11). Sosyal hizmet uygulamalarının aile eksenli çalışmalarına bakıldığında çocuğun başarı ve aile ilişkileriyle olan yaşantısı, arkadaşlarıyla olan etkileşimi de dikkate alındığında okulla paralellik arz ederek başarılı bireylerin yetiştirilebilmesine yardımcı olabilmek için okul sosyal hizmet uygulamaları ile aile eğitimi çalışmalarının beraber yapılması gerekmektedir.

Devlete ait olmayan, daha çok insanı değiştirmeye yönelik kâr amacı gütmeyen örgütlerin oluşturduğu Sivil Toplum Örgütleri (STÖ), günümüzde bilgi toplumlarının en belirgin özelliklerinden biridir. Sivil toplum örgütlerinin topluma büyük katkısı bulunmakta, toplumda etkin ve yararlı birer örgüt olarak yer almaktadırlar (Kars, 2013:347). Bu nedenle aile eğitiminin ailelere verilmesi konusunda resmi kurumların yanı sıra sivil toplum örgütlerinden de yararlanılabilmesi mümkün gözükmetedir.

Okul sosyal eğitimi uygulamalarının aile eğitimi programlarıyla da desteklendiğinde sağlıklı, başarılı nesillerin yetişmesinin sağlanabileceği ifade edilebilir. Çünkü okul sosyal hizmet çalışmalarıyla verilecek aile eğitimleri aracılığıyla hem ailelerin çeşitli konularda bilgilendirileceği hem de okul-aile işbirliğine katkıda bulunulmasıyla başarının artırılmasına katkı sağlanabileceği düşünölmektedir.

Ceylan ve Alkar (2010: 59-60)'ın yaptığı bir araştırmada ailenin ve okulun iletişimi ve işbirliği ne kadar güçlü ise çocukların zihinsel, duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimleri de o ölçüde sağlıklı olacağı, bu anlamda daha etkili ve daha güçlü bir okul-aile işbirliğinin sağlanabilmesi için öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin yapmasının yararlı olacağı düşünölen çalışmalar arasında genel veli toplantılarının yanı sıra velilerin ve öğrencilerin özellikleri de dikkate alınarak veli toplantılarının çeşitlendirilebileceği, eğitim düzeyi düşük ve sosyo-ekonomik seviyesi yetersiz veliler de göz önünde bulundurularak okul-aile birliği ve ilgili mevzuat, okul işleyişi, okula yapabilecekleri yardımlar hakkında bilgilendirilebilecekleri, velilerin okulla ilgili haber, gelişme ve duyuruları sağlıklı bir şekilde takip edebilecekleri bültenlerin hazırlanabileceği, etkili okul-aile işbirliği için çift yönlü bir iletişimin sağlanabileceği, velilerin çalışma saatleri ve okula ulaşım imkânları da göz önünde tutularak veli toplantılarının saatlerinin belirlenebileceği, özellikle çekingen ve içine kapanık veliler için dilek kutularının oluşturulabileceği, veli öğretmen görüşmesinin daha bireysel yapılabilmesi için veli görüşme odalarının hazırlanabileceği, velilerin çocuklarının eğitiminde daha bilinçli olmalarını sağlamak için çeşitli eğitim programların, konferansların ve seminerlerin verilebileceği, veli toplantılarında gündem maddeleri dışına çıkılmamasına dikkat edilmesi gerektiği, velilere toplantılarda söz hakkı vererek olabildiğince konuşmalarının sağlanması, istek ve taleplerin hangilerinin, nasıl yerine getirilebileceğinin demokratik bir ortamda konuşulabileceği ifade edilmektedir.

Okul-aile işbirliğinde etkili olan veli toplantılarına katılımın, gerek veliyle olan bireysel görüşmelerde gerekse veli toplantılarında alınan kararlara veliler tarafından uyulup uyulmadığının nedenleriyle takip edilmesinin öğrenci davranışları ve başarıları açısından etkili olacağı düşünülmektedir. Tüm okul öğrencileri düşünüldüğünde sağlıklı ilgilenme ve takibin iyi yapılabilmesi için okullarda okul sosyal hizmet birimlerine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin ve ailelerin temel eğitimde bilinçlendirilip eğitilerek gelecek okul basamaklarına hazırlanmalarında ilkokullarda okul sosyal hizmet birimlerinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 5. ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, çalışmanın evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizi konularında gerekli açıklamalara yer verilmiştir.

5.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Daha önce de belirtildiği gibi ilkökul zorunlu eğitimin temelini oluşturan bir eğitim basamağıdır. İlkokul eğitiminde öğrenci ve velilerden kaynaklanana birtakım sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunların çözüme kavuşturulması için öğretmenler ve rehber öğretmenler tarafından çeşitli çözüm yolları aranmakta ve uygulanmaya çalışılsa da bazen yeterli olunamamaktadır. Çünkü sorunların çözülmesinde ve eğitimde başarıdan söz ederken öğretmen-okul-veli-öğrenci işbirliğinin sürekli ve sistemli olması gerekmektedir. Bu işbirliğinin sağlanmasında veliler, öğrenciler ve öğretmenler arasında adeta bir köprü görevi görecektir, ailelere, öğrencilere ve öğretmenlere sorunların çözülmesinde yardımcı olacak okul sosyal çalışmacılarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada ailelerin çocuklarıyla nasıl ilgilendikleri, okul başarısı için neler yapmaya çalıştıkları, öğrencilerin ailelerinin onlarla ve okul yaşamlarına yönelik nasıl ilgilendiklerine ilişkin düşünceleri, öğretmenlerin velilerin eğitime hangi yönden katılmaları gerektiğine ilişkin düşünceleri araştırılmaya çalışılmıştır.

5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma ile velilerin öğrenci başarısına nasıl katkıda bulunabileceği, öğrencilerin başarıları için neler yapmaya çalıştıkları araştırılmaya çalışılarak ilkökul eğitiminde öğrenci başarısının sağlanması ve veli, öğrenci, okul kaynaklı sorunların çözülebilmesinde etkili rol oynayacağı düşünülen okul sosyal hizmetinin gerekliliğine vurgu yapmaktır.

5.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma ile ilkökul düzeyinde ailenin başarının arttırılmasına katkı sağlayacağı düşünülen faktörlerin çocuğa kazandırılması gerektiğinin vurgulanması, ailenin eğitime katılımında okul-aile işbirliğinin gerekli olduğunun belirtilmesi ve bu işbirliği ile okullarda karşılaşılabilecek sorunların çözülmesi gerektiğinin vurgulanmasına paralel

olarak bu işbirliğine okul sosyal hizmetinin katkıda bulunacağına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Çünkü okul sosyal hizmet birimlerine ve buralarda çalışacak sosyal çalışmacı, psikolog ve sosyologların okuldaki diğer çalışanlarla ekip çalışması içinde çalışmaları neticesinde başarılı sonuçlar alınabileceği düşünülmektedir. Okul sosyal hizmeti çalışmaları ile sorunların çıkmasına yönelik önceden önleyici bir hizmet çalışmasının ya da sorunlar oluştuğundan sonra da gerek tedavi ve rehabilite etmeye, gerek yönlendirici olmaya gerekse de sorun çözmeye yönelik sosyal hizmet uygulamalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada elde edilen verilerin yeni çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

5.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni, kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen Yalova ili Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu'dur. Araştırmanın örneklemini Yalova ili Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu dördüncü sınıf velileri, dördüncü sınıf öğrencileri ve okul öğretmenleri oluşturmaktadır.

5.5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu çalışmanın metodolojisi için Yalova Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu 112 adet dördüncü sınıf öğrencisine mülakat (kişisel görüşme), 106 adet dördüncü sınıf öğrenci velisine anket, 32 adet öğretmene (bir okul müdürü, iki okul müdür yardımcısı, bir okul rehber öğretmeni, özel alt eğitim sınıfına giren bir sınıf öğretmeni ve okulda çalışan diğer sınıf öğretmenleri) mülakat (kişisel görüşme) yapılmıştır.

Dördüncü sınıf öğrencilerinin velilerine düzenlenen anket formu elektronik ortama aktarılmış ve SPSS 17.0 programı ile değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular tablolar halinde aşağıda sunulmuştur. Öğrenci kişisel görüşmelerinde elde edilen bulgular anket değerlendirmesi bölümünde ifade edilmiştir. Öğrenci kişisel görüşme bilgileri ile ilgili bulgular Ek 1'de sunulmuştur. Öğretmen kişisel görüşme bulgularına sonuçlar ve öneriler kısmında yer verilmiştir.

5.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde dördüncü sınıf öğrenci velilerinin çocukla ve çocuğun eğitimiyle ilgili görüşleri ile dördüncü sınıf öğrencilerinin ailelerinin eğitimlerine ve onlarla olan diyaloglarına ilişkin bulgulara ve bunlara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Aile Problemlerinin Çocuğun Başarısını Olumsuz Yönde Etkileme Durumu

Soru 1	Ailede yaşanan problemler çocuğunun başarısını olumsuz etkilemektedir.	
	F	%
Evet	22	22,9
Bazen	33	34,4
Hayır	41	42,7
Toplam (N)	96	100
Ortalama	2,19	

Tablo 1’de görüldüğü üzere ankete katılanların % 42,7’sine göre aile problemlerinin çocuğun başarısını olumsuz etkilemediği, % 22,9’una göre başarısını olumsuz etkilediği, % 34,4’üne göre ise başarısını bazen olumsuz etkilediği sonucu çıkmıştır.

Köksal ve vd., (2013:878-880,) göre öğrencilerdeki sosyal problemler utangaçlık, çekingenlik, saldırganlık, şiddet eğilimi gibi davranışlar olarak ifade edilmektedir. Çocukların sosyal problemlerinin akademik başarılarına etkisine ilişkin 25 öğretmenle yaptıkları araştırmada öğretmenlere yöneltilen aile yaşantısının sosyal problemlere etkisinin olup olmadığına ilişkin sorunun cevaplarında, 18 kişinin aile yaşamının sosyal yaşamın bir parçası olduğunu, ailede yaşanan problemlerin onun arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle ilişkilerine yansıdığını, ilk sosyalleşmenin ailede başladığını, çocuk eğer ailede bir problem yaşarsa bunu ister istemez dışa vurduğunu, 5 kişi ailenin yanında çevre ve arkadaş çevresinden de sosyal problemlerin yaşandığını, 2 kişi de aile hayatı normal olduğu halde sosyal yönden ilişkilerinin zayıf olduğu öğrencilerin olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ayrıca sosyal problemlerin akademik başarıya etkisi üzerine 14 kişi öğrencilerin başarısının düşük olduğunu, 5 kişi derse katılımlarının az olduğunu, 4 kişi derse karşı ilgilerinin ve motivasyonlarının düşük olduklarını, 2 kişi bazen de sosyal problem yaşayan öğrencilerin daha başarılı da olabildiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Anket çalışmasına ilişkin benzer araştırma sonucu incelendiğinde de aile yaşantısının çocuğun başarısını ve davranışlarını etkilediği görülmektedir.

Ailede sevgi, sükûnet ve şefkât hâkim olduğunda çocuğun psikolojik olarak ders çalışmaya uygun hâle gelmekte iken böylece öğrencinin dikkatinin dağılması, akli çeşit çeşit düşüncelere dalması ve konsantre olmakta zorluk çekmesi de önlenmiş olabileceği belirtilmektedir (Saygılı, 2009:76).

Tablo 2. Çocukların Ödevlerine Kimin Yardımcı Olduğu

Soru 2	Çocuklarınızın ödevlerini yapmaya kim yardım eder?	
	F	%
Anne	53	50
Baba	27	25,5
Kardeş	20	18,9
Arkadaş	1	0,9
Akraba	4	3,8
Diğer	17	16,0

Tablo 2’de görüldüğü üzere çocukların ödevlerini yapmaya % 50 anne, % 25,5 baba, % 18,9 kardeş, % 0,9 arkadaş, % 3,8 akraba, % 16,0 diğer (dayı, anneanne, bazen anne, öğrencinin kendi çalışması ya da hiç kimsenin yardım etmediği) cevabını vermiştir. Çocukların ödevlerine en çok annenin yardım ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerle yapılan kişisel görüşme sonuçlarına göre ödevlere 50 kişi anne, 37 kişi baba, 31 kişi abla ya da, 5 kişi akrabanın yardım ettiğini, 15 kişi de hiç kimsenin yardım etmediğini belirtmiştir. Öğrencilerle yapılan kişisel görüşme sonuçları ile velilere yapılan anket çalışması sonucunun birbirini desteklemekte olduğu görülmüş ödevlere en çok annenin yardım ettiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Şen ve Gülcan (2012:38)'ın ev ödevine ilişkin yaptıkları bir çalışmada 4. ve 5. sınıf öğrenci velisi olan 437 kişinin cevapları incelendiğinde çocukların ödevlerine yardımcı olan kişi olarak 251 kişinin anne, 116 kişinin baba, 53 kişinin kardeş, 17 kişinin diğer (teyze, kuzenler vb.) cevaplarını verdiği görülmüştür. Bu çalışmada da belirtildiği gibi öğrencilerin ödevlerine en çok annenin yardım ettiğini görülmektedir.

Özer ve Öcal (2013:142,)'ın ev ödevlerine ilişkin 100 adet sınıf öğretmeniyle yaptıkları bir çalışma sonucuna göre öğrencilerin ödevlerini amacına uygun yapmadığı (32 kişi), öğrencilerin yeterli sorumluluk sahibi olmadıkları (20 kişi), öğrenciler için ödevlere

kaynakların yeterli olmadığı (15 kişi), ödevleri başkalarına yaptırdıkları (14 kişi), velilerin çocukların ödevleriyle ilgilenmedikleri (12 kişi), öğrencilerin internette hazır ödev getirdikleri (10 kişi), velilerin daha çok ödev verilmesi konusunda baskı yapmaları (9 kişi) sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Ailenin İş Çokluğunun Çocukla İlgilenme Durumuna Yansıması

Soru 3	Aile içindeki iş çokluğu çocuğumla ilgilenmeye mani olmaktadır.	
	F	%
Evet	19	17,9
Bazen	42	39,6
Hayır	45	42,5
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,24	

Tablo 3’de görüldüğü üzere ailenin iş çokluğunun çocukla ilgilenmelerine mani olduğu sorusuna ankete katılan velilerin % 17,9’u evet, % 39,6’sı bazen, % 42,5’i hayır cevabını vermiştir. Tablo 3’deki sonuçlara göre ailenin iş çokluğunun çocukla ilgilenmeye mani olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Misafirlğe Gitme Ya Da Misafirin Gelme Durumunun Başarıya Yansıması

Soru 4	Eve sürekli misafir gelmesi ya da misafirlğe gitmemiz çocuğumun başarısını olumsuz etkilemektedir.	
	F	%
Evet	19	18,3
Bazen	25	24,0
Hayır	60	57,7
Toplam (N)	104	100
Ortalama	2,39	

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede çocukların başarısında öğrendiklerini pekiştirmek amaçlı verilen ev etkinliklerinin yapılmama nedenleri arasında öğrencilerin bazen misafirlğe gittikleri ya da evde misafirlerin olmasından dolayı yapamadıklarını belirttiklerini söylemişlerdir.

Tablo 4’de görüldüğü üzere velilerin eve sürekli misafir gelmesinin ya da misafirlğe gidilmesinin öğrenci başarısını olumsuz etkilediği sorusuyla ilgili cevapları ise % 18,3’ü evet, % 24,0’ı bazen, % 57,7’si hayır şeklinde olmuştur.

Tablo 4 anket verilerine göre misafirlige gidilmesinin ya da misafir gelmesinin öğrenci başarısını olumsuz etkilemediği sonucu çıkmıştır. Ancak evet cevabının da olduğuna dikkat edilerek velilerin misafirlige gitme ya da misafir gelme durumunun çocuklarının başarısını olumsuz yönde etkilememesine dikkat etmeleri gerekmektedir.

Tutkun (2005:188)'a göre ailelerin misafirlik, ziyaret ve oyun gibi sosyo-kültürel etkinliklere katılımları çocuğun yeni durumlar hakkında düşünmesine ve yeni şeyler keşfetmesine katkıda bulunmaktadır. Çocuğa bunları hayatın bir parçası olduğu gösterilmektedir.

Misafirlik durumu çocuğun öğrenmeden kaçtığı değil öğrenim gördüğü bir öğrenme ortamı haline dönüştürülebilir. Böylece çocuğun başarısına etki edecek bilgilerin çocuğun hayatının her anında alması sağlanmış olunur. Burada ailenin her ortamı çocuğun öğrenme sağlanacak bir ortam şekline dönüştürme zihniyetinde olmasını gerektirmektedir.

Tablo 5. Evde Ders Çalışılacak Bir Odanın Olma ya da Olmama Durumu

Soru 5	Çocuğumun evde ders çalışacak bir odası vardır.	
	F	%
Evet	72	67,9
Hayır	34	32,1
Toplam (N)	106	100
Ortalama	1,32	

Tablo 5’de görüldüğü üzere ankete katılan velilerin % 67,9’unun evinde ders çalışma ortamı bulunmakta, %32,’nin evinde ders çalışma ortamı bulunmamaktadır.

Öğrenci kişisel görüşme sonuçlarına göre öğrencilerin 84’ü evde ders çalışma ortamlarının olduğunu, 28’i de ders çalışma ortamlarının olmadığını belirtmiştir.

Çocuğun okul başarısını sağlayan etmenler arasında ailede çocuğa uygun çalışma ortamının hazırlanması, evde kendisine çalışabileceği bir köşenin verilmesi, çocuğun beslenme, uyku ve oyun ihtiyaçlarının giderilmesi sayılmaktadır (Razon, 2014).

Tablo 6. Çocuk Ders Çalışırken Yanında TV İzlenme Durumu

Soru 6	Çocuğunuz oturma odasında ders çalışırken siz onun yanında TV izler misiniz?	
	F	%
Her zaman	13	12,3
Bazen	50	47,2
Hiçbir zaman	43	40,6
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,28	

Tablo 6’da görüldüğü üzere çocuk oturma odasında ya da TV’nin bulunduğu yerde ders çalışırken TV’nin izlenilir olması durumuna ankete katılan velilerin % 13’ü her zaman, % 50’si bazen, % 43’ü hiçbir zaman cevabını vermiştir.

Dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan kişisel görüşme sonuçlarına göre ders çalışırken ailelerin yanlarında 26 kişi TV’yi açtığını, 36 kişi bazen açtığını, 50 kişi hiç açmadığını belirtmiştir. TV’den rahatsız olmaları durumunda TV’yi kapatmalarını istediklerinde ailelerinin TV’yi 60 kişi kapattığını, 34 kişi bazen kapattığını, 18 kişi ise hiç kapatmadığını söylemiştir.

Televizyonun çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir. Ebeveynler tarafından belki de çok fazla üzerinde durulmayan olumsuz etki çocuklarda bir konuya odaklanamama ve algılama sorunlarına neden olabilmektedir (Büyükbaykal, 2007:35). Bu nedenle ki çocukların ders çalıştıkları ortamda televizyonun açık olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Tablo 7. Verimli Ders Çalışma Konusunda Velilerin Bilgilerinin Olup Olmaması

Soru 7	“Verimli bir şekilde nasıl ders çalışılır?” konusunda bilgimim olmaması çocuğumun başarısını olumsuz etkilemektedir.	
	F	%
Evet	33	31,7
Bazen	17	16,3
Hayır	54	51,9
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,20	

Tablo 7’de görüldüğü üzere ailelerin verimli ders çalışma konusunda bilgilerinin olup olmamasının öğrenci başarısını olumsuz etkilediği yöndeki soruya % 31,7’si evet, % 16,3’ü bazen, % 51,9’u hayır cevabını vermiştir.

Hayır cevabını verenlerin yüzdesi çok olsa da velilerin öğrencilerin gelecek eğitim öğretim hayatlarından karşılaşacakları farklı sınav süreçlerinde başarılı olmaları için plânlı, programlı ve verimli ders çalışma konusunda bilgilenmeleri gerekmektedir.

Özel gereksinimi olan ve olmayan öğrencilerin ders çalışma becerilerini kazandırma yollarında öğretmenlerin uyguladıkları etkinliklerle kazanılan verimli ders çalışma davranışlarının çok fazla zaman geçirdikleri ev ortamında da anne babalar tarafından desteklenmeleri gerektiği kaçınılmaz görülmektedir. Anne babanın ve öğretmenin bu konuda sürekli olarak bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmaları, öğrencinin her iki ortamında da desteklenmesinin birinci ön koşul niteliği taşıdığı ifade edilmektedir (Kesiktaş; 2006:45).

Tablo 8. Veli Toplantılarına Katılma Durumu

Soru 8	Yapılan sınıf veli toplantılarına katılma sıklığınız nasıldır?	
	F	%
Hepsine	54	50,9
Bazılarına	46	43,4
Hiçbirine	6	5,7
Toplam (N)	106	100
Ortalama	1,54	

Tablo 8’de görüldüğü üzere, veli toplantılarına ankete katılan velilerin %50,9’u hepsine, %43,4’ü bazılarına katıldığını, % 5,7’si hiçbirine katılmadığını belirtmiştir.

Dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan kişisel görüşme verilerine göre öğrenci ailelerinin 71’i öğretmenle sadece toplantılarda, 24’ü toplantılarda ve toplantı dışında da, 12’si ara sıra öğretmenle görüşmeye gelmekte, 5’i de hiç görüşmeye gelmediği belirtilmiştir.

Soruyla ilgili benzer bir çalışma sonucuna göre 16 okul yöneticisinin okul-aile işbirliğinin sağlanabilmesi öğrenci velilerinden beklenti olarak velilerin okul etkinliklerine ve toplantılara aktif olarak katılması gerektiği cevabını verdikleri görülmüştür (Gökçe, 2000:206).

Ayrıca Karakaya (2012: 75)'nin 335 adet ilköğretim öğrenci velisi ile yaptığı bir anket çalışmasında “yapılan bütün veli toplantılarına ve diğer aile etkinliklerine katılıyor musunuz” sorusuna ilişkin 311 veli hayır, 24 veli evet sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Gerek bu çalışmanın gerekse literatür taramasındaki sonuçlarının birbirine paralellik gösterdiği, velilerin veli toplantılarına katılmalarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Veli Toplantıları Dışında Velilerin Öğretmenle Görüşmesi

Soru 9	Veli toplantıları dışında da okula öğretmeninizle görüşmeye ne kadar sıklıkta gidersiniz?	
	F	%
Sık sık	6	5,7
Ara sıra	78	74,3
Hiç	21	20
Toplam (N)	105	100
Ortalama	2,14	

Tablo 9’da görüldüğü üzere, veli toplantıları dışından velilerin % 5,7’si sık sık, % 74,3’ü ara sıra öğretmenle görüşmeye geldiğini, % 20’si ise öğretmenle görüşmeye hiç gelmediğini belirtmiştir. Öğrenci kişisel görüşmelerinde 71 kişi ailelerin sadece veli toplantılarında, 24 kişi toplantı ve dışında da, 12 kişi ara sıra, 5 kişi de hiç okula gelmediğini belirtmiştir.

Tablo 8, Tablo 9 ile öğrenci kişisel görüşme verileri dikkate alındığında velilerin çoğunluğunun öğretmenle sık sık irtibat hâlinde olmadıkları görülmektedir. Oysaki öğrenci başarısında ve davranış kalitesinde her zaman vurgulanmakta olan öğretmen-veli-öğrenci işbirliğinin sağlanabilmesi için velilerin öğretmenle diyalog hâlinde olmaları gerekmektedir. Velilerin sadece toplantılarda değil toplantı dışında da sık sık okula gelmeleri gerekmektedir. Öğretmen, veli, öğrenci, okul işbirliği eğitimin kalitesini arttırmada şart olarak gözükmektedir. Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede (kişisel görüşme, 2014) de belirtildiği üzere okula velisi gelen öğrenci kendini mutlu ve daha da bir güvende hissetmekte olduğu, öğrencinin durumunun veliyle sürekli görüşülmesinin de olan başarı ve davranışlarda görülen aksaklıkların giderilmesini ya da başarı

durumunun aynı düzende devam ettirilmesini sağlamaya katkı sağladığı belirtilmektedir.

Tablo 10. Anne Babanın Kitap Okuma Alışkanlığı

Soru 10	Anne ve baba olarak hangi sıklıkta kitap okursunuz?	
	F	%
Her zaman	14	13,2
Bazen	69	65,1
Hiçbir zaman	23	21,7
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,08	

Tablo 10’da görüldüğü üzere anne baba olarak kitap okuma sıklıkları hakkında ankete katılan velilerin % 13,2’si her zaman, % 65,1’i bazen kitap okuduklarını, % 21,7’si ise hiçbir zaman kitap okumadıklarını belirtmiştir.

Dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan kişisel görüşme verilerine göre öğrenci annelerinin 44’ü evet okuyor, 23’ü bazen okuyor, 45’i hiç okumuyor; öğrenci babalarının 38’i evet okuyor, 29’u bazen okuyor, 45’i hiç okumuyor olduğu belirtilmiştir.

Tablo 11. Aile İle Birlikte Kitap Okunması

Soru 11	Ailenizle birlikte beraber kitap okur musunuz?	
	F	%
Evet	20	18,9
Bazen	44	41,5
Hayır	42	39,6
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,20	

Tablo 11’de görüldüğü üzere ankete katılan ailelerin % 18,9’u ailece kitap okudukları, % 41,5’i bazen ailece kitap okudukları, % 39,6’sı ailece hiç kitap okumadıkları belirtilmiştir.

Öğrenci kişisel görüşme sonuçlarına göre 32 kişi evet aileleriyle birlikte kitap okuduklarını, 35 kişi aileleriyle bazen kitap okuduklarını, 45 kişi aileleriyle hiç beraber kitap okumadıklarını belirtmiştir.

Tablo 10 ve Tablo 11'deki veriler bize araştırmaya katılan ailelerin yaşamlarında kitap okumaya ne ölçüde yer verdikleri hakkında bilgi vermektedir. Anne babanın ve aile ile birlikte kitap okuma etkinliğinin çoğunlukla bazen olduğu görülmektedir. Oysa ki kitap okuma alışkanlığı çocuğa evde de sevdirmesi gerekmektedir. Çünkü kitap okuma alışkanlığı ve dikkatli kitap okuma yapan bireylerin okumalarının düzgün olacağı düşünülmektedir. Bireylerin özellikle de çocukların okuma becerilerinin gelişmesi için gerek okulda öğretmenlerin gerek evde ailelerin çocuklara örnek olmaları gerekmektedir. Evde çocuğa örnek olacak ailesidir. Çocuğa kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çocuğa kitap sevgisinin aşılması ve kitap okumanın sevdirmesi gerekmektedir.

Literatür taramasında incelenen bir araştırmada da 10 sınıf öğretmeniyle yapılan kişisel görüşme sonuçlarına göre okuma problemlerinin çocuklar üzerinde okuduğunu anlamama, özgüven eksikliği, diğer derslerini olumsuz etkileme, derse katılım kalitesini düşürme, sosyal ilişkilerini etkileme, sınıfın huzurunu bozucu şeyler yapmasına ve kendini ifade edememesine neden olduğu belirtilmiştir (Altun ve vd., 2011:92) .

Okuma sorunlarının önlenmesinde kitap okuma alışkanlığı ve kitapları okuma davranışlarının etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenledir ki velilere kitap okumanın önemi ve başarıya etkileri hakkında aile eğitimleri verilmesi gerektiği ve bunun da okul sosyal hizmeti çalışmaları takip edilerek ile yapılabileceği düşünülmektedir. Çünkü çocuğun başarı durumunu olumsuz etkilenmesinin nedeni eğer ailenin kitap okuma alışkanlığı ve kitap okumaya karşı tutumu ise bu konularda ailelerin bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Tablo 12. Çocuğun Fikirlerine Değer Verilip Verilmemesi

Soru 12	Çocuğunuzun okul ve derslerle ilgili fikirlerine değer verip onu dinler misiniz?	
	F	%
Evet	89	84,0
Bazen	12	11,3
Hayır	5	4,7
Toplam (N)	106	100
Ortalama	1,20	

Tablo 12’de görüldüğü üzere ailelerin % 84,0’ü çocukların okul ve derslerle ilgili fikirlerine değer verip dinlediğini, % 11,3’ü bazen dinlediğini, % 4,7’si hiç dinlemediğini belirtmiştir.

Öğrenci kişisel görüşme verilerine göre, öğrencilerden 39 kişi yalnızca anne, 15 kişi yalnızca baba, 51 kişi anne ve baba, 5 kişi abi, abla ya da akrabanın onların fikirlerine değer verip onları dinlediği cevabını vermiş, 4 kişi de ailede hiç kimsenin onların fikirlerine değer vermediğini belirtmiştir.

Dinleme becerisi evde öğrenildiği düşünülen bir beceri olarak görülmektedir. Çünkü “çocukların kendilerini dinlemediğinden yakınan anne babalar dinleme konusunda çocuklarına iyi örnek olmamışlar demektir” (Çankırlı, 2011:146). Okulda kaliteli ders işlenebilmesi ve öğrencinin başarısında etkili olan dinleme becerisini varlığı için ailelerin çocuklarına dinlemeyi evde öğretmeleri gerekmektedir. Bu nedenle velilerin çocuklarını onları dinleyerek yetiştirmeleri gerekmektedir.

Tablo 13. Çocukla Evde Vaktin Değerlendirilme Şekli

Soru 13	Evde çocuğunuzla birlikte nasıl vakit geçirirsiniz?	
	F	%
TV izleyerek	53	50
Kitap okuyarak	37	34,9
Oyun oynayarak	26	24,5
Diğer	32	30,2

Tablo 13’de görüldüğü üzere ailelerin % 50’si çocuklarıyla TV seyrederek, %34,9’u kitap okuyarak, % 24,5’i oyun oynayarak vakit geçirdiklerini belirtmiştir. % 30,2 cevabıyla diğeri işaretleyen veliler çocuklarıyla gezerek, ders çalışarak, sohbet ederek, Kur’ an-ı Kerim okuyarak, bunların hepsini yaparak, yemek yiyerek, çocuğun yapmak istediği şeyleri yaparak, konuşarak, bilgisayarla vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Ebeveyn, çocuğuyla gazeteler ve izlenen televizyon programları, okunan kitaplar ve günlük olaylar hakkında konuşmalı, etkileşimde bulunmalı, hayvanat bahçesi, müze ve kütüphane gibi yerleri ziyaret etmeli, kültürel etkinliklere katılmalı ve onun sözcük bilgisini ve sözel iletişim yeterliliklerini arttırma konusunda desteklemelidir (Tutkun, 2005:188).

Tablo 14. Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Velilerin Neler Yaptıkları

Soru 14	Çocuğunuzun eğer bir öğrenme güçlüğü varsa bunun giderilmesi için neler yapıyorsunuz?	
	F	%
Öğretmenimize danışırız.	52	49,1
Okul Rehberlik Servisiyle görüşürüm.	28	26,4
Bir uzmandan destek alırım.	15	14,2
Hiçbir şey yapmam.	4	3,8
Bu konuyla ilgili çeşitli kitaplar okurum.	12	11,3
Bu konuyla ilgili seminerlere katılırım.	8	7,5
Diğer	17	16,0

Öğrenme güçlüğü öğrencilerin ders başarısını etkileyen bir faktör olarak kabul edilmektedir. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde ailelerin yapmaları gerekenler diğer velilerin yapmaları gerekenlere göre biraz daha dikkat istemektedir. Öğrenme güçlüğü her derste görülmediği gibi bazı derslerin bazı konularında da görülebilmektedir.

Tablo 14’de çocukların öğrenme güçlüğü olduğu durumunda neler yaptıkları incelendiğinde, % 49,8’i öğretmenleriyle görüşeceklerini, % 26,4 okul rehberlik servisiyle görüşeceklerini, % 14,2’ü bir uzmandan destek alabileceklerini, % 3,8’i hiçbir şey yapmayacaklarını, %11,3’ü bu konuyla ilgili çeşitli kitaplar okuyacaklarını, % 7,5’i bu konuyla ilgili çeşitli seminerlere katılacaklarını belirtmişlerdir. % 16,0’sı ise diğer cevabını vermektedir. Diğer cevabını işaretleyenler bu konuyu internetten araştırabileceğini, ne yapması gerekirse onu yapacağını, yardımcı kitaplar alacağını, anne babayla beraber ders çalıştıracaklarını belirtmişlerdir. Bazı veliler çocuklarında öğrenme güçlüğü olmadığını, bir kısmı da gece gündüz ders çalış diye yalvarsa da öğrencinin kendinin ders çalışmadığını belirtmiştir.

Uysal (2013:4)’a göre ebeveynlerin çocuklarını akranlarına bakarak onlardaki farklı gelişimi fark edebilmeleri mümkün olmaktadır. Ancak birçok ailenin bu sorunu görmezden gelmesi, bir kısmının nereden yardım alacağını bilememesi, bir kısmının da çocuklarındaki farklı gelişimi sorun olarak görmemesinden ya da yanlış yönlendirmelerden dolayı tanı konmakta geç kalınmaktadır.

Özel öğrenme güçlüğü ailelerin öğrenci başarısında dikkat etmeleri gereken bir husustur. Özel öğrenme güçlüğü konusunda ailelere okul sosyal hizmeti uzmanlarınca yönlendirici, bilgilendirici ve rahatlatıcı hizmetlerin verilmesinin faydalı olacağı

düşünülmektedir. Çünkü ebeveynlerin bu konuda yanlış bilgi sahibi olmaları ya da psikolojik olarak kendilerini kötü hissedebilmelerinden dolayı özel öğrenme güçlüğü için velilerin geç yönlendirilmesi özel öğrenme güçlüğü tanısının konma zamanını geciktirmekte ve öğrencilere de zamanında faydalı olunamamaktadır.

Tablo 15. Çocuğun Davranış Problemlerine Ailenin İlgisi

Soru 15	Çocuğumun davranış problemlerini çözmede aile olarak gereken ilgiyi gösteririz.	
	F	%
Her zaman	95	89,6
Ara sıra	10	9,4
Hiçbir zaman	1	0,9
Toplam (N)	106	100
Ortalama	1,11	

Tablo 15’de görüldüğü üzere çocuğun davranış problemlerini % 89,6 aile her zaman çözmeye çalıştıklarını, % 9,4’ü ara sıra çözmeye çalıştıklarını, % 0,9’u da hiç çözmeye çalışmadıkları belirtilmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının sinir sisteminden, okul ortamından, aile ve özel yaşamdan, öğretmenden ve kitle iletişim araçlarından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Kılıç Özmen, 2012:36-37).

Hangi nedenden kaynaklanırsa kaynaklansın ailelerin istenmeyen davranışların nedenlerini araştırıp bunların çözüme kavuşturulması için öğretmenle işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Ailenin çocuğun davranışlarını gözlemlemesi de hem kendi çocuğu hem de diğer çocuklar için önem arz etmektedir. Ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere çocuklarda görülen davranış sorunlarının çözümü hakkında mutlaka destek olacak, yol gösterecek ve çözüme odaklı eğitimler düzenlenmesine yardımcı olacak bir okul sosyal hizmet çalışmasına gerek duyulmaktadır. Bu çalışmalar öğretmen, rehber öğretmen, veli ve öğrenci arasında koordineli olarak yapıldığında sorunların çözülmesine yardımcı olunacağı düşünülmektedir.

Tablo 16. Velilerin Okuldaki Aile Seminerlerine Katılma Durumu

Soru 16	Ailelere yönelik okulda verilen seminerlere katılma sıklığınız nedir?	
	F	%
Her zaman	22	20,8
Ara sıra	60	56,6
Hiçbir zaman	24	22,6
Toplam (N)	106	100
Ortalama	2,01	

Tablo 16’da görüldüğü üzere okulda ailelere yönelik verilmekte olan seminerlere ankete katılan velilerin % 20,8’i her zaman katıldığını, % 56,6’sı ara sıra katıldığını, % 22,6’sı hiçbir zaman katılmadığını belirtmiştir.

Aile katılımı öğrenci başarısına olumlu katkı sağlamaktadır. Aile içinde yaşanan olumsuzluklar ve ebeveynlerin yanlış tutumları da öğrenci başarısını düşürmektedir. Çocuğun başkalarıyla kıyaslanması, anne baba ilgisizliği, düşük gelir ve eğitim düzeyi, anne baba arasındaki iletişim eksikliği ve geçimsizlik, ailesi tarafından yeterince destek ve kabul görememe, ailenin çocukları yeteri kadar sosyal aktivitelere yönlendirmemesi gibi nedenler akademik başarının düşmesinde etkili olmaktadır (Ceylan ve Alkar, 2010:40). Aileleri yakından ilgilendiren yukarıdaki gibi durumlarla ilgili verilmesi mümkün gözükten seminerlere hem öğrencilerin başarılarının artmasına yardımcı olmak hem de çocukların gelişim özellikleri hakkında bilgilendirilmek için katılmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 17. Düzenli Ders Çalışma Alışkanlığı

Soru 17	Çocuğunuzun düzenli ders çalışma alışkanlığı var mı?	
	F	%
Evet	72	67,9
Kısmen	27	25,5
Hayır	7	6,6
Toplam (N)	106	100
Ortalama	1,38	

Tablo 17 incelendiğinde ankete katılan velilerin çocuklarının % 67,9’unun evet ders çalışma alışkanlığının olduğunu, % 25,5’inin kısmen düzenli ders çalışma alışkanlığı

olduğunu, % 6,6'sının düzenli ders çalışma alışkanlığının olmadığını belirttiği görülmüştür.

Öğrencilerin düzenli ders çalışma alışkanlığı olsa da velilerin çocuklarının derslerine nasıl çalıştıklarını, çalışmalarının uzun süreli değil, verimli, etkili ve plânlı olması gerektiğini takip etmeleri gerekmektedir.

Tablo 18. Çocuğun Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekli

Soru 18	Çocuğunuz boş zamanlarını nasıl değerlendirir?	
	F	%
Kitap okuma	45	42,5
Soru çözme	22	20,8
TV izleme	45	42,5
Spor yapma	34	32,1
Müzik dinleme	19	17,9
Bilgisayarda oyun oynama	28	26,4
Resim yapma	19	17,9
Diğer	8	7,5

Tablo 18 incelendiğinde ankete katılan velilerin çocuklarının boş zamanlarını değerlendirirken % 42,5'inin kitap okumayı, % 20,8'nin soru çözmeyi, % 42,5'nin TV izlemeyi, % 32,1'nin spor yapmayı, % 17,9'unun müzik dinlemeyi, % 26,4'ünün bilgisayarda oyun oynamayı, % 17,9'unun resim yapmayı tercih ettiği görülmektedir. Diğer cevabını işaretleyen % 7,5'i sokakta oynamayı, arkadaşlarıyla oynamayı, genelde hepsini yaptıklarını, ders çalıştıklarını, top oynadıklarını, dışarıda arkadaşlarıyla vakit geçirdiklerini belirtmektedirler.

Boş zamanlarda matematik ve coğrafya bilmeceleleri, bulmaca çözümü satranç gibi zihinsel etkinlik gerektiren oyunlar, resim ve desen çalışmaları dikkatin gerektiği anlarda daha kolay toplanmasını sağlamaya yardımcı olacağı belirtilmektedir (Karaca, 2014).

Velilerin çocukların başarılarını olumlu yönde etkileyecek etkinlikler hakkında bilgi sahibi olmaları ve evde çocuklarını bu yönden de kontrol etmeleri, yönlendirmeleri gerekmektedir. Hatta bazı etkinliklerin ailece yapılması aile bireyleri arasındaki ilişkinin güçlenmesinin katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Tablo 19. Evde Çocuğun Başarısını Ödüllendiren Kişi

Soru 19	Evde çocuğunuzun başarı durumunu ödüllendiren kişi kimdir?	
	F	%
Anne	84	79,2
Baba	76	71,7
Akraba	19	17,9
Kardeş	22	20,8
Arkadaş	1	0,9
Hiç kimse	4	3,8
Diğer	17	16,0

Tablo 19'daki verilere göre evde çocuğun başarısını ödüllendiren kişilerin % 79,2'si anne, % 71,7'si baba, % 17,9'u akraba, % 20,8'i kardeş, % 0,9'u arkadaş, % 3,8'i hiç kimse olduğu görülmüştür. % 16,0 olan diğer kısmında ise babaanne, dedesi, ablası, dede, aile bireylerinin hepsi, anneanne cevapları ifade edilmiştir.

Tablo 20. Okul Dışında Okul Başarısını Arttırmak İçin Yapılanlar

Soru 20	Çocuğunuzun okul başarısını arttırmak için okul dışında neler yapıyorsunuz?	
	F	%
Özel ders aldırıyorum.	5	4,7
Dershaneye gönderiyorum.	9	8,5
Çocuğumun derslerine ben kendim de çalışarak yardımcı olmaya çalışıyorum.	70	66,0
Diğer	26	24,5

Tablo 20'de görüldüğü üzere, çocuklarının başarılarını arttırmak için okul dışında ankete katılan ailelerin % 54,7'si özel ders aldirdiğini, % 8,5'i dershaneye gönderdiğini, % 66,0'sı çocuğun derslerine kendilerinin de çalıştığını, % 24,5'i diğer kısmını ifade etmişlerdir. Diğer kısmı cevabının içerisinde veliler okul başarısını arttırmak için çocukla konuştuklarını, ona nasihat ettiklerini, ödevlerini düzenli yapmasını sağlamasına gayret ettiklerini, kendilerinin ders çalıştırdıklarını, baba ya da akrabayla ders çalıştıklarını, ablanın ders çalıştırdığını, kardeşinden yardım aldıklarını, test kitapları alıp çözmesini sağladıklarını, okul dışında sosyal ve sanatsal etkinliklere katılmasını sağladıklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan velilerden 10 kişi de bu soruyu boş bırakarak çocuğunun başarısını arttırmak için neler yaptıklarını işaretlemeyip hiçbir şey yapmadıklarını yazarak belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve gerekli görülen öneriler şöyle sıralanmaktadır:

Milli eğitim sisteminde ilkokul eğitimi temel oluşturmaktadır. İlkokullarda eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan mevzuatlara, yönetmeliklere ve kanun hükmünde kararnamelere göre yapıldığı görülmektedir. İlkokullarda eğitim öğretim faaliyetleri öğretmen, okul, öğrenci ve çevre faktörlerinin birbirleriyle etkileşimi ile sürdürülmektedir.

İlkokul çağındaki çocukların genel özelliklerine bakıldığında somut gelişimsel evrede olmaları ve öğrenmelerinde rol model olarak öğrenme faktörü nedeniyle eğitimlerinde aile, öğretmen, arkadaş ve çevrelerinden etkilenmeleri söz konusu olmaktadır. Bu nedenle ilkokula hazırlık olması açısından hem okul öncesi dönemde hem de ilkokul döneminde çocuk çevresinden gördüklerinden etkilendiğinden bu dönemlerdeki eğitime dikkat edilmesi gerekmektedir.

Çocuğun ilkokul eğitiminde başarılı olabilmesi için ailenin önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir. Çünkü eğitim okulda değil ailede başlamaktadır. Bu nedenle okula hazırlık olması nedeniyle doğumdan ilkokula kadar olan süreci kapsayan okul öncesi dönemde başlayan eğitim önem arz etmektedir. Bu süreçte okula hazırlık olması amacıyla ailelerin birtakım sorumlulukları yerine getirmeye dikkat etmeleri ve bunun ilkokul sürecinde de okul, veli işbirliği ile devam ettirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çocukta görülmesi muhtemel olabilecek davranışsal sorunların çözümü için de ailenin öğretmene destek vermesinin gerekliliği olduğu belirtilmiştir.

İlkokulda eğitimin kalitesini artırmak için aile desteğine ihtiyaç vardır. Bunun için okul, aile işbirliğinin mutlaka sağlanması gerekmektedir. Bu işbirliğinde çocuk gelişimi, başarının artırılması için neler yapılabileceği ve aile içi ve aile çevre ilişkilerinde nelere dikkat edilebileceği hakkında profesyonel, plânlı ve düzenli bir şekilde verilecek okul sosyal hizmeti uygulamalarında yer almasının faydalı olacağı düşünülen aile eğitimlerine ve aileye yol gösterici uygulamalarına ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu uygulamaların öğretmen, veli, öğrenci ve okul arasında işbirliği ile yapılması gerektiği belirtilmiştir. Çeşitli davranış, uyum ve gelişim sorunları yaşayan

çocukların ailelerin hem kendi çocuklarının hem de çocuklarıyla beraber aynı sınıfta okuyan diğer çocukların başarıları için gereken ilgiyi ve mücadeleyi göstermeleri gerekmektedir. Bunun için de ailelere destek hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Bu destek hizmetlerinin de okul-aile işbirliğini de sağlayıp desteklemesi açısından okul sosyal hizmeti kapsamında yapılması gerektiğinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anne baba tutumlarının çocukların eğitiminde etkili olduğu belirtilmiştir. Anne baba davranışlarının tutarlı olması gerektiği vurgulanmıştır. Anne baba çocuk ilişkisinde karşılıklı anlayış, diyalog, paylaşım, empati ve sevginin yer alması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Çocuk eğitiminde aile fertlerinin yanında akraba, çevre ve arkadaş faktörlerinin de etkili olduğuna dikkat çekilmiştir.

Anne baba eğitiminin değişen toplumsal özelliklerin, eğitim dünyasının ve arkadaş çevresinin çocuk ve çocuğun okul başarısı üzerindeki etkileri de düşünüldüğünde sadece ilkokula kadar olan süreç içerisinde değil, doğum öncesinden başlayıp zorunlu eğitim basamakları boyunca da devam ederek verilmesi gerekmektedir.

İlkokul eğitiminin kalitesinin artırılması için ailenin çocuğa sorumluluk bilincini kazandırma, plân yapma, düzenli olma, uykuya, beslenmeye dikkat etme, araç gereçleri tam getirme, televizyon saatlerini ve programlarını izleme alışkanlığını ayarlama, gezi gözlem faaliyetlerini yapma, spora ya da beceri alanlarına teşvik etme gibi faaliyetlere dikkat etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anne-baba-çocuk ilişkileri ve anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkileri dikkate alındığında ve bunların çocuğun okul yaşantısını da etkilediği düşünüldüğünde ailelerin bu konularda eğitilmeleri gerektiği kanısına varılmaktadır. Aile eğitimi ve aile danışmanlığı hizmetlerinin okul-aile işbirliğinin sağlanmasına da katkı sağlaması için okul sosyal hizmeti uygulamaları ile yapılabileceği düşünülmektedir. Bu eğitimlerin verilmesinde yerel yönetimlerin, muhtarların ya da sivil toplum örgülerinin de katkıda bulunmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Okul rehberlik servislerince aile eğitim programları kapsamında çeşitli seminerler verilse de ankete katılan velilerin bu seminerlere ara sıra katıldıkları görülmektedir. Oysa ailelerin çocuk gelişiminde, öğrenme gücü, ergenlik, davranış problemleri ve çözüm yolları, verimli ders çalışma vb. gibi konularda bilgilenmeleri için hazırlanan bu

seminerlere katılmaları gerekmektedir. Bu katılımların sağlanmasında okul sosyal hizmetinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede velilerin veli toplantıları dışında öğretmenle genellikle görüşmeye gelmedikleri, veli toplantılarına katılan velilerin de yeterli sayıda olmadığı ve veli toplantılarına katılmayan veliler olduğu belirtilmiştir. Ancak velilerin okulda size maddi yardım yapılacaktır denildiğinde ise okula geldiği belirtilmiştir.

Veli anket sonuçları ve öğrenci kişisel görüşme verilerine göre velilerin çoğunlukla veli toplantılarına katıldığı, ancak veli toplantısı dışında öğretmenle görüşmeye sık gitmeyip ara sıra görüşmeye gittikleri belirtilmiştir.

Oysa ki veli toplantıları okul-aile işbirliğinin sağlanmasının temelini oluşturacak bir uygulamadır. Bu nedenle okul aile işbirliğinin sağlanması için veli toplantıları dışında da velilerin öğretmenlerle görüşmesi ve öğretmenlerle diyalog hâlinde olması gerekmektedir. Bu görüşmelerin sistemli, düzenli bir şekilde amaca hizmet etmesi için gerek rehber öğretmenler, gerek sınıf öğretmenlerinin de desteğiyle bir ekip çalışması çerçevesinde olması gerektiği düşünülen okul sosyal hizmeti birimleri kurulmalıdır. Okul sosyal hizmeti uygulamalarının hem aile eğitimlerine hem de okul-aile işbirliğinin kuvvetlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anket sonuçları ve öğrencilerle yapılan kişisel görüşme verileri de dikkate alındığında velilerin çoğunluğunun öğretmenle sürekli olarak bir irtibat hâlinde olmadıkları, sadece veli toplantılarına katıldıkları görülmektedir. Hatta ankete katılan velilerin bazılarının veli toplantılarına katılmadıkları görülmüştür. Oysa ki öğrenci başarısında ve öğrencinin davranış kalitesini arttırmada etkili olduğu düşünülen öğretmen-veli-öğrenci işbirliğinin sağlanabilmesi için velilerin öğretmenle irtibatını sıklaştırması gerekmektedir. Velilerin sadece toplantılarda değil toplantı dışında da okula gelmeleri gerekmektedir. Okul-veli işbirliğinin ise öğretmenin işine karışacak şekilde eğitime katkı sağlamada kendi üzerine düşen görevleri yapacak şekilde olmalıdır.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede öğrencilerin günlük ders programına göre ders araç gereçlerini eksik getirdikleri ifade edilmiştir. Bu durum ailelerin çocukların ders araç gereçlerini yeterince kontrol etmedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ders araç gereçlerinin tam getirilmesi öğrencinin ders başarısında ve derslerini tam

işleyebilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Çocukların evde araç gereçlerini hazırlamasında ailenin destek olması gerekmektedir. Ders programından ailenin haberi olması gerekmektedir. Velinin çocuğa araç gereçleri akşamdan hazırlama alışkanlığını kazandırması ve bu konudaki kontrolünü de düzenli bir şekilde yapması gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede bazı öğrencilerin kahvaltı yapmadan okula geldikleri, bu kahvaltı eksikliğinin ise çocuğa para verilip kantin gıdalarıyla giderilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Oysaki kahvaltı tüm bireyler için beslenmede en temel öğün olarak kabul edilmektedir. Velilerin çocuklarına kahvaltı hazırlamaya dikkat etmeleri gerekmektedir.

Anket sonuçları ve öğrenci kişisel görüşme verilerinden öğrencilerin ödevlerine daha çok annenin yardım ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin ödevlerine hiç kimsenin yardım etmediği sonucuna da ulaşılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede ailelerin verilen ödevleri kendilerinin yapmaya çalışmalarının sorun olarak görüldüğü belirtilmiştir. Ödevlerin öğrenciye verildiği, veliye verilmediği, velinin ancak yardımcı olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak öğrencilere verilecek olan etkinliklerin de öğrenci tarafından yapılabilecek nitelikte olması, öğrenci performansına uygun olması gerekmektedir. Öğretmenlerin de bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede ailelerin çocuklarına aşırı baskıcı ya da aşırı serbest yaklaşımlarının ve çocuğa izlettirilen filmlerin niteliğinin çocukların davranışlarında olumsuz etkilere neden olduğu belirtilmiştir. Bunların sınıf içi ve sınıf dışı davranışlarda da etkili olduğu vurgulanmıştır. Ailelere bu konuda çok ciddi sorumluluklar düşmektedir. Ailelerin çocuklara nasıl yaklaşmaları konusunda kendilerini eğitmeleri, çocukların izleyeceği filmleri önceden kontrol etmeleri, çocuklara onların yaşlarına ve gelişimlerine uygun olmayan filmleri izlettirmemeleri gerekmektedir.

Anket sonuçları ve öğrenci kişisel görüşme verilerine göre ailede anne babanın bazen kitap okudukları, annelerin babalara göre daha fazla kitap okudukları, aileyle birlikte ise bazen kitap okunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çocukla beraber ya da ona örnek olacak şekilde kitap okumaya

dikkat edilmesi gerekmektedir. Bazı ailelerin sosyo-ekonomik seviyelerinin çeşitli ve devamlı kitap alma açısından yeterli olmadığı da düşünüldüğünde kitap okuma alışkanlığının okullar aracılığıyla sağlanabileceği düşünülmektedir. Şöyle ki: İlkokulda her sınıfa velilerin cüzi miktarlarda yapacağı maddi katkılarla sınıfa alınacak veli düzeyindeki kitaplar ile bir sınıf veli kütüphanesi yapılmasının ve velilerin de mutlaka bu kitapları okumalarını sağlayacak çalışmaların yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Böylece anne babaların kitap okuma konusunda çocuklarına örnek olmaları da sağlanmış olabilecektir. Çünkü aile bireylerinin kitap okuma alışkanlıklarının yeterli düzeyde olmadığı bir ortamda çocuğa, özellikle de 21. Yüzyıl teknolojisinin getirdiği dijital ortamlarla çok fazla karşılaşan çocuğa, sadece kitap oku demek yeterli gözükmemektedir. Aileler için oluşturulacak sınıf ya da okul kütüphanesi kitaplarından hangisini neden okuması gerektiği ya da hangi kitabın ona istediği bir konuda faydalı olabileceği konusunda velilere yardımcı ve yol gösterici olması açısından sosyal çalışmacılara okullarda ihtiyaç duyulmaktadır. Okullarda çalışacak sosyal çalışmacıların koordineli çalıştığı okul sosyal hizmet birimlerinin kurulması gerekmektedir.

Velilerin çocuk gelişimi, çocuğa yaklaşım, çocukların başarısını artırma, nitelikli anne ve baba olma konusunda bilgi sahibi olmak için kitap okuması ve kendilerini bu konuda geliştirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle aile fertlerinin kitap okuyarak çocuğa örnek olması ve birlikte kitap okumaları gerekmektedir. Okul sosyal hizmet çalışmalarında okuma yazma bilmeyen ailelere yardımcı olucu, kitap okumayı teşvik edici etkinliklere de yer verilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede çocuklarda temizlik alışkanlıkları konusunda sıkıntılar olduğu, öz bakım becerilerini yapamayan, el yıkama vb. gibi alışkanlıkları kazanamayan çocuklar bulunduğu, okul çantaları çok kirli olan öğrencilerin görüldüğü, çantalarda kâğıtların, beslenmelerin, kitapların birbirine karıştığı, yani kirli çantalarla çocukların okula gönderildiği belirtilmiştir. Çocuklara el yıkama, öz bakım becerilerini edinme, düzenli ve temiz olma vb. davranışların aile tarafından kazandırılması, okulda ise bunların öneminin anlatılarak pekiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ailenin bu konuda üzerine düşen görevleri yapıp çocuklarına kişisel bakım eğitimini vermeleri ve

temizlik alışkanlıklarına dikkat etmelerini öğretmeleri, çocukların çantalarını, kıyafetlerini kontrol etmeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede ilkokul seviyesindeki bir çocuğun bilgi anlamında yarışacakları bir rekabet ortamı bulunmamasına rağmen çocukların okula karşı ilgisiz olmalarının ailelerin okula verdikleri değerle ilgili olduğu ifade edilmiştir. Okula karşı tutumunun olumlu yönde geliştirilmesi için velilerin bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede ailelerin çocukların yanında öğretmenler hakkında yaptıkları konuşmaların ve bu konuşmaların çocuklar tarafından duyulmasının çocukların gözünde öğretmen otoritesini yıkmaya sebebiyet verdiğini ve bunun da öğretmen öğrenci ilişkisini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Velilerin öğretmenin tutum ve davranışlarından hoşlanmama durumları olsa da bunu çocuğun yanında belirtmemeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede evlerde plân, program, kural kavramlarıyla tanışmayan çocukların okula geldiklerinde kurallara uyma , plânlı ve programlı yaşama kavramlarını kavrama, uygulama ve sorumluluklarını yerine getirme, çevresini temiz tutma gibi konularda sıkıntılar yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca çevreyi temiz tutma hakkında da velilerin çocuklarıyla konuşmalarının ve örnek olmamalarının gerektiği ifade edilmiştir.

Ailelerin sene başında çocukla beraber, okul ders programına göre çocuğun ne zaman ders çalışacağına ilişkin bir ders çalışma plânı hazırlamalarının ve onun aile tarafından kontrol edilmesinin öğrenci başarısı açısından önem arz ettiği öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede belirtilmiştir. Ailelerin çocukla beraber ders çalışma plânını hazırlamaları ve çocuğun bu plâna uyup uymadığını kontrol etmeleri gerekmektedir.

Veli anketine göre ailelerin verimli ders çalışma konusunda bilgi sahibi olmamalarının çocuğun başarısını olumsuz etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin verimli ders çalışma hakkında bilgi sahibi olmamalarının başarıyı etkilemediği sonucuna ulaşılmış olsa da öğrencilerin gelecek eğitim öğretim hayatlarında karşılaşacakları farklı sınav süreçlerinde başarılı olmaları için plânlı ve programlı çalışma hakkında, verimli ders çalışma konusunda velilerin bilgileneceklerinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Verimli

ders çalışma konusunda ailelerin öğretmenlerden, rehber öğretmenden, okulda yapılan seminerlerden, farklı kaynaklardan yararlanmaları gerekmektedir.

Veli anketine göre dördüncü sınıf öğrencilerinin düzenli ders çalışma alışkanlıkları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlkokulda düzenli ders çalışma alışkanlığının kazanılması ilerleyen eğitim hayatında etkili olmaktadır. Bu nedenle ailelerin düzenli, plânlı ve programlı ders çalışma alışkanlığını edindirmede öğretmenle işbirliği içinde olup bunu öğrenciye kazandırmaya çalışmaları gerekmektedir. Ailenin öğrencinin düzenli ve plânlı ders çalışma alışkanlığının da sıkı takipçisi olması gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olması, okulda anlatılan konuları iyi bilmemeleri öğrencilerin derslerinin evde desteklenmesini engellemektedir. Bu nedenle de evlerde kaliteli ders tekrarları yapılamamaktadır. Bu sıkıntının giderilebilmesi için belki veli toplantılarında okulda işlenen konu başlıkları hakkında velilerin bilgilendirilme çalışmalarının ve velilere anlamadıkları konular hakkında çocuklarına yardımcı olmaları açısından bilgilendirici bilgiler verme çalışmalarının yapılabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede velilerin çocuklarını çok iyi tanımadıklarını ve çocuklarının performanslarının neler olduğunu bilmemelerinden dolayı çocuklardan yüksek performans beklentisi içine girdikleri belirtilmektedir. Aslında her öğrencinin performansına yönelik ailelerin evde yapacağı takviyelerin neler olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Bunun da ancak iyi bir öğretmen-veli işbirliği ile sağlanabilmesi mümkün gözükmemektedir. Bu noktada velilerin öğretmenin her öğrenciye vermeyi düşündüğü farklı takviyeleri, etkinlikleri gördüğünde çocuklar arasında ayrımcılık yapıldığı düşüncesine de kapılmaması gerekmektedir. Çünkü her öğrencinin sınıftaki potansiyeli farklı olmaktadır. Sınıflarda genel anlamda aynı seviyede ders işlenirken evde aileler tarafından çocukların performanslarına göre farklı takviyelerin yapılmasının onların başarılarının artmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede eğitimde emeksiz başarı beklemekte olan velilerin eğitime yaptıkları harcamaları gereksiz gördükleri fark edildiği belirtilmiştir. Velilerin her şeyi okuldan ve öğretmenden beklemeleri doğru bir davranış ve doğru bir düşünce olarak görülmemektedir. Velilerin mutlaka eğitim sürecine katılmaları gerekmektedir. Kendilerinin öğrenci konularını anlamadıklarını düşünüp kenara

çekilmelerinin söz konusu dahi olmaması, ailelerin çocukların defterlerini, kitaplarını kontrol etmeleri, yazılarına bakmaları, okumalarını takip etmeleri, günlük ders tekrarı yapma alışkanlıklarını kontrol etmeleri, günlük okulda öğrendiklerini sormaları onların, öğrenci başarısını arttırmak için yapabilecekleri arasında belirtilmiştir.

Veli anketinden aile problemlerinin çocuğun başarısına olumsuz etki yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, ilkokul çocukları rol model alan bir gelişim çağında bulunmaktadır. Anne, baba ya da yakın çevresinden birini örnek alan bir çocuk gerek sınıf içerisinde gerekse arkadaşlarıyla oyun oynarken aileden gördüğü davranışları göstermektedir. Ayrıca veli anketinden ailelerinin iş çokluğunun çocuklarıyla ilgilenmelerine mani olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerle birlikte yapılan kişisel görüşme sonuçlarına göre öğrencilerin çoğunun evinde ders çalışma ortamlarının olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin ders çalışma ortamı olarak kendi odalarını, evde bulunan diğer odaların uygun olan bir köşesini (örneğin; yatak odasında, oturma odasında) kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin evde ders çalışma ortamlarının bulunmasının onların başarılarına katkıda bulunduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle ailelerin çocuklarına evde ders çalışabilecekleri bir mekân oluşturmaları gerekmektedir. Her ailenin sosyo ekonomik seviyesi de düşünüldüğünde her ailenin çocuğuna ayrı bir oda hazırlaması bazen mümkün gözükmemektedir. Zaten ders çalışma ortamından kasıt ayrı bir oda hazırlanması değil, evde çocuğun rahatlıkla, kendini derse vererek ders çalışabileceği bir köşenin hazırlanmasıdır.

Velilerin çocuklar eğer yanlarında ders çalışıyorsa ki her çocuk ayrı bir odada değil bazen ısı ve ışık uygunluğu açısından herkesin oturduğu yerde ders çalışmak zorunda kalabilmektedir. Bu nedenle aile fertlerinin hep beraber oturduğu ortamda ders çalışmak zorunda olan çocukların yanında TV'yi açmamaya dikkat etmeleri gerekmektedir. TV'de bulunan program onlar için ne kadar önemli olursa olsun hiçbir şey çocuklarından daha değerli olmamaktadır. Velilerin bu konuda daha duyarlı olmaları gerekmektedir.

Veli anketi sonucunda ailelerin çocuklarıyla en çok televizyon seyrederek vakit geçirdikleri görülmüştür. Ayrıca ailelerin çocuklarıyla gezerek, ders çalışarak, sohbet

ederek, Kur' an-ı Kerim okuyarak, bunların hepsini yaparak, yemek yiyerek, çocuğun yapmak istediği şeyleri yaparak, konuşarak ya da bilgisayarla vakit geçirdiklerini belirtmektedirler.

Çocuklarında öğrenme güçlüğü olması durumunda ankete katılan velilerin daha çok öğretmenle ve okul rehber öğretmeniyle görüşülebilecekleri, bir uzmandan destek alınabileceği ya da bu konuyla ilgili çeşitli kitaplar okuyabileceklerini belirttikleri görülmüştür. Ankete katılan velilerden davranış problemlerini her zaman ve ara sıra çözmeye çalışan ya da bunun için hiçbir şey yapmayan velilerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede sınıf içerisinde görülen bir tane olumsuz davranışı olan öğrencinin tüm sınıfı etkilediği, çünkü çocukların model alarak öğrenme çağında oldukları, velilerin her zaman ve hassasiyet içerisinde bu konuda daha duyarlı olmaları gerektiği belirtilmiştir. Velilerin çocuk büyütmede değil çocuk yetiştirme konusunda eksiklikler yaşadığı ve bunun da bir şekilde hazırlanabilecek sosyal projelerle mutlaka giderilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Velilere çocuk yetiştirme konusunda eğitimin verilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Velilerin bu konuda daha duyarlı hale gelip aile eğitimlerinin yapılması için okul sosyal hizmeti birimleri okullarda kurulmalıdır.

Velilerin çocukların davranış sorunları konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Sorunlu davranışlar hem bu davranışları yapan çocuğu hem de diğer çocukları etkilediğinden bu davranış sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Sorunlu görülen davranışların kaynağının tespit edilmesi için öğretmen, veli, öğrenci diyalogu sağlanarak etkili çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bunun için de okul sosyal hizmetine ihtiyaç vardır. Sosyal çalışmacı, psikolog ve sosyoloğun çalışması gereken okul sosyal hizmet birimlerinin okullarda kurulması gereklidir. Çünkü bu birimlerde çalışacak meslek elemanlarının, okul rehber ve sınıf öğretmenlerinin ekip çalışmaları ile bu tür sorunların çözülebileceği düşünülmektedir.

Öğrenci davranışlarında görülen davranış sorunları sadece öğretmen tarafından okulda çözülebilecek bir konu değildir. Bu durumun çözülebilmesi için öğretmen ile ailenin işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Bir velinin bile çocuğunun davranış sorunuyla ilgilenmemesi diğer çocukların başarısına ve davranışlarına olumsuz etki yapmaktadır.

Bu nedenle öğretmen ile velinin çocuğun davranış sorununun çözmek diyalog halinde olmaları gerekmektedir.

Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede çocuğun okul başarısını arttırmak için aile desteğinin mutlaka olması gerektiği, çocukların gelişimi açısından ailelerin mutlaka çocuk yetiştirme konusunda eğitilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Anne ve babanın çocuğu beraberce desteklemeleri, dinlemeleri gerektiği belirtilmiştir. Anket ve öğrenci kişisel görüşmelerinden ise çocukları en çok annenin değer verip dinlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Boş zaman kavramının iyi anlaşılması gerekmektedir. Boş zaman sorumlulukların yerine getirildiği zamanın dışında kalan zaman dilimi olarak belirtilmektedir. Ailelerin boş zamanlarda çocuğun eğitsel oyunlarla vakit geçirebileceği etkinlikler ve bu zamanları çocukla nitelikli zaman geçirme hâline dönüştürme konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Okul sosyal hizmet çalışmaları içerisinde yer alacak aile eğitimi uygulamalarında bu konulara da yer verilmesinin başarı açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Veli anketinden ise dördüncü sınıf öğrencilerinin boş zamanlarını daha çok kitap okuma ve TV izleme ile, daha sonra sırayla spor yapma, bilgisayarda oyun oynama, soru çözme, resim yapma arkadaşlarıyla oynama, top oynama, ders çalışma ya da bunların hepsini yaparak geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların başarılarının pekiştirilmesi için ödüllendirilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle ailelerin çocukların derslerini takip edip aldıkları en ufak başarılı bir durumu dahi ödüllendirmeleri gerekmektedir. Ankete katılan ailelerde çocuğun başarısını ödüllendiren kişilerin daha çok anne olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede çocuğun okul başarısını arttırmak için aile desteğinin mutlaka olması gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerden yararlanılarak genel olarak ailelerin eğitime kaliteli bir şekilde katılmalarında aksaklıklar olduğu söylenebilir. Eğitim öğretim sürecinin bir bütün olduğu ve eğitim öğretim sürecinde geçirilen eğitim basamaklarına bir daha dönme olasılığı olmadığından çocukların geçirdiği her gelişim evresinde ve okul hayatlarının her evresinde okul-aile-öğretmen-öğrenci işbirliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Her eğitim basamağının kaliteli geçirilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bir sınıf öğretmeninin öğrencilerin başarısı için hem onlara müfredatta yer alan kazanımları ve eğitim öğretim faaliyetlerini kaliteli bir şekilde vermeye çalışmasının hem de sınıf içerisinde ya da sınıf dışında fark edilen davranış sorunlarını çözmede tek başına mücadele etmesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede okullarda bulunan rehberlik servisinde görevli rehber öğretmenlerle bazı sorunlar çözülmeye çalışılsa da hedeflere tam anlamıyla ulaşmanın mümkün olmadığı, çünkü veliden kaynaklanan sorunların çözülmesi için bazı velilerin istenilen duyarlılığı gösterilmediği ifade edilmiştir.

Bu anlamda okullarda mutlaka sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerinin bilgilerinden yararlanarak öğrenci ve aile ile ilgilenecek sosyal hizmet uygulama çalışmalarının yapılması, bunun için de okul sosyal hizmet birimlerinin kurulması gerekmektedir. Ailelerin yaşadığı bazı psikolojik sorunların tanımlanması, yaşanılan çevrenin aile üzerine etkisinin araştırılması için sosyal hizmet biriminde sosyal çalışmacıyla birlikte çalışacak bir psikolog, bir sosyolog olması ve bunların da mutlaka sınıf öğretmeni, okul rehber öğretmeni ve okul idaresiyle işbirliği içerisinde çalışması, okul sosyal hizmeti çalışmaları ailenin yakından takip edilmesi ve bunun yanı sıra sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenin de öğrenciyi okulda takip etmesi gerekmektedir.

Okul sosyal hizmet biriminde çalışacak meslek elemanlarının çocuğun içinde yaşadığı aile ortamının nasıl olduğunu görmek için mesai saatleri içinde aile ziyaretleri yapıp anne, baba ve eğer varsa diğer aile büyükleriyle görüşüp çocuğun gelişimi hakkında çıkarımlarda bulunabileceği, çocukla yapılacak görüşmeler sonucunda da bu bilgilerin birleştirilip çocuğun nasıl bir yaşantısı olduğu, bu yaşantıda görülen aksaklıkların giderilebilmesi için yapılabilecekler hakkında çalışmaların plânlanıp uygulanabileceği söylenebilir.

Devletin eğitim politikalarını uygulamadan önce ülkedeki tüm öğretmenlerin fikirlerini anket çalışmasıyla öğrenmesi gerektiği öğretmen kişisel görüşmelerde belirtilmiştir. Örneğin; bu çalışma kapsamında öğretmenlerle yapılan kişisel görüşmede özellikle sosyo-ekonomik seviyesi düşük aileler tarafından okula önceden hazırlanmamış, kurallar hakkında bilgilendirilmemiş 60-66 ay arası çocukların okula başlatılmasının çeşitli sorunları beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Özellikle sosyo ekonomik seviyenin düşük olduğu ailelerin çocuklarının masraflı olduğu gerekçesiyle anasınıfına değil

birinci sınıfa gönderdikleri ya da evde yeterince ilgilenmenin düşünülmediği çocukların birinci sınıfa gönderildiğinin gözlemlendiği ifade edilmiştir. Ancak bu düşüncede olan ailelerin çocukları okula başladığında da çocuğun var olan performansının üstünde yüksek performanslar beklemeleri ya da var olan okul müfredatına uyum sağlamasını beklediğinin görüldüğü ifade edilmiştir. Bunun da okulda uyum sorunlarına neden olduğu belirtilmiştir. Bu tür sorunların önlenmesi ya da çözülebilmesi için aile eğitimlerine gerek bulunmaktadır.

Okullardaki başarı düzeylerinin gerçekten ailelerin bilinçli olarak eğitim öğretime katılması, okula, eğitime ve öğretmene önem ve değer verilmesi, eğitimi sadece okuldan ve öğretmenden beklenmemesi ile sağlanacağı düşünülmektedir. Bir öğrencinin okul başarısını arttırmada, davranış sorunlarının çözülmesinde aile-öğretmen-öğrenci-okul işbirliğinin olması gerekmektedir. Çünkü bu işbirliği ile yapılması gerekenlerin aile, öğretmen, öğrenci ve okul tarafından paylaşılması gerekmektedir. Bu paylaşımda hem ailelere destek olacak hem de okul öğretmenleriyle ekip hâlinde çalışacak okul sosyal hizmetine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu okul sosyal hizmeti çalışmalarının yapılacağı okul sosyal hizmeti biriminde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyologun ekip hâlinde olması gereken çalışmalarını okul rehber öğretmeni ve sınıf öğretmenleriyle de diyalog hâlinde olarak yapmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ALTINKÖPRÜ, Tuncel, (2004), *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?*, Hayat Yayınları, 12. Baskı, İstanbul.

ALTUN, Taner, D. Ekiz ve M. Odabaşı; (2011), “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Okuma Güçlüklerine İlişkin Nitel Bir Araştırma”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2011), s:80-101, http://www.zgefdergi.com/Makaleler/718148595_17_06_Altun-Ekiz-Odabasi.pdf, 25.07.2014.

ARI, Ramazan, Ö. Üre ve H. Yılmaz; (2005), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, 3. Baskı, Mikro Yayınları, Konya.

ATAMANALP, Celaleddin, (1999), *Çocuk Terbiyesi ve Eğitimi Rehberi*, 2. Baskı, Ekev Yayınları, Erzurum.

BONCUK DAYANIKLI, Pınar, (2014), “Okul Başarısında Beslenmenin Önemi”, <http://www.klinilk.com/genc-sagligi2/item/17-okul-basarisinda-beslenmenin-onemi.html>, 08/07/2014.

BOZKIR SERDAR, Aysu; (2011), “Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Sosyal Politika”, Editörler: TOKOL, A. ve Y. Alper, *Sosyal Politika*, s: 1-33, 1. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.

BÜYÜKBAYKAL, Güven, (2007), "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, Sayı:28, s:31-44, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/download/1019010386/1019009624>, 24.07.2014.

BÜYÜKCOŞKUN, Seyhan, (2001), *Anne Baba Olmak Kolay Değil*, Uçurtma Yayınları, İstanbul.

CAN, Gürhan, (2003), “Kişilik Gelişimi”, Editör: YEŞİLYAPRAK, Binnur, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s:109-140, 4. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

CANAN, İbrahim, (2007), *Aile İçi Eğitim*, 2. Baskı, Gül Yurdu Yayınları, İzmir.

CEYLAN, Mehmet ve Birkan AKAR; (2010), "Ortaöğretimde Okul-Aile İşbirliği İle İlgili Öğretmen ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2, s:43-64, http://sbedergi.karatekin.edu.tr/Makaleler/992008762_4.kitapcik.pdf, 26.07.2014.

CÜCELOĞLU, Doğan, (2002), *İnsan ve Davranışı*, 11. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

CÜCELOĞLU, Doğan, (2003), *İletişim Donanımları*, 15. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

CÜCELOĞLU, Doğan, (2004), *Yeniden İnsan İnsana*, 32. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ÇAĞDAŞ, Aysel, (2012), *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Eğiten Kitap, Ankara.

ÇAĞDAŞ, Aysel ve Zarife ŞAHİN SEÇER; (2011), *Anne Baba Eğitimi*, Eğiten Kitap, Ankara.

ÇAĞDAŞ, Aysel, (2012), *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Eğiten Kitap, Ankara.

ÇAKMAKLI, Kemal,(1995), *100 Soruda Çocuk ve Aile*, Seha Neşriyat, İstanbul.

ÇAKMAKLI, Kemal, (2009), *Anne, Baba ve Eş Olmak*, 3. Baskı, Yağmur Yayınları, İstanbul.

ÇANKIRLI, Ali, (2011), *Çocuklara Söz Geçirme Sanatı*, 11. Baskı, Zafer yayınları, İstanbul.

ÇELENK, Süleyman, (2003), "Okul Başarısının Ön Koşulu: Aile Dayanışması", *İlköğretim-Online* 2 (2), ss: 28-34, <http://www.ilkogretim-online.org.tr>, <http://ilkogretim-online.org.tr/vol2say2/v02s02d.pdf?ref=ARK...>, 15/07/2014.

DAM, Hasan, (2008), "Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2008/2, C.7, Sayı:14, s:75-99, http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30252877/arastirmax_5687_pp_75-99-, 24.07.2014.

DOĞAN, Murat, (2009), “Sosyal Hizmet ve İlişkili Disiplinler”, Editör:ŞİŞMAN, Yener, *Sosyal Hizmete Giriş*, 1. Baskı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1930, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1011, Eskişehir.

DÖKMEN, Üstün, (2003), *İletişim Çatışmaları ve Empati*, 23. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

DÖNMEZER, İbrahim, (1999), *Ailede İletişim ve Etkileşim*, 2. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

DUMAN, Nurdan, (2011), “Okul Sosyal Hizmeti Alanında Mesleki Değerlerin Uygulamaya Aktarımı”, Değerler Eğitimi Sempozyumu, Pegem.Net Eğitim Bilimleri İndeksi, http://www.pegem.net/Akademi/sempozyumbildiri_detay.aspx?id=126675, 16/07/2014.

DUPPER, David R.; (2013), *Okul Sosyal Hizmeti Etkin Uygulamalar İçin Beceri ve Müdahaleler*, Çev., Yasemin Özkan, Elif Gökçearslan Çiftçi, Kapital Yayınları, İstanbul.

DUYAN, Veli, (2010), *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*, 1. Baskı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Ankara.

ERGİN, Hatice, (2012), “Arkadaşlık İlişkileri”, Editör: YAVUZER, Haluk, *Ana Baba Okulu*, s:83-97, 16. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ERKAN, Semra, (2010), “Aile ve Aile Eğitimi İle İlgili Temel Kavramlar”, Editör: TEMEL, Z. Fulya, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

GÖKÇE, Erten, (2000), “İlköğretimde Okul Aile İşbirliğinin Sağlanması”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, s:204-209, Denizli, http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/777564583_30, 25.07.2014.

GÖKLER, Rıza, (2009), “Okullarda Akran Zorbalığı”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* ISSN: 1303-5134, Cilt:6, Sayı:2, s: 511-537, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/06/119806/dosyalar/2013_12/19115858_zorbalkrzagkler.pdf, 23.07.2014).

KALKINÇ, Fatih, (2004), *Okul Evde Başlar*, 4. Baskı, Nobel Yayınları, İzmir.

KALKINÇ, Fatih, (2007), *Çizgilerle Çocuk Eğitimi*, Gül Yurdu Yayınları, İstanbul.

KARACA, Sıtkı, http://www.drstitkikaraca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=58, 26.07.2014.

KARAKAYA, Serap; (2012), “İlköğretim Okullarında Ailenin Eğitime Katılımı ve Okul Sosyal Hizmeti” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARS, Özcan, (2013), “Sivil Toplum Örgütlerinde Sosyal Hizmet”, Editörler: ACAR, Hakan, Nilüfer NEGİZ ve Elvettin AKMAN, *Sosyal Hizmet*, s:347-363, 1. Baskı, Maya Akademi, Ankara.

KAHVECİOĞLU, Ayşegül, (2014), “Her Okula Bir Sosyal Hizmet Birimi Kuracak”, <http://www.memurlar.net/haber/458331/>, 12/05/2014.

KEÇELİ-KAYSILI, Bahar, (2008), “Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2008 (9) 1, s:69-83, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/1100/13082.pdf>, 15/07/2014.

KESGİN, Bedrettin, (2012), *Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet*, 1. Baskı, Açılım Kitap, İstanbul.

KESGİN, Bedrettin, (2013), *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım*, 1. Baskı, Açılım Kitap, İstanbul.

KESİKTAŞ, A. Dolunay, (2006), “Verimli Ders Çalışma Becerileri ve Özel Gereksinimli Öğrenciler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (1), s:37-48, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/57/574.pdf>, 25.07.2014.

KILIÇ ÖZMEN, Zehra, (2012), “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarını Algılama Düzeyleri”, *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling*, Volume:1, Issue:1, s:35-43, <http://www.izu.edu.tr/Assets/Content/file/zkom-230712.pdf>, 25.07.2014.

KÖK, Mehmet, A. Yazar ve M. Çelik; (2008), “Aile Katılımının Okul Öncesi Eğitimde 2006 Okul Öncesi Eğitim Programındaki Yeri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler*

Dergisi, Cilt:12, Sayı:2, s:233-243, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunisobil/article/view/1020000549/1020000541>, 15/07/2014 .

KÖKSAL, Onur, T. Dilci ve M. Koç; (2013), “Çocuklarda Görülen Sosyal Problemlerin Akademik Başarıya Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature end History Of Turkish Or Tukic Volume*, 8/8 Summer, s:873-883, Ankara, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/2050457946_052K, 24/07/2014.

KÜÇÜKKARACA, Nilgün, (2013), “İnsan Hakları, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet”, Editörler: ACAR, Hakan, Nilüfer Negiz ve Elvettin AKMAN, *Sosyal Hizmet*, s:83-96, 1. Baskı, Maya Akademi, Ankara.

KÜÇÜKKARAGÖZ, Hadiye, (2003), “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, Editör: YEŞİLYAPRAK, Binnur, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s:75-108, 4. Baskı. Pegem A Yayıncılık, Ankara.

MARAŞLI, Ahmet, (2012), *Evde Okul Okulda Kalite*, 20. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.

MAVİLİ AKTAŞ, Aliye, (2013), “Aile Danışmanlığı ve Hizmet Yaklaşımı”, Editörler: ACAR, Hakan, Nilüfer NEGİZ ve Elvettin AKMAN, *Sosyal Hizmet*, s:181-194, 1. Baskı, Maya Akademi, Ankara.

NAVARO, Leylâ, (2004), *Beni Gerçekten Duyuyor Musunuz?*, 10. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

NEGİZ, Nilüfer ve Elvettin AKMAN; (2013), (Ömer Öksüz’den aktaran), “Sosyal Devlet, Sosyal Hizmet ve Yerel Yönetimler”, Editörler: ACAR, Hakan, Nilüfer NEGİZ ve Elvettin AKMAN, *Sosyal Hizmet*, s:43-64, 1. Baskı, Maya Akademi, Ankara.

ÖNDER, Alev ve Banu ÖZKAN; (2013), *Sürdürülebilir Çocuk Gelişimi Okul Öncesinde Etkinliklerle Çevre Eğitimi*, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

ÖZ, İlkin, (2003), *Çocuk ve Eğitim*, 3. Basım, Kök Yayıncılık, Ankara.

ÖZBESLER, Cengiz ve Veli DUYAN; (2009), “Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt: 34, Sayı: 154, Ekim, s:17-24, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/545/33>, 01/06/2014.

ÖZDEMİR, Servet, (2013), “Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi”, http://journals.manas.edu.kg/mjsr/oldarchives/Vol01_Issue02_2001/217.pdf, 27.07.20114.

ÖZER, Bayram ve Sabahat ÖCAL; (2013), “Sınıf Öğretmenlerinin Ev Ödevlerine Yönelik Uygulamalarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S: 2/1, s:133-149, http://www.tekedergisi.com/Makaleler/435475008_6%c3%b6zer.pdf, 23.07.2014).

PEALE, Norman Vincent, (2001), *Olumlu Düşünmenin Gücü*, Çev., Şahin Cüceloğlu, 1. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

RAZON, Norma, (2014) “Okul Başarısını Etkileyen Faktörler”, Çocuk, Genç ve Aile Danışmanlık Merkezi, Ekip Norma Razon <http://www.ekipnormarazon.com/makaleler/5-okul-ve-cocuk/25-okul-basarisini-etkileyen-faktorler>, 24.07.2014.

SAYGILI, Sefa, (2009), *Çocuklarımızın Başarısı Elimizde*, 10. Baskı, Elit Kültür Yayınları, İstanbul.

SAYGILI, Sefa, (2013), *Çocuklarda Davranış Bozuklukları*, Elit Kültür Yayınları, İstanbul.

SEVEN, Serdal, (2011), *Çocuk Ruh Sağlığı*, 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.

SEYYAR, Ali ve Yusuf GENÇ; (2010), *Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü*, 1. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

SONGÜL, Ali, “Okullarda Gençlik Sorunlarının Önlenmesinde Okul Sosyal Servis Birimleri”, http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ali_okul_ss.htm, 16/07/2014).

ŞEKER, Aziz, (2008), *Sosyal Çalışma Mesleği*, SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) Yayınevi, Ankara.

ŞEKER, Aziz, (2009), *101 Soruda Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler*, SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) Yayını, Ankara.

ŞEN, H. Şenay ve Murat Gürkan GÜLCAN; (2012), “İlköğretim 4. ve 5 Sınıflarda Ev Ödevleri Konusunda Veli Görüşleri”, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 29, s:29-41, <http://www.esefdergi.gazi.edu.tr/makaleler/285.pdf>, 23.07.2014.

ŞENOL, Özkan, (2009), *Farkında Mısınız?*, İstanbul.

TEZEL ŞAHİN, Fatma ve Arzu ÖZYÜREK; (2011), *Anne Baba Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

TOMANBAY, İlhan, (1999), *Sosyal Çalışma Sözlüğü*, Selvi Yayınevi, Ankara.

TURAN, Nihal, (2012), *Birey ve Aileler ile Sosyal Hizmet*, 1. Baskı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi YAYIN No:021, Ankara.

TUTKUN, Ömer F., (2005), “Çocuğun Okul Dışı Zamanının Değerlendirilmesinde Anne-Baba ve Okulun Sorumlulukları”, Editör: Ali Murat SÜNBÜL, *Öğretmenin Dünyası, Odunpazarı Belediyesi Yayınları-10, Eğitim Dizisi-3*, s:187-199, <http://www.eskisehir.gov.tr/sarici/ekitap/OgretmeninDunyasi.pdf>, 25.07.2014 .

ULUĞ, Feyzi, (1995), *Okulda Başarı*, 4. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

U.S. Department of Education, (1994), akt. ÇALIK, Cemal, (2007), “Okul-Çevre İlişkisinin Okul Geliştirmedeki Rolü: Kavramsal Bir Çözümleme”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:27, Sayı:3, s:123-139, <http://gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2007/3/2007-3-123-139-123-139.pdf>, 23.07.2014.

UYSAL, Zeliha, (2013), "Özel Öğrenme Güçlüğü Öğretmenler İçin Rehber", Beşiktaş ve Rehberlik Araştırma Merkezi, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/03/963760/dosyalar/2013_07/11115358_zelrenmeglretmenrehber.pdf, 25.07.2014.

Y. ÜSTÜN, Elif, (2010), “Etkili Aile-Okul-Toplum İlişkileri”, Editör: TEMEL, Z. Fulya, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları*, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

YALÇIN AKTOSUN, Yasemin, (2009), *Problem Çocuk Mu?*, 4. Baskı, Gül Yurdu Yayınları, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2001), *Okul Çağı Çocuğu*, 7. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2003), *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, 16. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2004), *Çocuk Psikolojisi*, 26. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2010), *Anne Olmak*, Birinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2013), *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 29. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YOLCUOĞLU, İsmet Galip, (2012), *Sosyal hizmete Giriş*, SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) Yayını, Ankara.

ZASTROW, Charles, (2014), *Sosyal hizmete Giriş*, 2. Baskı, Nika Yayınevi, Ankara.

Ağustos 2003 tarih ve 2551 sayılı Tebliğler Dergisinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Yönerge, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_0.html, 06/07/2014.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, mevzuat.meb.gov.tr/html/ilkogrkuryon_1\ilkogrkuryon_2.html, 06/07/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 27.07.2014.

6/6/1997 tarihli, 23011 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin , http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf, 06/07/2014.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>, 27.07.2014.

http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf,06/07/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 27.07.2014.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>, 28/05/2014.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>, 19/07/2014.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130206-10.htm>, 28/05/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_0.html, 29/05/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_0.html, 06/07/2014.

http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf, 29/05/2014.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/1041.html>, 02/05/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 29/05/2014.

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, 01/06/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ilkogrkuryon_1%5Cilkogrkuryon_2.html, 27.07.2014.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, 08/06/2014.

<http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat.html>, 10/06/2014

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>, 19/07/2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ilkogrkuryon_1%5Cilkogrkuryon_2.html, 27.07.2014.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 27.07.2014.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>, 27.07.2014.

EKLER

EK 1. Dördüncü Sınıf Öğrenci Ailelerine Uygulanan Anket Formu

Saygıdeğer Katılımcı

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Programı bünyesinde *“İlkokul Eğitiminin Kalitesini Artırmada Ailenin Rolü ve Okul Sosyal Hizmeti”* başlıklı yüksek lisans tez çalışması yapmaktayız. Tez çalışmasının amacı kapsamında aşağıdaki anket soruları hazırlanmıştır. Çalışmaya katkı sağlayacağınızı bekler teşekkür ederiz...

Esmâ Aynur GÖKGÖZ, Yalova Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Öğrencisi,
esmaaynur2009@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Bedrettin KESGİN, Yalova Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi,
bedrettink@gmail.com

Aşağıdaki soruların ilgili yerlerine (x) yazmak suretiyle cevaplayınız.

1. Ailede yaşanan problemler çocuğumun başarısını olumsuz etkilemektedir.
() Evet () Bazen () Hayır

2. Çocuklarınızın ödevlerini yapmaya evde kim yardım eder?

() Anne () Baba () Kardeş () Arkadaş () Akraba ()
Diğer.....

3. Aile içindeki iş çokluğu çocuğumla ilgilenmeme mani olmaktadır.

() Evet () Bazen () Hayır

4. Eve sürekli misafir gelmesi ya da misafirlğe gitmemiz çocuğumun başarısını olumsuz etkilemektedir.

() Evet () Bazen () Hayır

5. Çocuğumun evde ders çalışacak bir odası vardır. () Evet () Hayır

6. Çocuğunuz oturma odasında ders çalışırken siz onun yanında TV izler misiniz?

() Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

7. “Verimli bir şekilde nasıl ders çalışılır?” konusunda bilgimim olmaması çocuğumun başarısını olumsuz etkilemektedir.

Evet Bazen Hayır

8. Yapılan sınıf veli toplantılarına katılma sıklığınız nasıldır?

Hepsine Bazılarına Hiçbirine

9. Veli toplantıları dışında da okula öğretmeninizle görüşmeye ne kadar sıklıkta gidersiniz?

Sık sık Ara sıra Hiç

10. Anne ve baba olarak hangi sıklıkta kitap okursunuz?

Her zaman Bazen Hiçbir zaman

11. Ailece beraber kitap okur musunuz? Evet Bazen Hayır

12. Çocuğunuzun okul ve derslerle ilgili fikirlerine değer verip onu dinler misiniz?

Evet Bazen Hayır

13. Evde çocuğunuzla birlikte nasıl vakit geçirirsiniz?

TV izleyerek Kitap okuyarak

Oyun oynayarak Diğer

14. Çocuğunuzun eğer bir öğrenme güçlüğü varsa bunun giderilmesi için neler yapıyorsunuz?

Öğretmenimize danışırız. Oku Rehberlik Servisiyle görüşürüm.

Bir uzmandan destek alırım. Hiçbir şey yapmam.

Bu konuyla ilgili çeşitli kitaplar okurum.

Bu konuyla ilgili seminerlere katılırım.

Diğer

15. Çocuğumun davranış problemlerini çözmeye aile olarak gereken ilgiyi gösteririz.

Her zaman Ara Sıra Hiçbir zaman

16. Ailelere yönelik okulda verilen seminerlere katılma sıklığınız nedir?

Her zaman Ara Sıra Hiçbir zaman

17. Çocuğunuzun düzenli ders çalışma alışkanlığı var mı?

Evet Kısmen Hayır

18. Çocuğunuz boş zamanlarını nasıl değerlendiriyor?

Kitap okuma Soru çözme TV izleme Spor yapma
 Müzik dinleme Bilgisayarda oyun oynama Resim Yapma
 Diğer

19. Evde çocuğunuzun başarı durumunu ödüllendiren kişi kimdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Anne Baba Akkraba Kardeş Arkadaş Hiç kimse
 Diğer

20. Çocuğunuza okul başarısını arttırmak için okul dışında ne yapıyorsunuz?

Özel ders aldırıyorum.

Dersaneye gönderiyorum.

Çocuğumun derslerine ben kendim de çalışarak yardımcı olmaya çalışıyorum.

Diğer

EK 2. Dördüncü Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mülakat (Kişisel Görüşme) Soruları

1. Ödevlerinizi yapmaya kim yardım eder?
2. Evde ders çalışacak ortamınız var mı?
3. Eğer evde ders çalışacak uygun ortamınız yoksa aileniz sizin ders çalıştığınız yerde varsa televizyonu (radyo) açar mı?

Şayet televizyonu açtığında siz onları uyardığınızda sizi dikkate alırlar mı?
4. Ailece kitap okur musunuz? Anne ya da babanız ne sıklıkta kitap okur?
5. Aileniz sizin geleceğiniz için okulu önemser mi?
6. Ailenizde size kim değer verip fikirlerinizi dinler?
7. Aileniz okulda neler öğrendiğinizi sorar mı?
8. Okulda öğrendiğiniz derslerinizle ilgili olarak aileniz defterlerinize ve kitaplarınıza bakıp onları kontrol eder mi?
9. Anne ya da babanız öğretmeninizle ne zamanları görüşmeye gelir?
10. Başarılı ya da başarısız olduğunuz derslerde velilerinizin uyarısı-tebriği oluyor mu?

EK 3. Okul Öğretmenlerine Uygulanan Mülâkat (Kişisel Görüşme) Soruları

1. Eğitimin temeli olan ilkokul basamağında velilerin sorumlulukları sizce nelerdir?
2. Velileriniz sizinle sık sık görüşmeye gelir mi?
3. İlkokul eğitimine ailelerin katkısı sizce nasıl olabilir?
4. İlkokul eğitimine aile katkısı hakkında gördüğünüz sorunlar nelerdir?
5. İlkokul eğitimine aile katkısının nasıl olması gerektiği hususunda önerileriniz nelerdir?

EK 4. İLKÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİNİN KONUyla İLGİLİ HÜKÜMLERİ

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel İlköğretim Kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi ile ilgili yöntem ve ilkeleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim kurumlarının amaç ve ilkelerini, yönetim, personel, eğitim-öğretim, öğrenci, güvenlik, sağlık ve donatım işleri ile bu okullardaki kayıt-kabul, sınıf geçme, sınavlar ve devam-devamsızlık konularına ilişkin yöntem ve ilkeleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 - (Değişik:RG-21/7/2012-28360)

Bu Yönetmelik, 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 8/2//2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci ve 27 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - (Değişik:RG-02/05/2006-26156)

Bu Yönetmelikte geçen;

a) Ana sınıfı öğretmeni: Alanı okul öncesi öğretmenliği veya çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği olan öğretmeni,

- b) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- c) Bakan: Millî Eğitim Bakanını,
- ç) Branş öğretmeni: Alanı bir veya bir grup dersin öğretmenliği olan öğretmeni,
- d) Ders yılı: Derslerin başladığı tarihten, derslerin kesildiği tarihe kadar geçen ve (Değişik ibare:RG-20/08/2007-26619) dönemi kapsayan süreyi,
- e) (Değişik:RG-24/12/2008-27090) Ders ve Etkinliklere Katılım: Öğrencilerin derslerde; soru sorma, alıştırma yapma, çalışma kâğıtlarını doldurma, görüşleriyle tartışmalara katılma, sorumluluk alma, verilen görevi isteyerek zamanında yapma ve benzeri çabalarıyla ders etkinliklerine katkıda bulunmalarını,
- f) Dereceli puanlama anahtarı: Öğrencinin gerçekleştirdiği bir çalışmaya ilişkin performansını, belirlenen ölçütler bakımından yetersizden yeterliye doğru belirleyen puanlama anahtarını,
- g) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) İlköğretim kurumları: Resmî ve özel ilkokul, ortaokul ve imam-hatip ortaokullarını,
- ğ) Millî eğitim müdürlüğü: İlköğretim kurumlarının bağlı bulunduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünü,
- h) Müdür: Gündüzlü veya yatılı ilköğretim kurumlarının müdürlerini,
- ı) Müdür yetkili öğretmen: Öğretmenlik ve müdürlük görevini birlikte yürüten öğretmeni,
- i) Okul gelişim yönetim ekibi: Okulun bütün birim temsilcilerinin katılımı ile kurulan ekibi,
- j) Okul-aile birliği: Okul ile aile arasındaki bütünleşmeyi, dayanışmayı ve iş birliğini sağlamak amacıyla yönetici, öğretmen ve velilerden oluşan birliği,
- k) Özel eğitimci: Alanı özel eğitim uzmanlığı olan ve öğrencilerin sorunlarının çözümünde gerekli önlemlerin alınması için yardımcı olan personeli,
- l) Öğrenci ürün dosyası: Öğrencinin bir ya da birkaç gelişim alanındaki çalışmalarını arasından öğrenciler tarafından seçilen en iyi ürünleri içeren dosyayı,

- m) Öğretmenler Kurulu: Okulun yönetici, öğretmen ve rehber öğretmeninden veya öğretmenlerinden oluşan kurulu,
- n) Öğretim yılı: Ders yılının başladığı tarihten, sonraki ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,
- o) Proje: Öğrencilerin grup hâlinde veya bireysel olarak istedikleri bir alan veya konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çıkarımlarda bulunmaları amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmaları,
- ö) (Değişik:RG-20/08/2007-26619) Performans görevi: Programda öngörülen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, alandaki becerilerini kullanmasını, geliştirmesini ve bir ürün ortaya koymasını gerektiren çalışmaları kapsayan ve öğretmen rehberliğinde yaptırılan görevleri,
- p) Rehber öğretmen: Alanı rehberlik ve psikolojik danışmanlık olan öğretmeni,
- r) Sınıf öğretmeni: Alanı sınıf öğretmenliği olan öğretmeni,
- s) (Değişik:RG-24/12/2008-27090) Sınavlar: Öğrencilerin, öğretim programlarında yer alan kazanımlardan edinilenler ile öğrenme eksikliklerini belirlemek için değişik ölçme araçlarıyla yapılan ölçmeyi,
- ş) Şube rehber öğretmeni: Alanı rehberlik ve psikolojik danışmanlık olmayan, sadece bir sınıfta rehberlik hizmetlerini ve diğer öğrenci kişilik hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen öğretmeni,
- t) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) Şube öğretmenler kurulu: Ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında aynı şubede ders okutan öğretmenlerden oluşan kurulu,
- u) Veli: Öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişiyi,
- ü) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) Yatılı bölge ortaokulu: Nüfusu az, dağınık ve okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki ortaokul öğrencilerinin parasız yatılı, bu okulun bulunduğu çevresindeki ilköğretim öğrencilerinin de gündüzlü olarak eğitim ve öğretim gördükleri ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu,

- v) (Değişik ibare:RG-20/08/2007-26619) Dönem: Derslerin başladığı tarihten dinlenme tatiline, dinlenme tatili bitiminden ders kesimine kadar geçen her bir süreyi,
- y) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) Zümre öğretmenler kurulu: İlköğretim kurumlarında aynı sınıfı veya aynı dersi okutan öğretmenlerden oluşan kurulu,
- z) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) Mecburi ilköğretim çağı: 6-13 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretim süresini kapsayan yaş aralığını,
- aa) (Değişik:RG-07/09/2013-28758) Kılavuz: Merkezî sistem ortak sınavlarıyla ilgili bilgi ve açıklamaları kapsayan kitapçığı,
- bb) (Ek:RG-24/12/2008-27090) E-okul: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul/kurumlarda öğrenci ve yönetimle ilgili iş ve işlemlerin elektronik ortamda yürütüldüğü ve bilgilerin saklandığı sistemi,
- cc) (Ek:RG-24/12/2008-27090) Kayıt Alanı: Öğrenci yerleştirme komisyonunca, ilköğretim kurumlarının çevresindeki ulusal adres veri tabanı ikamet adres bilgilerine göre öğrenci kaydına esas olarak belirlenen alanı ifade eder.

İKİNCİ KISIM

İlköğretimin Amaçları, İlkeleri ve Genel Konuları

İlköğretimin Amaçları

Madde 5 - Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda;

- a) Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,
- b) Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,
- c) Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

- d) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- e) (Değişik:RG-02/05/2006-26156) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,
- f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
- g) Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,
- h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,
- ı) (Değişik:RG-02/05/2006-26156) Öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,
- i) Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltmek,
- j) Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,
- k) Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,
- l) Doğayı tanıma, sevmeye ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

m) (Değişik:RG-02/05/2006-26156) Öğrencilere bilgi yüklemek yerine, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek,

n) (Değişik:RG-02/05/2006-26156) Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yöneltmek,

o) Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

ö) (Değişik:RG-02/05/2006-26156) Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak,

ilköğretim kurumlarının amacıdır.

Genel İlkeler

MADDE 6 - (Değişik:RG-02/05/2006-26156)

İlköğretimde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur;

a) (Değişik:RG-21/7/2012-28360) İlköğretim, mecburi ilköğretim çağındaki her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.

b) İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır.

c) İlköğretimde derslerde ve ders dışı etkinliklerde Türkçe'nin doğru, güzel ve etkili kullanılması temel hedeftir.

ç) İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.

d) İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefi inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak bu Yönetmeliğin 5 inci maddesindeki amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.

- f) İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
- g) Eğitim-öğretim hizmetleri düzenlenirken öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri ile toplumun ihtiyaçları dikkate alınır.
- ğ) Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüyeye dayalı bir çalışma ortamı oluşturulur.
- h) İlköğretim kurumlarında uygulanan, programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre yenilenerek, okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.
- ı) İlköğretim kurumlarında açıklık, (Değişik ibare:RG-24/12/2008-27090) güvenirlilik ön planda tutulur. Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.
- i) Kaynakların etkili ve verimli olarak kullanılması, eğitim-öğretimin kalitesinin artırılması ve kurumun rekabet gücünün geliştirilmesi sağlanır.
- j) Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır.
- k) İlköğretimde öğrenciler, oldukları gibi kabul edilerek değer verilir.
- l) Öğretmen, yeri geldikçe günlük olaylara ve fırsat eğitimine yer verir.
- m) Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını bir bütün olarak değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır.
- n) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerini sürdürmeleri esastır. Bu öğrenciler eğitimlerini akranları ile birlikte

aynı sınıfta sürdürebilecekleri gibi okulların bünyesinde açılacak özel eğitim sınıflarında da sürdürebilirler. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında özel eğitim ile ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Genel Konular

Madde 7 - (Mülga: RG-02/05/2006-26156)

Ders Yılı Süresi

Madde 8 - (Değişik birinci cümle: RG-02/05/2006-26156) (Değişik ibare:RG-21/7/2012-28360) İlköğretim kurumlarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. (Ek cümle: RG-09/06/2007-26547) Ancak, 180 inci iş gününün haftanın ilk üç iş gününe rastlaması durumunda ders yılının bitim tarihi, bir önceki haftanın son iş gününe alınarak kısaltılabilir. Kayıt-kabuller ile dinlenme ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Öğretim yılının başlaması, (Değişik ibare:RG-20/08/2007-26619) dönem tatili ve ders kesimi tarihleri Bakanlıkça belirlenir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışma takvimi, il millî eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valinin onayı ile yürürlüğe girer. Ders yılı iki (Değişik ibare:RG-20/08/2007-26619) döneme ayrılır. İki (Değişik ibare:RG-20/08/2007-26619) dönem arasında dinlenme tatili verilir. Dinlenme tatili Ocak veya Şubat aylarında iki hafta süreyle yaz tatili ise ders yılının bitiminden itibaren yapılır.

Ders yılı süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî tatil günleri sayılarak hesaplanır. Resmî tatil günleri ile her ne sebeple olursa olsun okulun açık bulunmadığı günler göz önünde bulundurulmaz. Normal öğretim yapan okullarda sabah ve öğleden sonrası yarımşar gün, ikili öğretim yapan okullarda bu süreler tam gün sayılır.

(Mülga üçüncü fıkra:RG-24/12/2008-27090)

Ders Etüt ve Dinlenme Süreleri

MADDE 9 - (Değişik:RG-02/05/2006-26156)

Bir ders saati süresi 40 dakikadır. Gerektiğinde dersin özelliği ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak blok ders uygulaması yapılabilir. Okul yönetimince teneffüsler için en az 10 dakika zaman ayrılır. Beslenme yapılan teneffüsün süresi 20 dakikadır.

(Değişik ikinci cümlesi:RG-24/12/2008-27090) Normal öğretim yapan okullarda yemek ve dinlenme için en az 40, en çok 60 dakika süre verilmesi esastır. Ancak, bu süre, valiliklerce okul ve çevrenin şartlarına göre de düzenlenebilir. (Değişik ibare:RG-21/7/2012-28360) Yatılı bölge ortaokullarında etüt için günde iki ders saati ayrılır.

Özendirici önlemlerle ilköğretim kurumlarında ana sınıfı açılması ve öğrenci sayısının artırılması sağlanır. Okulun öğretim şekline bakılmaksızın ana sınıflarında ikili eğitim yapılır. Ancak, ikili eğitim için grup oluşturacak sayıda çocuk bulunamadığı takdirde yarım gün eğitim de yapılabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Esmâ Aynur GÖKGÖZ, 26/02/1983'te Manisa'nın Demirci ilçesinde doğdu. İlkokulu Demirci Ziya Gökalp Nurettin Kelem İlkokulu'nda, ortaokulu Demirci Ortaokulu'ndax liseyi İzmir Bornova Mustafa Kemal Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde bitirdi. Ardından 2005 yılında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2006 yılında öğretmenlik görevine başladı. İlk olarak İstanbul Esenler Tuna İlköğretim Okulunda görev yaptı. Şu anda Yalova İli Merkez Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

